

UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT “ION CREANGĂ”

DIN CHIȘINĂU

CIOBANU VALENTINA

DIDACTICA LIMBII ȘI LITERATURII ROMÂNE II

SUPORT DE CURS

MASTERAT

Chișinău, 2020

**Lucrarea a fost aprobată pentru editare la ședința Senatului
Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”**

Autor: Ciobanu Valentina, doctor în filologie, conferențiar universitar

Recenzenți:

Golubițchi Silvia, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, UPS ”Ion Creangă”;

Gordea Liliana, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, UPS ”Ion Creangă”;

Ciobanu, Valentina.

Didactica limbii și literaturii române 2 : Suport de curs : Masterat / Ciobanu Valentina ; Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chișinău. – Chișinău : S. n., 2020 (Tipogr. UPS "Ion Creangă"). – 101 p. : tab.

Bibliogr. la sfârșitul paragrafelor. – Referințe bibliogr.: p. 12-13. – 100 ex.

ISBN 978-9975-46-493-2.

37.016:[811.135.1+821.135.1.09](075.8)

C 51

CUPRINS

INTRODUCERE	5
1. REPERE TEORETICO-METODOLOGICE ÎN FORMAREA COMPETENȚEI DE COMUNICARE LA ELEVII NIVELULUI PRIMAR DE ÎNVĂȚĂMÂNT	14
1.1. Delimitări conceptuale ale competenței de comunicare	14
1.2. Aspecte metodologice pentru formarea competenței de comunicare la elevii nivelului primar de învățământ.....	16
1.3. Metode și tehnici avansate privind formarea competenței de comunicare la elevii din clasele primare	19
2. FORMAREA COMPETENȚEI SPECIFICE DE RECEPTARE A MESAJULUI ORAL ÎN SITUAȚII DE COMUNICARE, MANIFESTÂND ATITUDINE POZITIVĂ, ATENȚIE ȘI CONCENTRARE. COMUNICAREA MONOLOGATĂ	25
2.1. Repere teoretico-metodologice privind formarea competenței de comunicare monologată la elevii nivelului primar de învățământ	25
2.2. Tipurile de monolog organizate în clasele primare	27
2.3. Formarea competenței de comunicare monologată la elevii nivelului primar de învățământ ...	28
2.4. Metode eficiente pentru formarea competenței de comunicare monologată	31
3. FORMAREA COMPETENȚEI SPECIFICE DE RECEPTARE A MESAJULUI ORAL ÎN SITUAȚII DE COMUNICARE, MANIFESTÂND ATITUDINE POZITIVĂ, ATENȚIE ȘI CONCENTRARE. COMUNICAREA DIALOGATĂ	36
3.1. Repere teoretico-metodologice privind formarea competenței de comunicare dialogată la elevii claselor primare.....	36
3.2. Metodologia formării competenței de comunicare dialogată	37
3.3. Abordări curriculare ale comunicării dialogate	39
3.4. Aspecte praxiologice ale comunicării dialogate.....	39
4. FORMAREA COMPETENȚEI SPECIFICE DE RECEPTARE A TEXTELOR LITERARE ȘI NONLITERARE PRIN TEHNICI DE LECTURĂ ADECVATE, DÂND DOVADĂ DE CITIRE CORECTĂ, CURSIVĂ ȘI EXPRESIVĂ	43
4.1. Repere teoretico-metodologice privind formarea competenței de receptare a textelor literare și nonliterare prin tehnici de lectură adecvată	43
4.2. Abordarea textelor nonliterare în clasele primare.....	44
4.3. Tehnologii didactice specifice de receptare a textului nonliterare	45
5. METODOLOGIA DEZVOLTĂRII VOCABULARULUI PRIN TEXTUL LITERAR LA ELEVII NIVELULUI PRIMAR DE ÎNVĂȚĂMÂNT	51
5.1. Definiri conceptuale de vocabular	51
5.2. Aspecte ale dezvoltării vocabularului la elevii din clasele primare.....	52
5.3. Metode și tehnici eficiente privind dezvoltarea vocabularului prin textul literar.	54
6. FORMAREA COMPETENȚEI DE RECEPTARE A TEXTELOR LITERARE PRIN VALORIFICAREA MIJLOACELOR ARTISTICE DE MODIFICARE A SENSULUI ..	58

6.1. Conceptul de mijloace artistice	58
6.2. Abordări curriculare ale mijloacelor artistice în clasele primare	59
6.3. Repere teoretico-metodologice privind formarea competenței de receptare a textelor literare prin valorificarea mijloacelor artistice de modificare a sensului la elevii claselor primare	60
6.4. Metode eficiente ce contribuie la însușirea mijloacelor artistice	63
6.5. Rolul mijloacelor artistice în formarea competenței de comunicare	64
7. FORMAREA COMPETENȚEI SPECIFICE DE PRODUCERE A MESAJELOR SIMPLE ÎN SITUAȚII DE COMUNICARE. SCRIEREA FUNCȚIONALĂ.....	66
7.1. Tipologia dictărilor în clasele primare	66
7.2. Repere teoretico-metodologice privind formarea competenței specifice de producere a mesajelor simple prin scrierea funcțională la elevii nivelului primar de învățământ	70
7.3. Modalități de evaluare a dictărilor la nivelul primar de învățământ	71
8. METODOLOGIA FORMĂRII COMPETENȚEI ORTOGRAFICE LA ELEVII NIVELULUI PRIMAR DE ÎNVĂȚĂMÂNT	74
8.1. Repere teoretico privind formarea competenței ortografice la elevii claselor primare.....	74
8.2. Etapele formării competențelor ortografice la elevii din clasele primare	75
8.3. Metodologia formării competenței ortografice la elevii din clasele primare.....	77
9. ASPECTE TEORETICE ȘI PRAXIOLOGICE ALE PREDĂRII-ÎNVĂȚĂRII-EVALUĂRII LIMBII ȘI LITERATURII ROMÂNE ÎNTR-O VIZIUNE INTER-, MULTI- ȘI TRANSDISCIPLINARĂ	83
9.1. Repere teoretice și praxiologice de abordare a interdisciplinarității la lecțiile de limbă și literatură română	83
9.2. Esența și particularitățile abordării multidisciplinare la predarea-învățarea disciplinei Limba și literatura română	86
9.3. Aspecte teoretice și praxiologice ale predării Limbii și literaturii române în viziune transdisciplinară	87
9.4. Formarea competenței comunicative în viziune inter-, pluri- și transdisciplinară în cadrul disciplinei Limba și literatura română	88
10. METODE ȘI TEHNICI DE EFICIENTIZARE A PREDĂRII LECȚIILOR DE LIMBĂ ȘI LITERATURĂ ROMÂNĂ	92
10.1. Prezentări conceptuale ale metodelor didactice	92
10.2. Clasificarea metodelor didactice	93
10.3. Metode didactice clasice aplicate la eficientizarea predării disciplinei Limba și literatura română.....	95
10.4. Metode didactice moderne aplicate la eficientizarea predării disciplinei Limba și literatura română.....	97

INTRODUCERE

Suportul de curs *Didactica limbii și literaturii române II* este destinat masteranzilor programului de studii Didactica învățământului primar. Absolvenții acestui program vor activa în calitate de cadre didactice la nivelul învățământului primar, având funcția de orientare-îndrumare metodologică a agenților educaționali și venind cu sugestii metodologice la predarea-învățarea-evaluarea disciplinei Limba și literatura română în școala primară.

Abilitățile formate masteranzilor prin cursul Didactica limbii și literaturii române II vizează:

- metodologia formării competențelor specifice elevilor nivelului primar de învățământ la disciplina Limba și literatura română;
- aplicarea și selectarea metodelor didactice în vederea eficientizării procesului didactic la disciplina Limba și literatura română;
- elaborarea proiectării didactice personalizată de lungă și de scurtă durată la nivelul învățământului primar;
- dezvoltarea strategiilor de evaluare a rezultatelor școlare.

Cursul Didactica limbii și literaturii române II asigură continuitatea pregătirii la ciclul I-II în planul formării profesionale a cadrelor didactice la nivelul primar de învățământ.

Studierea cursului Didactica limbii și literaturii române II îi va ajuta pe masteranzi să organizeze procesul educațional bazat pe calitate, selectând și aplicând cele mai eficiente strategii didactice de predare-învățare-evaluare a disciplinei Limba și literatura română în clasele primare, concepute în premisa activ-participativului, în scopul modernizării sistemului de învățământ primar.

Diversele activități practice lucru individual vor contribui la formarea lor profesională în scopul eficientizării procesului de predare-învățare-evaluare a disciplinei Limba și literatura română în clasele primare.

Suportul de curs conține 10 unități de curs, incluzând:

- curricula disciplinei;
- obiectivele pentru fiecare unitate de curs;
- discursul didactic ce include sinteze teoretice și practice, realizate în baza lucrărilor științifice cu scopul de a completa cunoștințele masteranzilor obținute la ciclul I;
- activități didactice pentru seminarii și laboratoare;
- activități didactice pentru lucrul individual și produsul acestora;
- bibliografie.

Titular de curs: Valentina Ciobanu, doctor în filologie, conferențiar universitar

Denumirea programului de studii	Didactica învățământului primar
Ciclul	II
Denumirea cursului	Didactica limbii și literaturii române II
Facultatea/catedra responsabilă de curs	Științe ale Educației și Informatică / Pedagogia Învățământului Primar
Titular de curs	Ciobanu Valentina, dr., conf. univ.
Cadre didactice implicate	
e-mail	valentinaciobanuandrei@yahoo.com

Codul cursului	Număr de credite ECTS	Anul	Semestrul	Total ore	Total ore	
					contact direct	studiu individual
S.02.O.009	5	I	2	150	35	115

Descriere succintă a integrării cursului în programul de studii

Disciplina *Didactica limbii și literaturii române* constituie a doua parte a cursului din două părți *Didactica limbii și literaturii române* și se încadrează în seria disciplinelor cu același generic, care vizează, respectiv, didactica matematicii, științelor, artelor și tehnologiilor în clasele primare.

Această disciplină dezvoltă într-o manieră structuralistă achizițiile profesionale în didactica limbii și literaturii române dobândite în cadrul programelor de licență din domeniul de formare profesională Pedagogie în învățământul primar, și le generalizează pe domeniile standardelor de competență profesională ale cadrelor didactice și manageriale din învățământul general.

Competențe dezvoltate în cadrul cursului

Interpretarea explicativă a teoriilor și metodologiilor avansate în domeniul didacticii limbii și literaturii române în clasele primare din perspectiva managementului curriculumului la nivelul clasei de elevi și la cel instituțional;

Explorarea conexiunilor intra-, inter-, pluri- și transdisciplinare în contexte de implementare a politicilor educaționale la disciplina Limba și literatura română în clasele primare;

Deciderea soluțiilor eficiente în situații de problemă aferente disciplinei Limba și literatura română în clasele primare;

Elaborarea unor cercetări teoretico-aplicative cu referire la aspecte de actualitate ale didacticii limbii și literaturii române în clasele primare;

Formularea și argumentarea punctelor de vedere proprii în domeniul didacticii limbii și literaturii române în clasele primare;

Autoevaluarea și evaluarea reciprocă a proceselor și produselor de învățare;

Proiectarea traseelor proprii de continuare a formării profesionale într-o manieră autodirijată sau autonomă.

Finalități de studii

La finalizarea cursului, studentul va demonstra că este capabil:

Să explice concepte și teorii aferente didacticii învățământului primar din perspectiva disciplinei Limba și literatura română;

Să implementeze teorii și metodologii avansate la proiectarea, desfășurarea și evaluarea activităților didactice la disciplina Limba și literatura română în clasele primare, în contextul politicilor educaționale actuale;

Să efectueze managementul curriculumului disciplinei Limba și literatura română pentru învățământul primar la nivelurile clasei de elevi, instituției de învățământ;

Să practice tehnologii moderne de remediere pedagogică a elevilor în vederea îmbunătățirii performanțelor la disciplina Limba și literatura română în clasele primare;

Să analizeze resurse din domenii de specialitate și inter/transdisciplinare ca bază a dezvoltării ideilor proprii aplicabile la disciplina Limba și literatura română în clasele primare;

Să aprecieze schimbările din mediul educațional pentru a răspunde prompt la necesitățile de actualizare a activității profesionale la disciplina Limba și literatura română în clasele primare;

Să producă investigații pedagogice și să valorifice rezultatele în practica disciplinei Limba și literatura română în clasele primare, în conformitate cu principiile și normele de etică profesională;
Să-și autogestioneze cariera din perspectiva performanțelor profesionale în domeniul didacticii limbii și literaturii române în clasele primare.

Precondiții

Disciplina *Didactica limbii și literaturii române* I din semestrul precedent al programului de studii.

Repartizarea orelor

Nr. d/o	Unități de învățare	Total ore	Ore contact direct			Ore studiu indiv.
			C	S	L	
1.	Repere teoretico-metodologice în formarea competenței de comunicare la elevii nivelului primar de învățământ.	10	2			8
2.	Formarea competenței specifice de receptare a mesajului oral în situații de comunicare, manifestând atitudine pozitivă, atenție și concentrare. Comunicarea monologată.	16	2	2		12
3.	Formarea competenței specifice de receptare a mesajului oral în situații de comunicare, manifestând atitudine pozitivă, atenție și concentrare. Comunicarea dialogată.	16	2	2		12
4.	Formarea competenței specifice de receptare a textelor literare și nonliterare prin tehnici de lectură adecvate, dând dovadă de citire corectă, cursivă și expresivă.	16	2	2		12
5.	Metodologia dezvoltării vocabularului prin textul literar la elevii nivelului primar de învățământ.	16	2	2		12
6.	Formarea competenței de receptare a textelor literare prin valorificarea mijloacelor artistice de modificare a sensului.	14	2	1		11
7.	Formarea competenței specifice de producere a mesajelor simple în situații de comunicare, demonstrând tendințe de autocontrol și atitudine creativă. Scrierea funcțională.	16	2	2		12
8.	Metodologia formării competenței ortografice la elevii nivelului primar de învățământ.	16	2			12
9.	Aspecte teoretice și praxiologice ale predării-învățării-evaluării disciplinei Limba și literatura română într-o viziune inter-, multi- și transdisciplinară.	16	2	2		12
10.	Metode și tehnici de eficientizare a predării lecțiilor de Limbă și literatură	16	2	2		12

	română.					
	TOTAL	150	20	15		115

Unitatea de învățare nr. 1. Repere teoretico- metodologice în formarea competenței de comunicare la elevii nivelului primar de învățământ

Curs:

Metode și tehnici eficiente privind formarea competenței de comunicare la elevii din clasele primare.

Unitatea de învățare nr. 2. Formarea competenței specifice de receptare a mesajului oral în situații de comunicare, manifestând atitudine pozitivă, atenție și concentrare. Comunicarea monologată

Curs:

Repere teoretico-metodologice privind formarea competenței de comunicare monologată la elevii nivelului primar de învățământ.

Seminar:

Dificultăți tipice privind formarea competenței de comunicare monologată. Strategii de prevenire și combatere.

Unitatea de învățare nr.3. Formarea competenței specifice de receptare a mesajului oral în situații de comunicare, manifestând atitudine pozitivă, atenție și concentrare. Comunicarea dialogată

Curs:

Repere teoretico-metodologice privind formarea competenței de comunicare dialogată la elevii claselor primare.

Seminar:

Dificultăți tipice privind formarea competenței de comunicare dialogată. Strategii de prevenire și combatere.

Unitatea de învățare nr. 4. Formarea competenței specifice de receptare a textelor literare și nonliterare prin tehnici de lectură adecvate, dând dovadă de citire corectă, cursivă și expresivă

Curs:

Repere teoretico-metodologice privind formarea competenței de receptare a textelor literare și nonliterare prin tehnici de lectură adecvată.

Seminar:

Metode și tehnici eficiente privind formarea competenței de receptare a textelor literare și nonliterare prin tehnici de lectură adecvată.

Unitatea de învățare nr. 5. Metodologia dezvoltării vocabularului prin textul literar la elevii nivelului primar de învățământ

Curs:

Metode și tehnici eficiente privind dezvoltarea vocabularului prin textul literar.

Seminar:

Dificultăți tipice privind dezvoltarea vocabularului prin textul literar.

Unitatea de învățare nr. 6. Formarea competenței de receptare a textelor literare prin valorificarea mijloacelor artistice de modificare a sensului

Curs:

Repere teoretico-metodologice privind formarea competenței de receptare a textelor literare prin valorificarea mijloacelor artistice de modificare a sensului la elevii claselor primare.

Seminar:

Dificultăți tipice privind formarea competenței de receptare a textelor literare prin valorificarea mijloacelor artistice de modificare a sensului.

Unitatea de învățare nr.7. Formarea competenței specifice de producere a mesajelor simple în situații de comunicare. Scrierea funcțională.

Curs:

Repere teoretico-metodologice privind formarea competenței specifice de producere a mesajelor simple

prin scrierea funcțională la elevii nivelului primar de învățământ.

Seminar:

Dificultăți tipice privind formarea competenței specifice de producere a mesajelor simple prin scrierea funcțională la elevii claselor primare.

Unitatea de învățare nr. 8. Metodologia formării competenței ortografice la elevii nivelului primar de învățământ

Curs:

Repere teoretico-metodologice privind formarea competenței ortografice la elevii claselor primare.

Seminar:

Dificultăți tipice privind formarea competenței ortografice la elevii claselor primare.

Unitatea de învățare nr. 9. Aspecte teoretice și praxiologice ale predării-învățării-evaluării disciplinei Limba și literatură română într-o viziune inter-, multi- și transdisciplinară

Curs:

Repere teoretice și praxiologice de abordare a interdisciplinarității, multidisciplinarității și transdisciplinarității la disciplina Limba și literatură română.

Seminar:

1. Dezvoltarea competenței comunicative în viziune inter-, multi- și transdisciplinară la disciplina Limba și literatură română.

Unitatea de învățare nr. 10. Metode și tehnici de eficientizare a predării lecțiilor de Limbă și literatură română

Curs:

Metode didactice aplicate la eficientizarea predării-învățării-evaluării disciplinei Limba și literatură română.

Seminar:

1. Dificultăți tipice privind aplicarea metodelor de eficientizare a predării-învățării-evaluării disciplinei Limba și literatură română.

Metode și tehnici de predare învățare

Metode didactice: de comunicare: explicația, demonstrația, descrierea, conversația, problematizarea, lectura, lucru cu suportul curricular; de explorare: observarea, studiul de caz, modelarea, simularea didactică, de acțiune: exercițiul, elaborarea de proiecte, învățare bazată pe sarcini de lucru, jocuri de rol, de raționalizare: algoritmizarea.

Tehnici de dezvoltare a gândirii critice: Balonul variantelor și al condițiilor rezolutive, Interviu în trei etape, Diagrama ideilor esențiale, Analiza SWOT, SINELG, Știu- Vreau să știu-Învăț.

Strategii de evaluare

Strategiile de evaluare vor include: evaluarea inițială și evaluarea de tip cumulativ: curentă și finală.

Evaluarea curentă se va realiza prin diverse forme și metode: oral și în scris: eseu, referat științific, proiectare individuale, portofoliu, sesiuni de postere, chestionarea orală, participarea la realizarea sarcinilor de lucru individual la fiecare temă, prezentări digitale, lucrări scrise, proiecte didactice.

Condiții: prezența activă la seminarii, prezența obligatorie la evaluările curente.

Evaluările curente se vor realiza în baza următoarelor produse:

Evaluarea curentă 1. Eseu. Evaluarea curentă 2. Referat științific.

Evaluarea finală: Proiectul de grup

Condițiile de admitere pentru evaluarea finală: notele pozitive de la evaluările curente (2 evaluări curente), realizarea lucrărilor de laborator; realizarea sarcinilor de lucru independent, notele pentru răspunsurile orale în cadrul seminarelor, notele pentru realizarea sarcinilor practice la seminare vor forma o singură notă, care împreună cu cea de la examen va constitui nota finală.

Nota semestrială se constituie din: notele obținute la două evaluări curente obligatorii; notele obținute eventual pentru răspunsurile orale de seminarii și de laborator, în cadrul studiului individual.

Nota finală se constituie din următoarele componente: 60% din notă constituie evaluările curente realizate pe parcursul semestrului - nota semestrială și 40% din notă constituie rezultatul evaluării finale (examen).

Studiul individual					
r.	Unități de învățare	Ore de studiu indiv.	Unități de conținut	Produsul preconizat	Modalități de evaluare
.	Repere teoretico-metodologice în formarea competenței de comunicare la elevii nivelului primar de învățământ.	8	Metode eficiente utilizate la formarea competenței de comunicare.	Lucrare practică individuală: proiectul unei activități didactice bazate pe sarcini de lucru cu aplicarea celor mai variate metode ce contribuie la dezvoltarea competenței de comunicare (format digital).	Verificare reciprocă. Autoevaluare.
.	Formarea competenței specifice de receptare a mesajului oral în situații de comunicare, manifestând atitudine pozitivă, atenție și concentrare. Comunicarea monologată	12	Formarea competenței de comunicare monologată la elevii claselor I-IV.	Lucrare practică de grup: reflecție de grup privind dezvoltarea competenței de comunicare monologată.	Verificare reciprocă. Autoevaluare.
.	Formarea competenței specifice de receptare a mesajului oral în situații de comunicare, manifestând atitudine pozitivă, atenție și concentrare. Comunicarea dialogată.	12	Formarea competenței de comunicare dialogată la elevii claselor I-II. Formarea competenței de comunicare monologată la elevii claselor III-IV.	Proiectarea unei activități didactice privind comunicarea dialogată. Proiect de grup (prezentări digitale)	Verificare selectivă.
.	Formarea competenței specifice de receptare a textelor literare și nonliterare prin tehnici de lectură adecvate, dând dovadă de citire corectă, cursivă și expresivă.	11	Aspecte praxiologice privind formarea competenței specifice de receptare a textelor literare și nonliterare prin tehnici de lectură adecvate la	Lucrare practică în perechi: reflecție privind necesitatea actualizării vocabularului elevilor din clasele primare.	Verificare reciprocă. Autoevaluare.

			elevii claselor I-IV.		
.	Metodologia dezvoltării vocabularului prin textul literar la elevii nivelului primar de învățământ.	12	Elucidarea dificultăților de actualizare a vocabularului la elevii din clasele primare.	Studii de caz în echipe: elucidarea dificultăților de actualizare a vocabularului la elevii din clasele primare.	Evaluare frontală. Autoevaluare.
.	Formarea competenței de receptare a textelor literare prin valorificarea mijloacelor artistice de modificare a sensului.	11	Metode eficiente folosite la dezvoltarea competenței de receptare a textelor literare și nonliterare	Prezentare PowerPoint.	Evaluare curentă.
.	Formarea competenței specifice de producere a mesajelor simple în situații de comunicare, demonstrând tendințe de autocontrol și atitudine creativă. Scrierea funcțională.	12	Dificultăți tipice privind scrierea funcțională la nivelul învățământului primar.	Studii de caz în echipe: elucidarea dificultăților privind formarea scrierii funcționale la elevii din clasele primare.	Evaluare frontală. Autoevaluare.
.	Metodologia formării competenței ortografice la elevii nivelului primar de învățământ.	12	Elucidarea dificultăților tipice în formarea competenței ortografice la elevii nivelului primar de învățământ. Proiectarea, realizarea și autoevaluarea unei dictări creative.	Comunicări orale	Evaluare reciprocă. Autoevaluare.

	Aspecte teoretice și praxiologice ale predării-învățării-evaluării disciplinei Limba și literatura română într-o viziune inter-, multi- și transdisciplinară.	12	Elucidarea dificultăților în realizarea conexiunilor inter, multidisciplina re și transdisciplinare.	Lucru individual: Proiect didactic realizând conexiunile inter, multi și transdisciplinare (format digital).	Evaluare reciprocă. Autoevaluare.
0.	Metode și tehnici de eficientizare a predării lecțiilor de Limbă și literatură română.	10	Metode și tehnici de eficientizare a lecțiilor de Limbă și literatură română.	Lucrare practică în grup: dezbateri în grup privind aplicarea metodelor și tehnicilor de eficientizare a lecțiilor de Limba și literatura română.	Evaluare curentă.
	Total	115			

Bibliografie

Cadrul normativ:

1. *Standarde de eficiență a învățării*. Chișinău: ©ME; Lyceum, 2012.
https://mecc.gov.md/sites/default/files/standarde_deeficienta_a_invatarii.pdf
3. *Standarde de competență profesională ale cadrelor manageriale din învățământul general*, aprobate prin Ordinul ministrului educației nr. 623 din 28.06.2016.
https://mecc.gov.md/sites/default/files/standarde_cadre_manageriale.pdf
4. *Standarde de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general*, aprobate Prin Ordinul ministrului educației nr. 623 din 28.06.2016.
https://mecc.gov.md/sites/default/files/standarde_cadre_didactice.pdf
5. *Planul educațional individualizat. Structura-model și ghidul de implementare* (ediție revizuită și adaptată), aprobat prin Ordinul MECC nr. 671 din 01.07.2017.
http://edusoroca.md/wp-content/uploads/2018/09/PLANUL_educational_2018.pdf
6. *Curriculum national. Învățământ primar*, aprobat prin Ordinul MECC nr.1124 din 20.07.2018.
https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_primare_site.pdf
7. *Ghid de implementare a curriculumului pentru învățământul primar*. Chișinău:© MECC; Lyceum, 2018.
https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_curriculum_primare_rom_5.pdf
8. *Instrucțiunea privind managementul temelor pentru acasă în învățământul primar, gimnazial și liceal*, aprobată prin Ordinul MECC nr.1249 din 22.08.2018.
https://mecc.gov.md/sites/default/files/instrucțiune_teme_pentru_acasa.pdf
9. *Instrucțiunea privind organizarea învățământului la distanță pentru copiii cu dezabilități*, aprobată prin Ordinul MECC nr. 1934 din 28.12.2018.
https://mecc.gov.md/sites/default/files/anexa_la_ordinal_nr._1934_din_28.12.2018_.pdf
10. *Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal, anul de studii 2019-2020*, aprobat prin ordinal MECC nr. 321 din 29.03.2019.
https://macc.gov.md/sites/default/files/plan-cadru_2019-2020_web_sait_.pdf
11. *Repere metodologice privind organizarea procesului educațional în învățământul primar în anul de studii 2019-2020*, aprobat prin Ordinul MECC nr. 1046 din 21.08.2019.
https://mecc.gov.md/sites/default/files/2_invatamant_primar_2019-2020_final_.pdf
12. *Instrucțiunea privind organizarea procesului educațional și aplicarea curriculumului national pentru învățământul primar în condițiile activității simultane*, aprobată prin Ordinul MECC

1272 din 04.10.2019.

[https://mecc.gov.md/sites/default/files/instrucțiune privind organizarea procesului educational și aplicarea curriculumului national pentru învățămîntul primar în condițiile activității simultane-copy.pdf](https://mecc.gov.md/sites/default/files/instrucțiune_privind_organizarea_procesului_educational_și_aplicarea_curriculumului_national_pentru_învățămîntul_primar_în_condițiile_activității_simultane-copy.pdf)

13. *Nomenclatorul tipurilor de documentație școlară*, aprobat prin Ordinul MECC nr. 14 67 din 12.11. 2019. https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_modificare_nomenclator_1.pdf

14. *Instrucțiunea privind completarea catalogului școlar, clasele I-IV*, aprobată prin Ordinul MECC nr. 842 din 03.07.2019, modificată prin Ordinul MECC nr. 469 din 13.11.2019.

[https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_nr.842- din 03.07.2019.pdf](https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_nr.842-din_03.07.2019.pdf)

[https://mecc.gov.md/sites/default/files/ ordinal 1469_ din 13.11.2019 ctalog.pdf](https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordinal_1469_din_13.11.2019_ctalog.pdf)

15. *Metodologia privind evaluarea criterială prin descriptori în învățămîntul primar*, aprobată prin

Ordinul MECC nr. 1468 din 13.11. 2019. [https://mecc.gov.md/sites/default/files/ mecd_1-4_15.11.2019_site.pdf](https://mecc.gov.md/sites/default/files/mecd_1-4_15.11.2019_site.pdf)

16. *Ghid de implementare a metodologiei privind evaluarea criterială prin descriptori în învățămîntul primar, clasele I-IV*. Chișinău: © MECC, 2019.

[https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid eed_1-4_20.11.2019_site_final.pdf](https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_eed_1-4_20.11.2019_site_final.pdf)

Suporturi de curs universitar:

17. **Ciobanu V.** *Teorii și metodologii avansate în învățămîntul primar (limbă și comunicare)* – Chișinău, UPS „Ion Creangă”, 2017.

Literatura de specialitate (obligatorie)

Cartaleanu T. *Didactica studiului integrat al limbii și literaturii române în gimnaziu*. Chișinău, 2014.

19. Aftenii M. *Perfecționarea sistemului de învățare a citirii și scrierii*. Chișinău, 1980.

20. Ilie E., *Didactica limbii și literaturii române*. Iași: Editura Polirom, 2014.

21. Lazăr A. *Limba și literatura română pentru învățămîntul primar-studii de metodică*. Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2018.

22. Niculescu E. *Didactica limbii și literaturii române pentru învățămîntul primar*. Bacău: Editura Egal, 2003, p.3015.

23. Șerdean I. *Didactica limbii și literaturii române în învățămîntului primar*. București: Editura Corint, 2003.

Literatura de specialitate (obligatorie)

24. Pamfil Al. *Limba și literatura română în școala primară*. Pitești, Editura Paralela 45, 2009.

25. Pânișoară O. *Comunicarea eficientă: Metode de interacțiune educațională*. Iași: Polirom, 2010.

26. Nuța S. *Metodica predării limbii române în clasele primare*. București: Editura Aramis, 2000.

Șeptelici Al. *Limba și literatura română în clasele I-IV-a*. Chișinău, 2009.

1. REPERE TEORETICO-METODOLOGICE ÎN FORMAREA COMPETENȚEI DE COMUNICARE LA ELEVII NIVELULUI PRIMAR DE ÎNVĂȚĂMÂNT

1. Delimitări conceptuale ale competenței de comunicare.
2. Aspecte metodologice pentru formarea competenței de comunicare la elevii nivelului primar de învățământ.
3. Metode și tehnici eficiente privind formarea competenței de comunicare la elevii din clasele primare.

Obiective: La finele acestei unități de curs, masterandul va demonstra că este capabil:

- să descrie metodologia formării competenței de comunicare;
- să enumere liniile de progresie la nivelul formării competenței de comunicare;
- să aleagă metodele eficiente de formare a competenței de comunicare la elevii din clasele primare;
- să elaboreze proiectele didactice de scurtă durată în care competența urmărită să fie cea de formare a abilităților de comunicare la elevii de vârstă școlară mică.

1.1. Delimitări conceptuale ale competenței de comunicare

Nivelul primar de învățământ se sincronizează cu reforma curriculară în Republica Moldova care este direcționată spre realizarea unui învățământ de calitate. Trecerea de la curriculum axat pe obiective la curriculum axat pe *formarea de competențe* implică apariția multor întrebări. Pentru a nu apărea incertitudini, cadrele didactice trebuie să identifice necesitățile și să le aplice în activitatea lor de zi cu zi.

”Adaptarea noii variante de curriculum pentru Limba și literatura română la finalitățile curente ale educației se focalizează, în continuare, asupra extinderii aspectului funcțional-aplicativ și asupra necesității de a valorifica la maximum experiențele trăite de copil în varii contexte” [4, p.20].

”*Competențele* reprezintă un pachet transferabil și multifuncțional de cunoștințe, capacități, deprinderi și atitudini care îi permite individului să-și realizeze împlinirea și dezvoltarea profesională. Fiecare competență posedă o structură internă bine determinată ce include: *cunoștințe, capacități cognitive, capacități praxiologice, atitudini, emoții*” [4, p.8].

Competența nu se formează la finele unei lecții sau modul sau chiar an de studiu. Procesul formării competențelor este de lungă durată și perioada de formare a acestora e determinată de durata perioadei la nivelul respectiv.

”*Competența școlară* este un ansamblu/sistem integrat de *cunoștințe, capacități, deprinderi și atitudini* dobândite de elev prin învățare și mobilizate în contexte specifice de realizare, adaptate vârstei elevului și nivelului cognitiv al acestuia, în vederea rezolvării unor probleme cu care acesta se poate confrunta în viața reală” [4, p.8].

În Dicționarul explicativ al limbii române, termenul *comunicare* indică acțiunea de a comunica și rezultatul ei.

- *Comunicarea* este o acțiune prin care oamenii transmit idei și sentimente, pe de altă parte, află despre ideile și sentimentele celorlalți.

Referindu-se la comunicare Tatiana Callo susține ”comunicarea este un mecanism continuu și tranzacțional implicând participanți și coparticipanți” [2, p.88].

Liliana Ezechil este de părere că ”atitudinea comunicativă se exprimă nu numai vorbind „știndu-și cu privirea interlocutorul ori „ascultând,” ci prin suplimentarea cu sens personal și interpersonal a conținuturilor transmise. Din această cauză atitudinea comunicativă este considerată ca fiind în strânsă legătură cu aptitudinea sau competența de a comunica și devine o trăsătură distinctivă a stilului comunicativ”[4, p.75].

Din punct de vedere științific, *actul de comunicare* este procesul de transmitere a informațiilor și sentimentelor de la un individ către alt individ sau de la un grup la altul.

Astăzi, a comunica, a informa și a fi informat - reprezintă trăsătura definitorie a existenței fiecăruia din noi, devenită într-atât de pregnantă încât nici măcar nu mai este percepută în mod conștient.

- *Competența comunicării* este dobândită, parcurgându-se etape multiple. Competența este rezultatul comunicativ al istoriei personale și interacțiunii sale cu lumea înconjurătoare.

Competența comunicării cumulează întregul ansamblu de abilități personale: *a ști, a ști să faci, a ști să devii; ea este un rezultat egal al științei și artei.*

O comunicare se rezumă, de fiecare dată, la satisfacția provocată și păstrată ori amplificată pentru cele două părți. Nu este suficientă competența unuia, dacă interlocutorul este lipsit de abilități minimale.

Autoarea L. Ezechil precizează „competența de a comunica face, dintotdeauna, obiectul preocupărilor celor interesați de problematica educației. În mod intuitiv părinții, dar și educatorii școlari din toate timpurile au reflectat asupra modalităților de a se face cât mai bine înțeleși în formularea cerințelor, asupra manierei de preluare de către tineri a experienței de viață a vârstnicilor” [4, p.101].

Vorbirea, gestică, scrisul și cititul au fost, de veacuri, principalele căi prin care s-a realizat actul acestei transmisii [4, p.101].

”Finalitățile educației lingvistice și literare în clasele primare determină competențele specifice la prim nivel de concretizare, vizând:

- dezvoltarea competenței comunicative orale și scrise;
- structurarea competenței de înțelegere și interpretare a universului textual în general și al celui literar și nonliterar;

- consolidarea competențelor cognitive și acționale în ansamblul lor [6, p.22].

Finalitatea majoră a studiului disciplinei limba și literatura română este la ora actuală, dezvoltarea *competenței de comunicare*.

Focalizarea studiului limbii și literaturii române asupra *competenței de comunicare* are rațiuni educative specifice. Modelul curricular în vigoare - modelul comunicativ-funcțional - a fost generat de intenția de redimensionare a învățământului tradițional.

Competențele specifice ale disciplinei Limba și literatura română, fixate pentru nivelul primar de învățământ, se vor forma pe parcursul celor patru ani de școală primară, prin intermediul unităților de competență curriculare preconizate pentru fiecare modul și obiectivelor operaționale ale fiecărei lecții.

Concomitent *Limba și literatura română* în corelare cu celelalte discipline de studiu în clasele primare vor contribui la dezvoltarea *competențelor transdisciplinare care se formează "progresiv și gradual pe niveluri și ciclurile învățământ"* [3, p.12].

"Competențele specifice ale educației lingvistice și literar-artistice în clasele primare profilează un sistem de competențe (cunoștințe, capacități, atitudini manifestate prin comportamente și direcționate spre rezolvarea unor probleme) de formare lingvistică și literar-artistică a elevilor la această vârstă"[6, p.21].

1.2. Aspecte metodologice pentru formarea competenței de comunicare la elevii nivelului primar de învățământ

Unul dintre obiectivele importante ale nivelului primar de învățământ este formarea competenței de comunicare la elevi. Realizarea acestui obiectiv în condiții dintre cele mai bune are implicații favorabile pentru întreaga evoluție intelectuală a școlarilor. În activitatea de învățare la toate disciplinele nu poate fi conceput un succes real fără ca elevii să dispună de posibilitatea de a se exprima. Această competență se răsfrânge pozitiv asupra întregii lor formații, influențând nemijlocit atât procesele de cunoaștere, prin conținutul informativ pe care-l vehiculează, cât și întregul comportament al elevilor.

"Fundalul teoretic al modelului comunicativ- funcțional cuprinde-alături de problematica situației de comunicare și de funcțiile limbajului - și conceptul de competență de comunicare"[8, p.42].

"Procesul formării competențelor comunicative se bazează pe interferența tuturor tipurilor de vorbire (comunicare)"[9, p. 136].

Studiul limbii și literaturii române are o însemnătate cu totul deosebită în formarea/dezvoltarea competențelor comunicative la elevii din clasele primare. Fără însușirea corespunzătoare a limbii și literaturii române nu poate fi concepută evoluția intelectuală a elevilor, pregătirea lor corespunzătoare la celelalte obiecte de învățământ, însăși viața și activitatea socială viitoare.

La nivelul primar de învățământ se urmărește atât cultivarea limbajului oral și scris al elevilor, cunoașterea și folosirea corectă a limbii materne, cât și învățarea unor tehnici de bază ale activității intelectuale, cum sunt cititul, scrisul și exprimarea corectă.

T. Callo vorbește despre competența de comunicare ca fiind un întreg ansamblu de abilități personale, un rezultat egal al științei și artei, neexistând un mod ideal de comunicare [1, p.37].

”La formarea competenței de comunicare, în opinia cercetătorilor, contribuie mai mulți factori: familia, grădinița, radioul, televiziunea, internetul, școala. Cel mai important factor e considerată școala și, în special, lecțiile de limba și literatura română” [9 p.137].

În același sens Ioan Șerdean susține că ”formarea competențelor de comunicare își găsește cel mai propice domeniu de afirmare în studiul limbii și literaturii române” [10, p.232].

Competența de comunicare a școlarii mici se dezvoltă în toate împrejurările, atât în activități didactice, cât și în cele extradidactice în care elevii sunt puși în situația să exerseze actul vorbirii.

Datorită importanței deosebite a dezvoltării acestei competențe, în clasele primare prin modulul Tainele cărții se stimulează preferințele de lectură, care are ca principal obiectiv dezvoltarea posibilităților de exprimare a elevilor.

”Curriculumul actual reliefează, prin modulul tainele cărții cele trei ipostaze didactice ale textului literar-suport al lecturii, operă literară și obiect cultural, axându-se pe scopul educației literar-artistice de formare a cititorului cult” [3, p.22].

Dezvoltarea competențelor comunicative au în vedere asigurarea continuității între ceea ce se realizează în grădiniță, pe linia cultivării capacității de exprimare a copiilor și ceea ce trebuie să se facă în școală.

Tatiana Cartaleanu susține ”competența de comunicare lingvistică se manifestă pe parcursul vieții și în funcțiile de intențiile celui care vorbește și de rolurile asumate” [2, p.24].

În acest sens Al. Șeptelici susține că ”chiar din primele zile de școală e necesar să-i învățăm să se exprime corect, logic și expresiv, orientându-i permanent să aleagă atent cuvintele, să le introducă în enunțuri, expuneri și compuneri, corecte, originale” [9, p.137].

Una dintre sarcini ține de influența pozitivă a exprimării corecte pentru învățarea citirii și scrierii. Se are în vedere exersarea organului fonator al vorbirii, în scopul asigurării unei pronunții clare, pentru prevenirea unor greșeli sau corectarea unor defecte de pronunțare a sunetelor sau a cuvintelor. O altă sarcină este îmbogățirea vocabularului prin folosirea cât mai frecventă a cuvintelor nou învățate, precum și prin introducerea acestora în structuri corecte de limbă.

Pe lângă aspectele care țin mai mult de tehnica exprimării corecte, dezvoltarea competențelor comunicative au o evidentă funcție formativ – educativă. Textele literare contribuie în mare măsură la dezvoltarea proceselor de cunoaștere, iar prin conținutul de idei al temelor abordate, contribuie la educația estetică și morală a copiilor. Ca în orice activitate de învățare, și în deprinderea exprimării

corecte, succesul depinde mai des de măsura în care elevii participă activ la procesul respectiv al învățării, în cazul de față la exersarea exprimării. Nu se poate concepe învățarea exprimării fără ca elevii însăși să exerseze această activitate.

Faptul că elevii ascultă și înțeleg ceea ce li se relatează de către o altă persoană (de către învățător) nu poate fi suficient pentru a învăța să se exprime ei înșiși, în mod liber, ceea ce cunosc, observațiile, impresiile sau gândurile proprii. Exersarea verbalizării libere, încă din clasa întâi, în special de către elevii cu tulburări în exprimare, creează premisele depășirii dificultăților de adaptare de a relata aspecte din experiența personală, impresiile și observațiile pe care le-au făcut asupra realității în mijlocul cărora trăiesc și își desfășoară activitatea.

Până la intrarea în școală, atât în grădiniță, cât și în familie, precum și în activitățile libere de joc, împrejurările în care copiii exersează verbalizarea în mod liber sunt foarte frecvente, în unele situații nelimitate. Odată cu intrarea lor în școală, rigorile procesului de învățământ, mai ales în cazul unor alese cu efective mari, reduc simțitor ocaziile în care școlarii pot să se exprime liber, să exerseze liberactul vorbirii. În condițiile lecțiilor în care nu se folosesc metode active de învățare, se pot întâlni elevi care pe parcursul unor ore sau chiar zile întregi nu exersează deloc actul vorbirii, sau dacă totuși fac aceasta, verbalizarea lor se rezumă la reproducerea unei întrebări și la completarea răspunsului cu lucruri dinainte cunoscute. În asemenea situații, efortul elevilor este cu totul neînsemnat, verbalizarea reducându-se doar la aspectul ei exterior.

Firește condițiile care asigură desfășurarea normală a lecțiilor impun ca elevii să vorbească numai când sunt întrebați și acest lucru nu poate fi neglijat. Totuși există posibilitatea pentru extinderea considerabilă a situațiilor în care să fie angajați în exersarea actului exprimării libere. Acest lucru trebuie analizat la toate disciplinele școlare, precum și în activitatea extradidactică.

Cel mai prielnic cadru în care elevii pot exersa actul vorbirii în vederea dezvoltării competențelor comunicative, îl constituie lecțiile de Limbă și literatură română. Eficiența acestor lecții este determinată de gradul exersării vorbirii în cadrul lor. Asigurarea unor calități elevate ale comunicării necesită posedarea de cunoștințe și abilități. Pentru a forma la elevi aceste abilități și curriculumul școlar a stabilit conținuturi corespunzătoare, activități de învățare.

Numai eforturile învățătorului și străduința elevilor în acest domeniu vor contribui la cultivarea unei exprimări corecte orale și scrise.

Cultivarea exprimării corecte, coerente și expresive a elevilor constituie scopul principal al predării-învățării limbii și literaturii române.

Limba este un mijloc de comunicare, iar vorbirea procesul de comunicare. Din punct de vedere psihologic vorbirea este o activitate intelectuală foarte complicată. Procesul de dezvoltare a competențelor comunicative este de lungă durată și cere dirijare sistematică din partea învățătorului.

Nu este suficient doar a îmbogăți memoria elevului cu un anumit număr de cuvinte, îmbinări, propoziții etc. Principalul constă în formarea la elevi a unei exprimări precise, expresive, corecte. Pentru aceasta este necesar de a înarma elevii cu deprinderi de a reda corect (oral sau în scris), din punct de vedere al conținutului și al formei, gândurilor proprii și cele străine.

Folosirea corectă a vocabularului de către elevi depinde în mare măsură de nivelul exprimării cadrului didactic. Învățătorul e exemplu viu în cultura comunicării. Elevul îl imită pe învățător care trebuie să fie model în tot ce-i frumos și bun pentru formarea viitorului om. Învățătorul e cel ce alege cuvintele, expresiile în relațiile sale cu elevii.

Pentru a realiza toate acestea se cere rezolvarea următoarelor sarcini:

- îmbogățirea vocabularului elevilor;
- formarea competențelor de a folosi corect în vorbire propoziții și fraze;
- dezvoltarea competenței de a utiliza expresii plastice;
- cultivarea deprinderilor de vorbire coerentă.

1.3. Metode și tehnici avansate privind formarea competenței de comunicare la elevii din clasele primare

Din multitudinea de competențe-cheie/transversale evidențiem *competențe de comunicare* în limba română care vizează abilitatea elevului de a exprima și interpreta gânduri, sentimente și fapte pe cale orală și în scris (ascultare, vorbire, lectură, scriere), și de a interacționa într-un mod adecvat în cadrul întregii game a contextelor sociale și culturale în educație și instruire, acasă sau în timpul liber.

Formarea competenței de comunicare în limba studiată presupune dezvoltarea complexă a deprinderilor de *receptare, vorbire, citire, scriere*. Competențele comunicative se formează:

1. În cadrul lecțiilor de limbă și literatură română:

2. În procesul studierii compartimentelor limbii:

a) Din domeniul foneticii-noțiuni referitoare la sistemul vocalic, consonantic, accentuare, silaba, intonația.

b) Din domeniul lexicului-noțiunile de sens lexical, sens propriu și sens figurat, sinonime, antonime, familia de cuvinte, câmp lexical.

c) Din domeniul gramaticii – părțile de vorbire, categoriile gramaticale, îmbinări de cuvinte.

Pentru a dezvolta *competențele de comunicare* la micii școlari, se propune texte din diferite domenii. Receptând un text literar, se pune accent pe dezvoltarea abilităților de înțelegere și de interpretare a textelor, formarea corectă a pronunției în limba dată, formarea deprinderilor de a înțelege ce se relatează și de a reacționa adecvat la cele auzite.

”În realizarea unei exprimări corecte, nuanțate este hotărâtoare o bună cunoaștere a limbii române (la toate nivelurile ei: fonetică, lexicologie, morfologie, sintaxă)” [6, p.47].

- Obiectivul principal al *dezvoltării competențelor comunicative* este de a-i învăța pe elevi să întocmească un text, să lectureze, să comunice atât oral, cât și în scris, în baza elementelor de construcție a comunicării, care se însușesc treptat.

- **METODE APLICATIVE**

1. **Jocul didactic Povestea în cerc**

Scopul jocului: să alcătuiască o poveste în grup.

Sarcina didactică:

- respectarea conținutului poveștii în consecutivitate logică, respectând continuitatea discursului anterior.

Regulile jocului: Elevii sunt aranjați în cerc și alcătuiesc o poveste de grup. Primul elev începe cu o propoziție cu formula de început, apoi ceilalți elevi, ridicându-se pe rând în picioare, alcătuiesc o propoziție, respectând consecutivitatea logică și fără a reține procesul.

Elemente de joc: așteptarea, surpriza, aplauze

Mijloace de învățământ: hârtie, pixuri, imagini.

Desfășurarea jocului:

De exemplu: Învățătorul începe *A fost odată...*

- Ceilalți continuă, respectând logica continuității discursului anterior.
- Elevul care se reține, este eliminat din joc.
- În final scriu textul obținut în cerc, adăugând expresii.
- Prezentarea poveștii obținute.
- Concluzionarea despre lucrările obținute.

Moșul cu pălărie:

Aranjați în cerc, elevii deplasează din mână în mână o pălărie, spunând cuvintele:

Moșul are pălărie,

Moșul nostru multe știe.

Cel care s-a ales cu pălăria în mână va răspunde la întrebări în baza textului studiat. În cazul când răspunde corect, colegii urmează exclamarea în cor a versurilor:

Moșul nostru multe știe,

Lasă altul moș să fie.

În situația când elevul nu răspunde corect, este ajutat și se continuă cu alte versuri:

Moșul nostru nu prea știe,

Lasă altul moș să fie” [7, p.110].

2. **Exercițiul**

TIPURI DE EXERCITII DE COMUNICARE

1. Exerciții ce necesită analiza textului;

2. Exerciții ce necesită determinarea subiectului textului, locului și timpului acțiunii, personajelor care participă la acțiune, conținutul de idei, mesajul textului;
3. Exerciții ce necesită găsirea unui titlu potrivit textului;
4. Exerciții de alcătuire a unui alt final al textului;
5. Exerciții de alcătuire a unui text pe una din temele date.

TEHNICI DE LUCRU

- **Gândește-Perechi-Prezintă** (GPP) ”este o tehnică de participare în discuții și de formulare în pereche a unei atitudini. Ea se combină cu alte tehnici de învățare și prezentarea soluțiilor și cu brainstorming-ul în perechi” [2, p.14].

Elevii participă la discuții în perechi, formulează păreri, definiții, realizează unele sarcini.

Exemplu: Elevii împărțiți în perechi discută întrebarea: Cum credeți, de ce personajul Guguță dorea s-o învețe pe mama sa să meargă cu bicicleta? Fiecare elev este rugat să reflecteze 3-5 minute asupra sarcinii și să-și formuleze în scris opinia. Timp de 3-5 minute partenerii își prezintă reciproc informația și discută opiniile, convenind asupra variantei optime. În final se prezintă opinia comună.

- **Interogare multiprocesuală:** apare ca o eșalonare firească a întrebărilor, printre care nu domină un tip, iar întrebările literale sunt abordate doar pentru a ne convinge că textul a fost citit atent ” [2, p.16].

Interogarea multiprocesuală poate fi utilizată atât la un text, cât și la imagine. Ea permite analiza, în consecutivitate logică de la simplu la complex, a unui text, a unei imagini

Exemplu: Învățătorul distribuie textul sau imaginile. Elevilor li se oferă timp pentru contemplare sau gândire. Învățătorul pregătește lista de întrebări sau oferă tipologia întrebărilor elevilor pentru ca ei singuri să formuleze întrebări. Învățătorul enunță câte o întrebare și așteaptă răspunsul elevilor. După ce s-a oferit răspuns la toate întrebările, se pot realiza lucrări scrise în baza imaginii/textului.

- **Masa rotundă** ”este o tehnică de învățare prin colaborare, ce presupune dezvoltarea unei idei într-un grup restrâns” [7, p.110].

Exemplu: Un membru al grupului notează o idee pe hârtie și o transmite vecinului său din stânga. Acesta notează și el o idee și o transmite următorului. Ar fi bine ca fiecare elev să scrie cu altă culoare și doar hârtia să circule. În final grupul analizează ideile și le prezintă pe cele mai relevante.

- **Scrierea liberă/freewriting** ”este o tehnică elementară de declanșare a creativității, de formare a abilității de a-și ordona gândurile și de a-și orienta imaginația”[2, p.44].

- *Exemplu:* Selectăm un citat sau un enunț adecvat pentru declanșarea imaginației. Învățătorul solicită ca elevii să scrie timp de cinci minute, fără a se opri, orice le vine în gând privitor la subiectul respectiv. La expirarea timpului, solicităm lectura unor scrieri libere în fața clasei, sau în perechi.

• **Tehnica Celor Cinci De ce?:** constă în punerea de cinci ori consecutiv a acestei întrebări: prima dată problemei identificate, iar următoarele răspunsuri la întrebările precedente [7, p.121].

Exemplu:

Primul pas - situația-problemă generală.

Pasul doi - formularea problemei sub formă de întrebare.

Pasul trei - întrebarea De ce?

Pasul patru - trei răspunsuri.

• **Cercul de idei:** elevii se aranjează în formă de cerc și își expun părerea despre textul citit cu ajutorul expresiei de “buzunar”. Expunerea are loc în direcția acelor ceasornicului.

Exemplu:

Primul elev: Textul impresionează prin descrierea veveriței.

Al doilea elev: Cel mai captivant a fost momentul în care veverița a prins hoțul-ciocănitorea!

Al treilea elev: M-am amuzat când veverița a prins ciocănitorea de coadă.

• **Cadrane cu expresie de atitudine:** se folosește după redactarea unei compuneri. Se folosește pentru a analiza compunerea elevilor după un algoritm propus în cadrane.

Exemplu:

Puncte forte: Apreciez în compunere...; Este demn de admirat în compoziția dată...;

Puncte slabe: A fost neclar momentul...; Am depistat unele greșeli...;

Recomandări: Ți-aș recomanda...; Îți propun să...; Ar fi bine dacă...;

Felicitări: Sincere felicitări...; Te felicit pentru o compunere reușită! Bravo! Excelent!

• **Tehnica Linia valorii:** în baza textului se aplică.

Exemplu:

• ”Se trasează o linie imaginară în sala de clasă.

• Se marchează punctele diametral opuse: sunt de acord, sunt categoric împotriva.

• Fiecare elev își găsește poziția în spațiu în dependență de poziția proprie față de situația-problemă.

• Discută cu vecinul din dreapta și din stânga.

• Are posibilitatea să-și schimbe locul, dacă se lasă convins.

• Se generalizează activitatea prin discursuri în fața clasei”[7, p.110].

• **Tehnica Comunicarea nonstop:** un elev enunță o propoziție. Alt elev continuă gândul acesta, pornind de la ultimul cuvânt din propoziția colegului.

Exemplu: A venit iarna ca o zână. Alt elev continuă gândul acestuia pornind de la cuvântul zână. Zâna, îmbrăcată în straie albe, a împrăștiat steluțe de argint. Următorul elev continuă gândul, pornind de la cuvântul argint. Argintul zăpezii sclipește pe dealuri și pe văi. Activitatea continuă până la epuizarea ideilor.

- **Tehnica Microfonul magic:** elevii formulează întrebări și răspunsuri asupra textului literar cu ajutorul unui microfon.

Exemplu:

- ”Elevul care propune întrebarea se apropie cu microfonul de un coleg.
- Celălalt răspunde și prin procedeul ștafetei se apropie de alt coleg, propunând întrebarea sa.
- Activitatea continuă în dependență de volumul textului literar”[7, p.111].

PROCEDEE

- Selectarea materialului pentru relatare;
- Analiza conținutului;
- Răspunsul oral al elevilor;
- Dialogul dintre învățător și elev despre o temă;
- Monologul prin care elevii exprimă gânduri, sentimente în legătură cu cele citite.

TIPURI DE ANALIZĂ A TEXTULUI

- Analiza lingvistică a textului: sinonime, antonime;
- Analiza mijloacelor artistice utilizate în text;
- Analiza semnelor de punctuație;
- Analiza ortogramelor din text;
- Caracteristica generală a textului (narațiune, descriere, dialog);
- Analiza subiectului, ideii principale.

CONCLUZII

Crearea sistematică a *situațiilor de comunicare* la lecțiile de limbă și literatură română contribuie la realizarea legăturii acestei discipline cu viața, elevii fiind pregătiți să participe în diverse situații de comunicare.

Formarea competenței de comunicare se realizează prin utilizarea celor mai eficiente metode de predare-învățare-evaluare a disciplinei Limba și literatura română.

ACTIVITĂȚI PENTRU SEMINARII

1. Activitate frontală

1. Descrieți conceptul de competență de comunicare.
2. Ierarhizați competențele specifice ale disciplinei Limba și literatura română.
3. Motivați alegerea unei metode didactice din perspectiva formării competenței de comunicare, referindu-vă la experiența de predare - învățare.

5. Activitate în echipe

1. Analizați o strategie didactică în baza următoarelor criterii:
 - Impactul motivațional;
 - Corelarea cu aspectele de conținut;

- Eficiența;
- Raportul dintre efort și rezultat;
- Gradul de autenticitate.

ACTIVITĂȚI PENTRU LUCRU INDIVIDUAL:

1. Realizați o reflecție personală elucidând cele mai eficiente metode didactice ce contribuie la dezvoltarea competenței de comunicare la elevii nivelului primar de învățământ.
2. Proiectați o activitate didactică cu aplicarea celor mai variate metode ce contribuie la formarea competenței de comunicare la elevii din clasele primare.

PRODUSUL LUCRULUI INDIVIDUAL: Proiectul unei activități didactice bazate pe sarcini de lucru cu aplicarea celor mai variate metode ce contribuie la formarea competenței de comunicare la elevii din clasele primare. (în formă electronică).

BIBLIOGRAFIE

1. Callo T. Educația comunicării verbale. București:Editura Litera, 2003, 147 p.
2. Cartaleanu, T., Cosovan O. Lectură și scriere pentru dezvoltarea gândirii critice. Chișinău, 2002. 78 p.
3. Curriculumul pentru învățământul primar. Chișinău: MECC, 2018.
4. Ezechil L. Comunicarea educațională în context școlar. București: EDP, 2002.-183 p.
5. Ghid de implementare a curriculumului modernizat pentru treapta primară de învățământ. Chișinău, 2011, 247p.
6. Ghid de implementare a curriculumului pentru învățământul primar. Chișinău: MECC, 2018.
7. Marin M. Didactici interactive în învățământul primar. Chișinău, 2014, 228p.
8. Pamfil Al. Limba și literatura română. Perspective complimentare. Pitești: Editura Paralela 45, 2009, 278p.
9. Șeptelici Al. Limba și literatura română în clasele I-IV-a. Ghid metodologic. - Chișinău, 2009, 235p.
10. Șerdean I. Metodica predării limbii române în clasele I-IV. –București, Editura Didactică și Pedagogică, 1992, 316p.

2. FORMAREA COMPETENȚEI SPECIFICE DE RECEPTARE A MESAJULUI ORAL ÎN SITUAȚII DE COMUNICARE, MANIFESTÂND ATITUDINE POZITIVĂ, ATENȚIE ȘI CONCENTRARE. COMUNICAREA MONOLOGATĂ

2.1. Repere teoretico-metodologice privind formarea competenței de comunicare monologată la elevii nivelului primar de învățământ.

2.2. Tipurile de monolog organizate în clasele primare.

2.3. Formarea competenței de comunicare monologată la elevii nivelului primar de învățământ.

2.4. Metode eficiente pentru formarea competenței de comunicare monologate.

Obiective: La finele acestei unități de curs, masterandul va demonstra că este capabil:

- să definească conceptul de monolog;
- să descrie metodologia dezvoltării competenței de comunicare monologată la elevii nivelului primar de învățământ;
- să aleagă cele mai eficiente metode didactice ce contribuie la dezvoltarea competenței de comunicare monologate la elevii nivelului primar de învățământ;
- să elaboreze proiectarea diverselor activități didactice privind dezvoltarea competenței de comunicare monologată la elevii din clasele primare.

2.1. Repere teoretico-metodologice privind formarea competenței de comunicare monologată la elevii nivelului primar de învățământ

Cuvântul monolog provine din latinescul monos= singur și logos= vorbire, așa dar monologul presupune vorbirea de unul singur, locutorul vorbește despre sine sau cu sine.

Monologul este un tip de discurs continuu în care nu se așteaptă nu răspuns.

Monologul oral este un text pe care emițătorul îl rostește în fața unui ascultător/unor ascultători fără a fi întrerupt.

Prin noțiunea de *vorbire monologată* se subînțelege priceperea de a exprima oral un gând logic pe baza unor anumite teme sau situații.

Într-o *comunicare monologată* se va ține cont de :

- *exprimarea concisă și clară;*
- *adaptarea volumului vocii la distanța dintre receptori;*
- *adaptarea tonului la întâmplările povestite și la trăirile pe care doriți să le transmiteți;*
- *adaptarea mimicii și a gesturilor.*

O relatare coerentă trebuie să stârnească interesul, presupune pregătirea prealabilă a monologului printr-un plan simplu de idei, ca de exemplu:

Introducerea: prezentarea situației inițiale: *timpul, locul, starea persoanelor-înainte de începerea acțiunii;*

Cuprinsul: evidențierea clară a cauzei ce a determinat întreaga acțiune relatată;

Încheierea: sfârșitul întâmplărilor.

Reguli ale monologului:

- indicarea scopului mesajului transmis;
- organizarea logică a ideilor;
- stârnirea interesului ascultătorilor;
- să fie exprimat în enunțuri corecte, clare și nu foarte lungi,
- vocea, mimica, gesturile vorbitorului să fie adecvate discursului și auditoriului.

Caracteristicile monologului:

- Monologul nu are replici și nici destinatar.
- Este specific genului dramatic, mai rar genului epic sau liric.
- Se desfășoară în situații restrânse.
- Are dimensiuni variate .
- Poate lua forma unei declarații, unei confesiuni sau a unei povestiri.
- La monolog sunt specifice exclamațiile.

Vorbirea monologată îndeplinește următoarele funcții de bază:

1. Comunicativă, atunci când se comunică unele informații:

De exemplu: Elevii din clasa noastră vor participa la Târgul de măștișoare. Ei au confecționat mai multe modele de măștișoare din diverse materiale. Bani adunați din vânzări vor fi donați la o casă de copii....

2. De ascendență, adică se trezește dorința de activitate.

De exemplu: Degrabă se apropie sărbătorile Pascale. Toți așteptăm cu mult drag sărbătoarea. Mama pregătește bucatele tradiționale. Eu cu fratele meu am încondeiat ouăle. Așteptăm ca în dimineața Paștelui să gustăm din toate bucatele pregătite cu mult drag...

3. Apreciativă care constă în aprecierea unor fapte sau evenimente.

De exemplu: Mihai din clasa noastră s-a îmbolnăvit și a ajuns la spital. Era într-o stare gravă, deoarece răcise și făcuse pneumonie. Mama lui era foarte disperată.

Noi, toți elevii din clasă, i-am făcut o vizită la spital. Mihai s-a bucurat enorm de mult de această surpriză.

4. Emotivă care trezește anumite emoții sau sentimente.

De exemplu: În vacanța de vară am fost cu părinții mei la mare în Bulgaria. Câteva zile marea a fost agitată și era interzis de a ne scălda. Puteam intra în apă doar la mal. Soarele strălucea foarte puternic și nisipul era fierbinte. Eu și cu mama admiram valurile care veneau cu o viteză foarte mare.

2.2. Tipurile de monolog organizate în clasele primare

După conținut deosebim :

1.Monolog – informație care conține o informație privitor la un scriitor, autor, pictor, animal, țări etc:

Exemplu: ”*M. Eminescu este poetul nostru național. El cântă în poeziile sale natura. V. Alecsandri l-a numit Luceafăr al poeziei*”

Pentru acest tip de monolog organizăm cu elevii tehnica „Învățător pentru un minut”. Elevilor le place să-l imite pe învățător prin ținută, dicție , mișcare... E recomandabil ca fiecare învățător să posede un limbaj corect, fluid, deoarece exemplul viu al lui îi antrenează pe elevi.

Pentru lărgirea orizontului de cunoștințe și dezvoltarea vorbirii monologate elevii deseori pregătesc monologuri-informații. Ei se antrenează acasă a le citi sau ale expune oral și în clasă, îi informează pe colegi, devenind învățător pentru un minut.

2.Monolog-descriere constă în descrierea unui fenomen al naturii, unui obiect, animal, persoane etc:

Exemplu de descriere a unui colț din natură: *Lumina palidă a dimineții a învăluit pădurea. Sub melodia lină a vântului, vietățile pădurii se trezesc.*

Animalele pădurii și-au început viața obișnuită. Veverița a ieșit din scorbură și a început să ronțăie din ultimele alune. Vulpea a pornit la vânat. Lupul cel slab și flămând își face apariția, iar vulturul pleșuv se rotește de asupra covorului de crengi ale copacilor. Un iepuraș ca un ghemotoc de puf se dă tumba pe petele albe ale poienii.

Le putem propune jocul didactic

• **Jocul didactic: Jocul culorilor**

Scopul jocului: să descrie impresiile de la lecție.

Sarcina didactică:

- respectarea redării în consecutivitate logică ideile, respectând corectitudinea comunicării monologate.

Regulile jocului: Este important să nu se oprească în timpul comunicării monologate.

Elemente de joc: creioane colorate, acuarele.

Mijloace de învățământ: imagini

Desfășurarea jocului:

De exemplu: Elevii își aleg o culoare la dorință. Desenează un obiect de această culoare și-l descriu verbal. Elevii pot să descrie impresiile despre activitățile de la lecție. Ei trebuie să descrie în consecutivitate logică activitatea de la lecție.

3.Monolog-povestire care include o povestire.

Exemplu: Ursul este un animal sălbatic. Ursului îi place mierea de albine. Astfel, ursul vizitează des prisaca. Toamna ursul se pregătește pentru iernat. Primăvara este anotimpul când ursul iese din hibernare.

Pentru a eficientiza dezvoltarea competenței de comunicare monologată la elevii nivelului primar de învățământ le putem propune titluri de cărți, iar elevii își imaginează eroii și acțiunile desfășurate. Apoi le povestesc colegilor.

De exemplu: În Țara Minunilor! La prisacă!

În rezultatul vizionării unei emisiuni le propunem să povestească în baza unui algoritm:

- ✓ Care este tema discuției?
- ✓ Cine sunt participanții la discuție?
- ✓ Care au fost momentele impresionante?

4.Monolog-părerere care presupune o părere privind o situație.

Un copil a rupt ramurile mlădioase ale unui arbore. Tu l-ai observat. Cum vei proceda?

*Comunicarea monologată poate fi **pregătită** și **nepregătită**.* Vorbirea pregătită reproduce cele citite sau scrise în prealabil și contribuie mai puțin la dezvoltarea vorbirii spontane.

Este foarte important să-i învățăm pe elevi și să-și exprime gândurile la moment, folosind materialul lingvistic deja însușit. Exprimarea nepregătită conține un material lingvistic mai simplu, decât cea pregătită, întrucât în cazul expunerii expromt nu pot fi utilizate forme de exprimare complexe și expresive.

2.3. Formarea competenței de comunicare monologată la elevii nivelului primar de învățământ

”*Comunicarea orală* contribuie la dezvoltarea capacității de exprimare orală și la formarea atitudinii comunicative, dezvoltă ascultarea activă, învățarea prin cooperare, gândirea critică a elevilor” [3, p.25].

Dezvoltarea competenței de comunicare monologată la elevii nivelului primar de învățământ este o competență mai greu de format. Față de comunicarea dialogată în care se așteaptă un răspuns, comunicarea monologată se însușește mai greu de către elevii nivelului primar de învățământ. *Comunicarea monologată* presupune vorbirea neîntreruptă a unei persoane în fața unuia sau a mai multor ascultători.

În acest sens Silvia Nuța menționează că ”limbajul monologat este mai dificil de realizat, deoarece vorbitorul susține singur exprimarea, atent să realizeze următoarele condiții:

- organizarea corectă a mesajului;
- corectitudinea formulării;
- cursivitatea expunerii;
- rostirea și intonarea corectă” [5, p.41].

În timpul unei comunicări monologate elevii din clasele primare trebuie să se gândească la tema propusă, să argumenteze și să-și expună gândurile în consecutivitate logică. Este mai dificil pentru ei ca să alcătuiască propoziții legate prin sens care să rezulte una din alta.

Astfel pentru a dezvolta competența de comunicare monologată la elevii nivelului primar de învățământ vom respecta următoarele cerințe:

1. De utilizat în exprimare diverse modele de vorbire.
2. Numărul de propoziții utilizate în monolog trebuie raportate la particularitățile individuale și de vârstă ale elevilor.
3. Consecutivitatea propozițiilor să corespundă scopului logic, în succesiunea acțiunilor și faptelor.
4. Conținutul vorbirii trebuie să corespundă tematicii.

Pentru a contribui la dezvoltarea competenței de comunicare monologată învățătorul claselor primare va ține cont de ”aspectul lexical și aspectul pronunției mesajului” [5, p.41].

Aspectul lexical al mesajului să fie caracterizat prin:

- folosirea corectă a termenilor;
- bogăția lexicală;
- folosirea categoriilor semantice: sinonime și antonime;
- folosirea sensurilor figurate;
- adecvarea stilistică a lexicului.

Aspectul pronunțării mesajului, să prezinte:

- intonație adecvată expresivă și sugerativă;
- ritmul de vorbire potrivit- nu prea rapid, nu prea lent;
- accentele logice și afective conferă expresivitate rostirii[5, p.41].

Elevii nivelului primar de învățământ sunt capabili să realizeze:

- expuneri orale pe baza ilustrațiilor ;
- compuneri orale pe baza ilustrațiilor;
- să producă sau să reproducă oral texte scurte care să relateze întâmplări din viață sau citite, aplicând reguli privind succesiunea ideilor și intonația propozițiilor;
- să transforme un text din vorbirea directă în vorbirea indirectă ;

La formarea *competențelor comunicative monologate* se reflectă următoarele aspecte:

- Exprimarea concisă și clară;
- Adaptarea volumului vocii la distanța dintre receptori;
- Adaptarea tonului la întâmplările povestite și la trăirile pe care doriți să la transmiteți;
- Adaptarea mimicii și a gesturilor;

Formarea *competenței de comunicare monologată* presupune formarea următoarelor deprinderi de:

- ascultare activă;

- însușire și folosire a formulelor de politețe;
- dezvoltare a capacității empatice;
- dezvoltarea comunicării asertive (presupune exprimarea clară și directă a intențiilor personale, ținând cont de opinia celuilalt).
- respectarea normelor de comunicare orală și scrisă.

Este necesară *dezvoltarea competenței de comunicare monologată* a elevilor pentru obținerea performanțelor în procesul de comunicare, de relaționare, de încadrare în societate și a dezvoltării inteligenței emoționale prin facilitarea găsirii mijloacelor de exprimare și etichetare corectă a emoțiilor.

În Curriculumul pentru învățământul primar sunt prevăzute următoarele unități de conținut privind comunicarea monologată: [2, p.20, 28, 37, 45].

Unități de conținut în clasa I	Unități de conținut în clasa II	Unități de conținut în clasa III	Unități de conținut în clasa IV
- Prezentarea personală; -Prezentarea membrilor familiei; - Relatări/povestiri de fapte, întâmplări, fragmente.	- Consecutivitatea ideilor într-o narațiune; - relatarea unor întâmplări, povestioare alcătuite după un șir de ilustrații, benzi desenate. -Relatarea unor evenimente , informații din mass-media.	- Ordonarea ideilor din-un text ascultat, citit independent, cules din literatura de specialitate; - Ordonarea ideilor în reproducerea de informații. - Relatarea unor întâmplări povestioare alăturate după un șir de ilustrații, după benzi desenate. - Relatarea unor evenimente informații din mass-media. - Mijloace expresive ale comunicării orale: tonul și tempoul; intonația și timbrul vocii.	-Modalități de exprimare orală: monologul.

2.4. Metode eficiente pentru formarea competenței de comunicare monologată

În vederea însușirii noțiunilor privitoare la componentele comunicării vom reda câteva tipuri de metode. Aceste metode contribuie la formarea competenței de comunicare monologată, deprinderilor de a se exprima neîntrerupt în fața unuia sau a mai multor ascultători.

Pentru a dezvolta competența de comunicare monologată putem aplica diverse **activități didactice** și putem utiliza **metode didactice specifice comunicării monologate**:

- **Expunerea orală (povestirea);**

Referindu-ne la expunerile orale pe care le realizăm cu elevii nivelului primar de învățământ, acestea pot fi:

I Expuneri orale după lectura sau povestirea învățătorului:

- este o activitate importantă în formarea competenței de comunicare a elevilor;
- este utilizată începând cu clasa întâi la orele de limbă și literatură română .

II Expuneri orale pe baza textelor citite de elevi:

- sunt activități care se fac în cadrul lecțiilor de limbă și literatură română, după ce textul a fost citit, discutat și a fost alcătuit planul de idei.

- **Povestirea** – ”este o metodă de mare succes, deoarece ea răspunde unei înclinații firești și puternic resimțită la copii, aceea spre imaginar, miraculos, fantastic și istorisire. Cu ajutorul povestirii copiii pătrund cu ușurință în lumea basmelor și fabulelor” [1, p.130].

”O povestire atractivă redată cu modestie și talent, este întotdeauna urmărită cu participare afectivă intensă, oferind un bun prilej copiilor să descopere ceea ce este bine și rău, frumos și urât” [1, p.130].

Pentru a le dezvolta elevilor competența de comunicare monologată este bine ca aplicând metoda povestirii care poate să devină mai activizantă atunci când își asociază un material ilustrativ (desene, imagini, filme, înregistrări sonore).

Învățătorul claselor primare trebuie să știe că elevilor din clasele primare le place să povestească despre impresiile lor din timpul unor călătorii, excursii, impresiile citirii unei cărți, vizionării unui film.

Aplicând metoda povestirii, elevii nivelului primar de învățământ își dezvoltă nu numai competența de comunicare monologată, dar și memoria, gândirea, propunându-le să povestească în succesiune logică privind desfășurarea acțiunilor.

Exemplu de *monolog - povestire*: *Copiii se jucau pe malul iazului. Era un joc vesel. Toți se simțeau liberi și bucuroși, pentru că era duminică.*

Deodată s-a auzit un strigăt. Cineva cerea ajutor. Copiii au alergat spre strigătele care veneau dinspre iaz.

Mare le-a fost mirarea când au văzut în apă o fetiță, deși afară era rece și nimeni demult nu se mai scâldea. Prin minte le-a trecut un gând: fetița nu se scaldă, dar se îneacă. Jucându-se cu mingea, a scăpat-o în apă. A vrut s-o scoată, dar nu a putut și a căzut în apă.

Mihăiță i-a sărit în ajutor. El a salvat fetița și mingea.

Mihăiță e un băiat curajos.

- **Povestirea după tablouri, ilustrații sau ”citirea” imaginilor.**

- *Exemplu de povestire în baza unui tablou ”În curte”.*

Le vom propune elevilor să observe tabloul:

- Privește cu atenție tabloul în întregime.
- Observă obiectele mai apropiate și pe cele îndepărtate de pe tablou.
- Fixează succesiunea propozițiilor, conform planului de idei.
- Povestește după planul de idei pe care l-ai alcătuit.

Foarte mult le place elevilor din clasele primare să alcătuiască povestiri în baza unor poezii.

De exemplu: Citiți atent poezia lui Grigore Vieru și creați un text în proză:

Vine caldă primăvară,

Ies brândușele afară,

După dansa vine vara,

S-a copt grâul și secara (Gr. Vieru)

- **Transformarea de texte.** Este o activitate didactică dificilă pentru elevii din clasele primare. Elevii trebuie să transforme vorbirea directă din text în vorbire indirectă și să realizeze un monolog.

Exerciții orale de transformare a vorbirii directe în vorbire indirectă: acest exercițiu se aplică în cadrul textelor ce conțin secvențe dialogate, care vor fi exprimate în structuri narrative.

- **Metoda cubului** este ”o tehnică utilizată atunci când se urmărește explorarea unisubiect sau unei atitudini din mai multe perspective” [1, p.172].

Metoda poate fi folosită în orice moment al lecției. Oferă elevilor posibilitatea de a-și dezvolta competențele necesare unor abordări complexe. Se realizează la descrierea din puncte diferite de vedere.

Pentru a dezvolta competența de comunicare monologată la elevii nivelului primar de învățământ le putem propune una dintre operațiile gândirii în baza metodei cubului:

- ✓ Descrieți fenomenul naturii ”Amurgul”.

Amurgul

Soarele a început să-și ducă razele la culcare fața lui palidă de peste zi se îmbujora văzând cu ochii.

Adâncul văzduhului se întunecă treptat. Lumina purpurie a amurgului alunecă domol. Începând de la firișoarele de iarbă plâpândă , ea urcă spre umbra tufarilor, apoi spre vârfurile adormite ale copacilor. Casele se pierd și ele în întuneric

Din carul reginei nopți în curând vor cădea sfios primele stele.

- **Jocul didactic: Transmite mesajul.**

Scopul jocului: să povestească mesajul unui text audiat.

Sarcina didactică:

- respectarea conținutului poveștii în consecutivitate logică, respectând corectitudinea discursului anterior.

Regulile jocului: Elevii care au ieșit după ușă nu trebuie să tragă cu urechea pentru a asculta mesajul audiat. Ei trebuie să transmită în consecutivitate logică mesajul.

Elemente de joc: așteptarea, surpriza, aplauze.

Mijloace de învățământ: casetofon.

Desfășurarea jocului:

De exemplu: Trei elevii sunt rugați să iasă pe puțin timp după ușă. Învățătorul propune elevilor din clasă să audieze un mesaj: ”Măine, 22 aprilie, se sărbătorește Ziua Pământului. Toți oamenii cu suflet mare sunt chemați să salveze planeta: să curețe apele, solul, să planteze pomi... viața noastră depinde de îngrijirea și ocrotirea naturii.

- **Conferința de presă**

Se realizează în vederea următoarelor obiective:

- crearea unei atmosfere adecvate ca pretext de stimulare a propriilor păreri despre opera literară;
- cultivarea preferințelor literare;
- exprimarea unui punct de vedere prin prisma comunicării monologate;
- dezvoltarea capacității de a formula un gând, o idee;
- dezvoltarea atitudinilor evaluative, interpretative, afectiv-emoționale, rezolutive, investigative.

Personajele unei *conferințe de presă* sunt invitații și jurnaliștii. În calitate de invitați pot fi eroii cărții citite sau autorul acesteia. Elevilor li se atribuie rolul de jurnaliști. Inițial jurnaliștii adresează întrebări referitoare la mesajul operei literare, la comportamentul personajelor și la sensul unor expresii, întrebări adaptate la situația cotidiană, dar care vizează o problemă comună. În cadrul conferințelor de presă elevii-jurnaliști se vor prezenta, anunțând denumirea ziarului, revistei pe care o reprezintă. O formulă utilă în acest sens, poate fi:

- *Mă numesc Nicoleta Cojocaru. Reprezint ziarul Florile Dalbe sau Nicoleta Cojocaru, ziarul Florile Dalbe.*

Expresii utile pentru formularea unor întrebări: *Iubite scriitor, mă interesează...? Domnule scriitor, sunt curios (curioasă) să aflu...? Domnule scriitor, pot să știu de ce...? Domnule scriitor, care a fost intenția Dumneavoastră la începutul scrierii? Domnule X, cum explicați situația în care...? Stimate Domnule (numele, prenumele), vreau să știu dacă...?*

Efectele formative ale conferinței de presă/interviului literar: parcursul didactic contribuie la dezvoltarea competenței lectorale, componenta atitudinală, realizându-se intenția de a formula independent mesajul operei literare; se contribuie la valorificarea operei literare; se reușește valorificarea limbajului operei literare; are loc acceptarea/dezaprobară a unor idei contextuale; se realizează contrazicerea ca formă de manifestare a atitudinii; are loc raportarea emoțional-afectivă față de opera literară.

- **Tehnica „Declar lumii întregi”**[4, p.95].

În fața clasei (pe un scaun, la un microfon improvizat) elevii pe rând desprind esențialul din lecția desfășurată. Monologul începe cu enunțul „declar lumii întregi că”....

Situații de comunicare monologată

Realizați un scurt monolog (5-6 rânduri) în care să prezentați colegilor modul în care este amenajată camera ta.

Realizați un scurt monolog (5-6 rânduri) în care să prezentați colegilor o întâmplare fericită de care ai avut parte în ultima vreme.

Realizați un scurt monolog (5-6 rânduri) în care să prezentați colegilor impresiile din ultima excursie la care ați participat.

Realizați un scurt monolog (5-6 rânduri) în care să prezentați colegilor tabloul pe care tocmai l-ați terminat de pictat pentru concurs.

ACTIVITĂȚI PENTRU SEMINARII

1. Activitate frontală

1. Definiți conceptul de monolog și comunicare monologată.
2. Descrieți metodologia formării competenței de comunicare monologată.
3. Argumentați metoda cea mai eficientă ce contribuie la dezvoltarea comunicării monologate.
4. Alcătuiți un monolog la dorință.

2. Activitate în echipe

Studii de caz: Elucidarea dificultăților la formarea competenței de producere a mesajului oral prin comunicare monologată la elevii din clasele primare. *Metode și tehnici eficiente de înlăturare a dificultăților* la formarea competenței de producere a mesajului oral prin comunicare monologată la elevii din clasele primare.

ACTIVITATE PENTRU LUCRU INDIVIDUAL: Elaborați câteva subiecte pentru elevii din (clasa a IV-a), privind comunicarea monologată.

PRODUSUL LUCRULUI INDIVIDUAL: Prezentarea subiectelor privind comunicarea monologată cu elevii din (clasa a IV-a), (formă electronică).

BIBLIOGRAFIE

1. Cerghit I. Metode de învățământ, ed. a III-a, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1997, 315p.
2. Curriculumul pentru învățământul primar. Chișinău: MECC, 2018.
3. Ghid de implementare a curriculumului pentru învățământul primar. Chișinău: MECC, 2018.
4. Marin M. Didactici interactive în învățământul primar. Chișinău, 2014, 228p.
5. Nuța S. Metodica predării limbii române în clasele primare. București: Editura Aramis, 2002, 399p.

3. FORMAREA COMPETENȚEI SPECIFICE DE RECEPTARE A MESAJULUI ORAL ÎN SITUAȚII DE COMUNICARE, MANIFESTÂND ATITUDINE POZITIVĂ, ATENȚIE ȘI CONCENTRARE. COMUNICAREA DIALOGATĂ

3.1. Repere teoretico-metodologice privind formarea competenței de comunicare dialogată la elevii claselor primare.

3.2. Metodologia formării competenței de comunicare dialogată.

3.3. Abordări curriculare ale comunicării dialogate.

3.4. Aspecte praxiologice ale comunicării dialogate.

Obiective: La finele acestei unități de curs, masterandul va demonstra că este capabil:

- să definească conceptul de dialog;
- să descrie metodologia dezvoltării competenței de comunicare dialogată la elevii nivelului primar de învățământ;
- să aleagă metode eficiente în dezvoltarea competenței de comunicare dialogată la elevii din învățământul primar;
- să elaboreze proiectarea diverselor activități didactice privind dezvoltarea competenței de comunicare monologate la elevii nivelului primar de învățământ.

3.1. Repere teoretico-metodologice privind formarea competenței de comunicare dialogată la elevii claselor primare

Dialogul este o convorbire dintre două sau mai multe persoane care constă dintr-un schimb de replici. Se prezintă sub forma unei secvențe de replici emise de cel puțin doi vorbitori.

Trăsăturile specifice dialogului sunt dependența lui situațională și contextuală (pentru un dialog sunt importante împrejurările în care se desfășoară, fiecare replică, fiind dependentă și determinată de replica precedentă).

Termenul de dialog provine din cuvântul grecesc „dialogos” care înseamnă vorbire între doi.

Dialogul este o modalitate specifică creației dramatice. El este procedeul compozițional obligatoriu și dominant în aceste opere, constituind planul personajelor, angajate direct și continuu în procesul de comunicare verbală.

După circumstanțele în care are loc, se distinge:

- *dialogul informal* (se desfășoară într-un context familiar care nu impune restricții, formule de politețe)
- *dialogul formal* (este o convorbire sobră, ghidată de regulile de convorbire civilizată, realizată în context oficial sau public).

3.2. Metodologia formării competenței de comunicare dialogată

Comunicarea dialogată este un demers metodic care se abordează începând cu clasa I și care realizează:

1. Obiective vizând conținutul comunicării

Elevii vor fi capabili să participe la convorbiri pe diferite teme:

- să creeze replici și să audieze replici pe care să le analizeze critic;
- să pună întrebări la care să primească răspunsuri variate;
- să transforme un text din vorbirea indirectă în vorbire directă; deci să dramatizeze un text narativ [Nuța, p.340].

1. Obiective vizând aspectul civilizat al comunicării orale

Elevii vor reuși să poarte un dialog civilizat, dacă vor respecta următoarele reguli de conduită:

a) **Reguli de vorbire:**

- formula de adresare să fie politicoasă, civilizată, corectă, sobră;
- mesajul - întrebare sau răspuns - să fie construit corect, logic, respectând normele limbii

literare;

- rostirea să fie clară, corectă, în ritm potrivit, cu intonație expresivă.

b) **Reguli de comportament:**

- ținuta să fie decentă, civilizată, politicoasă;
- privirea să exprime atenție, respect, interes;
- atitudinea în ansamblu, să exprime cuviință;
- nu veți întrerupe interlocutorul! [2, p.341].

Educarea *capacității de comunicare orală* - în dialog- trebuie să înceapă cu învățarea și exersarea formulelor de adresare civilizată, adecvate la situații de comunicare precise.

FORMULE DE ADRESARE

Se sugerează să prezentăm elevilor și să exersăm în *jocuri de rol*, următoarele *formule de adresare*, plasate într-un *dialog* realizat între învățător și elevi sau numai între elevi:

1. Formule de salut.
2. Formule de prezentare.
3. Formule de stabilire a unei convorbiri telefonice și de continuare a convorbirii.
4. Formule de felicitare în diferite împrejurări.
5. Formule de adresare a unei cereri, rugăminți.
6. Formule de prezentare a scuzelor.
7. Formule de mulțumiri.

Activități metodice:

1. Învățătorul va enunța formulele respective și situații în care se cuvine să fie folosite.
2. Va explica elevilor motivul pentru care trebuie învățate și folosite în comunicare.
3. Va aminti elevilor regulile de vorbire și regulile de comportament.
4. Va realiza „jocuri de rol” cu fiecare dintre temele propuse și va antrena toți elevii în acțiunea de comunicare [2, p.342].

Audierea unor replici, analiza și aprecierea critică a exprimării

După ce elevii au învățat, au exersat și au deprins regulile comunicării și adresării orale civilizate, este oportun să fie audiate și vizionate - dacă este posibil- situații de dialog în care replicile exprimă aspecte negative, neplăcute, incorecte. Elevii le vor sesiza și le vor comenta în mod critic.

În scopul atingerii obiectivului enunțat în programă „să alcătuiască oral întrebări la care să se obțină răspunsuri multiple” sunt propuse câteva sugestii pentru dialog, în acest sens.

Exemple de câteva întrebări pentru dialoguri pentru următoarele teme. Dialogurile pot fi realizate sub forma unor interviuri.

Teme și întrebări

A. Jocuri sportive:

1. Ce jocuri sportive cunoașteți?
2. Care din aceste jocuri vă plac cel mai mult?
3. Cum se joacă? Câți jucători are? Care sunt regulile jocului?
4. Dați exemple de nume de jucători.
5. Aveți în clasă o echipă?
6. Cum s-a desfășurat un meci susținut de echipa voastră s-au de echipa școlii?

B. Cărți:

1. Intrați des într-o librărie sau bibliotecă?
2. Aveți bibliotecă personală?
3. Ce cărți vă place să citiți?
4. Dacă ai fi scriitor, despre ce ai dori să scrii?
5. De ce vă place anume acest gen de carte?
6. Spuneți numele unui alt autor sau altei cărți citite?
7. Cu ce personaj ai dori cel mai mult să semeni?
8. Ce carte ai dori să fie ecranizată?

C. Emisiuni- TV:

1. Vă place să urmăriți emisiunile radio-tv?
2. Ce emisiuni preferați?
3. De ce vă plac?

4. Ce vă atrage cel mai mult la o emisiune TV- imaginea, textul? De ce?

3.3. Abordări curriculare ale comunicării dialogate

În Curriculumul pentru învățământul primar sunt prevăzute următoarele unități de conținut privind comunicarea dialogată: [Curriculum, p.19, 28, 37, 45].

Unități de conținut în clasa I	Unități de conținut în clasa II	Unități de conținut în clasa III	Unități de conținut în clasa IV
<ul style="list-style-type: none"> - Dialogul; - componentele dialogului: vorbitorul, ascultătorul; - Dialogul simplu, - Dialogul în funcțiune - Eticheta comunicării în dialog, - Formule elementare de solicitare și de permisiune. 	<ul style="list-style-type: none"> -Componentele dialogului: ascultător, vorbitor. -Organizarea dialogului simplu; întrebare-răspuns; - Linia de dialog, -Formule de inițiere, de menținere, și de încheiere a unui dialog. -Eticheta comunicării. Formule de salut, de adresare, de mulțumire. Formule de prezentare. Formule de permisiune și de solicitare. 	<ul style="list-style-type: none"> - Organizarea dialogului oral; -Vorbitorul, mesajul, ascultătorul. -Replici complete, replici eliptice. -Linia de dialog. -Adaptarea dialogului la situația de comunicare, la parteneri. -Eticheta comunicării în dialog. Îmbinarea adecvată a replicilor în situații diverse. 	<ul style="list-style-type: none"> -Modalități de exprimare orală: dialogul. -Vorbitorul, mesajul, ascultătorul. -Eticheta comunicării în dialog. Formule de inițiere, de menținere, de încheiere a unui schimb verbal. -Dialogul: tema, replicile, exprimarea acordului/dezacordului, răspunsuri eliptice.

3.4. Aspecte praxiologice ale comunicării dialogate

Vorbirea dialogată constă în *schimbul de replici scurte* ce conțin anumite raționamente orale. În *vorbirea dialogată* se folosesc mai puține elemente creatoare ca în *vorbirea monologată*, fiindcă se operează cu modele gata formate, cu îmbinări de cuvinte. Particularitățile vorbirii dialogate sunt *întrebări retorice, expresii șablon, propoziții neterminate, eliptice, cuvinte-propoziții, completarea replicilor cu gesturi, mimică, cuvinte de legătură, aluzii*.

Una din cele mai importante particularități ale *vorbirii dialogate* este *situativitatea*, adică inițierea unui contact verbal în dependență de anumite împrejurări, completată și de nuanța emotivă, care este exprimată prin replici de mirare, dezamăgire, nemulțumire, mândrie etc.

Tipurile principale de dialog pe care le utilizăm în cadrul lecției „Arta discuției” sunt :

1.Întrebare-răspuns:

- Știai că I. Creangă a scris și povestiri?

- Sigur.
- De la cine ai aflat?
- De la bunelul.

2. Informație-întrebare:

- Aseară am cunoscut o fire comunicativă
- În ce împrejurări?
- La un salon de carte.

3. Întrebare-întrebare:

- Ai admirat dansul fulgilor de nea ?
- Dar tu?

4. Informație –informație:

- În timpul concertului am audiat cu plăcere muzica lui Eugeniu Doga.
- Dar mie mi-a plăcut, în deosebi, valsul.

5. Întrebare-răspuns-întrebare:

- Cunoști poeziile despre natură scrise de M. Eminescu?
- Desigur.
- La care dintre ele ții cel mai mult?

6. Informație –întrebare-informație:

- Am fost în excursie la Muzeul de studiere a ținutului natal.
- Ce te-a impresionat cel mai mult?
- Informații despre așezarea geografică a Orheiului.

În cadrul *dialogului* le demonstrăm elevilor planșe cu diverse formule ale dialogului. Ele îi ajută să utilizeze corect formulele în dialog.

Formule de salut: Bună ziua, bună seara, bună dimineața, salut, noroc, bine v-am găsit, bine ați venit, să trăiți, să vă fie de bine.

Formule de prezentare: - Îmi face plăcerea să vă cunosc, ași vrea să v-o prezint pe doamna..., mă numesc ...

Formule de adresare: Doamnă, domnișoară, domnule, stimată asistentă, stimați colegi, dragi oaspeți, stimați compatrioți, bade Ioane, lele Ileană, moș Nichifor, tanti Cristina, unchiule Gheorghe...

Formule de exprimare a mulțumirii și replicii: Mulțumesc mult, mulțumesc din suflet, apreciez mult gestul, Va mulțumesc pentru, îmi pare bine că m-ați ajutat, sunt plăcut surprinsă, cu plăcere, pentru puțin, întotdeauna gata să vă ajut, îmi face plăcere, îmi pare bine că, sunt bucuros că va fost util.

Formule utilizate pentru a obține o informație: Fiți amabil, arătați-mi...; spuneți-mi, vă rog... ; vă rog, unde aş putea găsi...;dați-mi, vă rog, o informație ... ; ajutați-mă, vă rog ... ; m-ar interesa... ; ași vrea să știu .

În cadrul utilizării dialogului organizez cu elevii *exerciții creative* în care să continue dialogurile începute :

a) Copilul și pasărea

- Păsărică dragă, de ce ești atât de îngrijorată?
- Cum să nu mă neliniștesc, dacă drumul e lung.
- ?
-

b) La sfat cu cartea

- Preamărită carte, cine te-a făcut atât de captivantă?
- Un om cu suflet curat, cu dor de voi și cu mare dăruire.
- ?
-

Se mai propun dialoguri cu următoarele subiecte:

- Spicul și soarele;
- Copilul și firicelul de iarbă;
- Fetița și păpușa ;
- Îngerul și copilul;
- De vorbă cu o floare, o frunză;
- Ploaia și lanul ;
- Soarele și ghiocelul ;
- La bibliotecă;
- La florărie;
- La sfat cu Crăiasa Iarnă;
- De vorbă cu izvorul ;
- În vizită la bunici ;

Modalități de predare- învățare-evaluare a vorbirii dialogate:

- exerciții de reproducere a unui dialog- model;
- schimbarea sau includerea unor replici;
- alcătuirea unui dialog în baza unor replici sau a unor cuvinte-cheie;
- întrebări-răspunsuri;
- înscenarea dialogului;
- încheierea unui dialog;

- reconstituirea *dialogului* în baza unor replici dispersate.

Concluzionăm că *dialogul* activează întreaga clasă, stimulând elevii la o participare mai activă, sporește *capacitatea de concentrare a atenției, cultivă vorbirea dialogată*, care-i superioară celei monologate. Prin tematica sa, dialogul dezvoltă la elevi: *latura intelectuală, morală, estetică*.

În general, utilizarea corectă a *formulelor în cadrul dialogului* îi antrenează pe copii nu numai în cunoașterea normelor de limbă, dar și ele educă bunul simț, fără de care nu poate fi un om civilizată.

ACTIVITĂȚI PENTRU SEMINARII

1. *Activitate frontală*

1. Definiți conceptul de dialog și comunicare dialogată.
2. Descrieți metodologia formării competenței de comunicare dialogată.
3. Argumentați metoda cea mai eficientă ce contribuie la formarea comunicării dialogate.
4. Alcătuiți un dialog la dorință.

2. *Activitate în echipe*

- Descrieți metodologia formării competenței de comunicare dialogată.
- Argumentați printr-o reflecție de grup de ce este important să cunoaștem metodologia formării competenței de comunicare dialogată în clasele primare.

ACTIVITATE PENTRU LUCRU INDIVIDUAL: Elaborati câteva subiecte privind comunicarea dialogată pentru elevii din (clasa a IV-a).

PRODUSUL LUCRULUI INDIVIDUAL: Prezentarea și discutarea subiectelor privind comunicarea dialogată cu elevii din (clasa a IV-a), (formă electronică).

BIBLIOGRAFIE

1. Curriculumul pentru învățământul primar. Chișinău: MECC, 2018.
2. Nuță S. Metodica predării limbii române în clasele primare. București: Editura Aramis, 2000, 399p.
3. Șerdean I. Didactica limbii și literaturii române în învățământul primar. București: Editura Corint, 2002.

4. FORMAREA COMPETENȚEI SPECIFICE DE RECEPTARE A TEXTELOR LITERARE ȘI NONLITERARE PRIN TEHNICI DE LECTURĂ ADECVATE, DÂND DOVADĂ DE CITIRE CORECTĂ, CURSIVĂ ȘI EXPRESIVĂ

- 4.1. Repere teoretico-metodologice privind formarea competenței de receptare a textelor literare și nonliterare prin tehnici de lectură adecvată.
- 4.2. Abordarea textelor nonliterare în clasele primare.
- 4.3. Tehnologii didactice specifice de receptare a textului nonliterar.

Obiective: La finele acestei unități de curs, masterandul va demonstra că este capabil:

- să definească conceptul de text literar și nonliterar;
- să contribuie la dezvoltarea competenței de receptare a textelor literare;
- să descrie metodele didactice ce contribuie la dezvoltarea competenței de receptare a textelor nonliterare la elevii nivelului primar de învățământ;
- să proiecteze metode didactice eficiente ce contribuie la dezvoltarea competenței de receptare a textelor literare și nonliterare la elevii nivelului primar de învățământ.

4.1. Repere teoretico-metodologice privind formarea competenței de receptare a textelor literare și nonliterare prin tehnici de lectură adecvată

Competența de *receptare a textelor literare și nonliterare* reprezintă principala condiție a reușitei elevilor în școală și aduce o contribuție esențială în formarea abilităților de a învăța: direcționează elevul către sensul textului citit, îl ajută să citească și să înțeleagă diferite tipuri de texte. Obiectivul acestei competențe nu este înțelegerea imediată a unui text, ci învățarea progresivă a strategiilor de lectură care, pe termen lung, trezesc copilului curiozitatea și dorința de a citi [2, p.144].

Formarea competenței de lectură trebuie concepută ca învățarea unui instrument, formarea abilităților de a mânui acest instrument, de care fiecare vorbitor urmează să se servească o viață întreagă. Elevii vor stăpâni, până spre sfârșitul clasei a II-a, metode care le vor permite, în timp, să se adapteze și să progreseze în situații autentice de înțelegere a unui text scris. Secvențele înțelegerii după lectură derulează sub forma unor activități realizate regulat, cu scopul de a le dezvolta elevilor abilități reflexive asupra celor citite, transferul informației receptate în situații noi, formularea unor opinii personale, raportarea celor examinate la viața reală.

Se recomandă utilizarea textelor literare sau nonliterare de întindere mică: în clasa I- circa 75 de cuvinte, în clasa a II-a – texte de până la 120 de cuvinte și în clasele a III-a și a IV-a de până la 300 de cuvinte.

Citirea corectă presupune citirea fără silabisire, fără adăugiri, repetări sau inversiuni de sunete sau cuvinte, pronunțarea corectă a cuvintelor, citirea propozițiilor cu intonație corespunzătoare, manifestarea independenței în citirea unui text (fără ajutor).

Citirea cursivă presupune ritm propriu, fără pauze nejustificate între cuvinte, fără întreruperi. La clasa a IV-a fluența trebuie să se exprime și față de un text la prima vedere, indiferent de stilul în care este redactat (literar, științific, publicistic).

Citirea conștientă înseamnă înțelegerea celor citite, a mesajului comunicat de text.

Citirea expresivă înseamnă modularea vocii în funcție de semnele de punctuație și exprimarea unor stări afective sugerate de mesajul textului. Această calitate a citirii presupune sesizarea nuanțelor sugerate de un text, înțelegerea subtilităților și, parțial, a intențiilor autorului textului. Înțelegerea expresivității nu se poate realiza fără a avea obișnuința de citire conștientă, fluentă, corectă [2, p.32].

4.2. Abordarea textelor nonliterare în clasele primare

Textul nonliterar este un text care transmite un mesaj fără o preocupare pentru frumusețea exprimării.

Textul nonliterar are un caracter informativ. La textul nonliterar contează foarte mult conținutul care trebuie transmis cât mai clar.

Textele nonliterare studiate de către elevii nivelului primar de învățământ aparțin diverselor stiluri funcționale ale limbii române: *biletul, scrisoarea, informațiile din ziar, afișul, invitația*. Acestea pot avea caracter informativ, explicativ, incitativ, distractiv [3, p.118].

”Textile nonliterare se raportează la anumite aspecte din realitate, fiind instrucțiuni de folosire a unor aparate, afișe, adeverințe, articole de ziare, reclame, pagini de jurnal [1, p.117].

Prin studierea acestor tipuri de texte se urmărește recunoașterea acestora în activitățile zilnice ale elevilor, descoperirea mijloacelor de exprimare folosite de către autori, și, uneori, scrierea unor astfel de texte [3, p.118].

Se pune accent pe înțelegerea de către elevi a conținutului acestor texte, pentru fiecare categorie în parte, prin prezentarea de materiale autentice, din viața de zi cu zi a elevilor pe care aceștia le comentează împreună cu învățătorul. Se practică și aici lectura explicativă.

Este necesar ca învățătorul să prezinte caracteristicile textului nonliterar într-un mod adecvat capacităților de înțelegere a elevilor.

- Se referă la aspecte din realitate și nu la aspecte ficționale;
- Informațiile transmise au un caracter obiectiv și urmăresc informarea cititorului; unele texte nonliterare, cum sunt cele publicitare, urmăresc să influențeze receptorul, dar se raportează tot la un produs real;

- Stil clar, concis, fără procedee artistice;
- Este folosit aspectul corect, îngrijit al limbii;
- Se referă la persoane reale;
- Au caracter colectiv.

Obiectivele unei lecții centrate pe studiul unui text nonliterar ar putea fi următoarele:

- să extragă mesajul care se transmite cu ajutorul textului;
- să identifice caracteristicile proprii ale textului;
- să cunoască structura textului;
- să explice ortografia și punctuația;
- să redacteze un text nonliterar respectând caracteristicile, structura și forma proprie.

Demersul didactic, în cazul textelor nonliterare, urmărește în principal obiective cognitive sau formarea capacității de a realiza diferite tipuri de mesaje ficționale. Este foarte important ca învățătorul să prezinte elevilor modele cât mai variate de texte nonliterare, pe care să le analizeze împreună cu aceștia [3, p.119].

4.3. Tehnologii didactice specifice de receptare a textului nonliterare

Curriculumul școlar la limba și literatura română propune studierea atât a textelor literare, cât și a textelor nonliterare. Motivul acestei lărgiri a noțiunii de text este legat de faptul că, în general, înainte de a fi cititori de literatură sau concomitent cu această postură, suntem cititori într-un sens mai larg. Aceasta înseamnă că școala se deschide spre nevoile diverse și pragmatice ale lecturii/ale receptării, incluzând în aria ei de preocupări și formarea de competențe pentru înțelegerea aceluia tip de texte la care apelăm mai des: articole din presă, texte de popularizare a științei, publicitate, anunțul, bilețelul, scrisoarea etc [2, p.38].

Abordarea acestor texte diferă de celelalte. Pentru învățătorul claselor primare este important de a-i îndruma pe elevi să citească și să înțeleagă conținutul textelor nonliterare, cu care se întâlnesc în activitățile zilnice, de a-i orienta în descoperirea mijloacelor folosite de autorii textelor pentru transmiterea mesajelor. Receptarea textelor nonliterare va implica cunoașterea vocabularului, interpretarea unor simboluri, semne, convenții, valorificarea tradițiilor, obiceiurilor, experiențelor de trai din comunitate.

Pentru înțelegerea textelor nonliterare învățătorul va prezenta elevilor variante de texte din fiecare categorie, pe care le va comenta pentru a putea răspunde la următoarele întrebări: *Ce ne transmite autorul textului? Care este structura textului? Ce mijloace folosește autorul textului? În ce măsură ai înțeles ce transmite autorul?*

Întrucât elevul trebuie să înțeleagă, în primul rând, ceea ce există în jurul lui, învățătorul va aduce în discuție reclame și afișe existente în localitate, precum și articole despre viața și activitatea elevilor, dacă este posibil, chiar a elevilor școlii.

Metoda lecturii explicative a textelor nonliterare are următoarele etape: *conversația pregătitoare* – conversație despre domeniul la care se referă textul, explicarea anticipată a cuvintelor care ar complica înțelegerea textului; *lectura integrală sau fragmentară* a textului, explicarea termenilor științifici, sesizarea ideilor principale; *conversație* asupra textului pentru înțelegerea corectă a lui și ordonarea gândirii elevilor; *recitirea* textului de către elevi și explicarea motivată (cauză-efect) a fenomenului prezentat [2, p.38].

La nivelul primar de învățământ sunt recomandate, pentru analize, comentarii și elaborare selectivă, în funcție de potențialul lingvistic și intelectual al copiilor, următoarele texte nonliterare:

Tabelul 4.1. *Texte nonliterare* [2, p.39].

C lasa	Texte nonliterar informative	Texte nonliterar funcționale
Clasa 1	Orarul lecțiilor, programul de lucru (magazin, biblioteca, punctul medical), adresele străzilor, orarul circulației transportului în localitate, prețul mărfurilor);	felicitară orală scurtă, bilețelul de informare, scrisoarea cu text scurt și desen;
Clasa 2	orarul lecțiilor, programul de lucru (magazin, biblioteca, punctul medical), adresele străzilor, orarul circulației transportului în localitate, prețul mărfurilor);	bilețelul de informare, biletul de mulțumire; bilețelul de informare; bilețelul de solicitare; răspuns la bilețel; scurte mesaje scrise electronice (SMS); răspuns la mesaje; scrisoarea cu text scurt și desen;
Clasa 3	știrile, articole din ziare, de pe internet, textele științifice din enciclopediile pentru copii, de pe site-uri, definițiile cuvintelor din dicționar;	anunțul, afișul, felicitarea orală scurtă, scurte mesaje scrise electronice (SMS); răspuns la mesaje; felicitarea scurtă;
Clasa 4	știrile, articole din ziare, de pe internet, textele științifice din enciclopediile pentru copii, de pe site-uri, definițiile cuvintelor din dicționar;	invitația, spot publicitar, mesajul electronic (la telefon sau computer, după posibilități), solicitarea și oferirea (de informații; repetării unui mesaj; sprijinului; unui obiect), modul/instrucțiuni de folosire a unor aparate, cartea poștală, rețete culinare, reclamele publicitare, afișul, fluturașul publicitar, programul de la spectacol, buletinul meteo, pagina de jurnal, anunțul de pe internet;

- **Biletul** este un mesaj scris care conține informații foarte scurte, urgente.

Bilețelul este un mesaj scris, adresat doar persoanelor apropiate, el nu se transmite prin poștă. Biletul poate exprima: scuze, mulțumiri, solicitări, informații. El cuprinde: data, formula de adresare, conținutul, semnătura [2, p.39].

Deseori oamenii își scriu unul altuia bilețele prin care-și comunică o veste sau dorință, ori își adresează întrebări. Bilețelul este forma cea mai simplă de comunicare în scris. Prin *bilet* se transmite un mesaj scurt și se înscrie data, localitatea, formula de adresare, mesajul transmis și semnătura celui care transmite.

BILEȚELUL	
<i>1 martie 2019</i>	<i>Data</i>
Dragă mămică, - <i>Formula de adresare</i>	
Trebuie să plec la bunica. Vreau să-i ofer un măștișor pe care l-am confecționat singur. Mă întorc peste două ore.	
Sandu- Semnătura	

Propunem câteva sarcini didactice posibile:

- *Subliniați enunțurile corecte.* Biletul se poate adresa oricui. Biletul nu se trimite prin poștă. Biletul este o formă de comunicare orală. Biletul nu are semnătură. Data se scrie la mijlocul foii. După formula de adresare se scrie virgula.
- *Studiați bilețelele propuse și completați tabelul.*

Data	Formula de adresare	Conținutul	Semnătura	Bilețelul exprimă:

- **Felicitarea** este o ilustrată special imprimată prin care o persoană adresează altei persoane felicitări și urări. Poate fi transmisă cu ocazia unor realizări sau evenimente importante. Felicitarea are o formulă de adresare și încheiere, un text scurt, semnătură. Când se scrie o felicitare, se ține cont de persoana căreia i se adresează [2, p.40].

Persoana căreia i se scrie este:	Formularea de încheiere			Semnătură	
	Cu drag,	Cu stimă,	Cu respect,	Prenume	Nume, prenume
O persoană mai în vârstă;		X	X		X
Un prieten;	X			X	
Părinții, bunicii.	X			X	
Învățătorului.		X	X		X

Modele de felicitări:

<p>Dragă Marie,</p> <p>Felicitări cu obținerea medaliei de aur la Competițiile Internaționale de dans sportiv. Îți doresc multă sănătate și succese în continuare.</p> <p>Cu drag, Vasile</p>	<p>Draga mea mămică,</p> <p>În această minunată zi de primăvară, îți urez sănătate, bucurii și multe realizări.</p> <p>La Mulți Ani!</p> <p>Cu drag, Ioana</p>
---	--

- **Invitația** este un text prin care o persoană este îndemnată să participe la un eveniment (zi de naștere, serbare școlară, manifestare cultural-sportivă). Invitația se scrie îngrijit, de mână sau la computer, de regulă pe hârtie mai groasă. Textul invitației conține: cine face invitația, denumirea evenimentului, data și locul, programul evenimentului (opțional) [2, p.40].

Invitația este un text scurt prin care o persoană sau un grup este rugat să participe la un eveniment cultural, oficial, aniversar.

În invitație trebuie să precizăm: data, ora, locul și evenimentul.

<p>INVITAȚIE Stimată Doamnă!</p> <p>Suntem bucuroși să vă invităm la serbarea ”Tradițiile și obiceiurile Sărbătorilor de Iarnă”, care va avea loc Joi, 25 decembrie 2019, ora 12-00, în sala de festivități a Liceului Teoretic”Gh. Asachi” din Chișinău.</p> <p>Cu mult respect, elevii din clasa a IV-a ”A”.</p>

- **Afișul** este un mijloc de comunicare prin care se aduc la cunoștință oamenilor informații despre un anumit eveniment cultural/sportiv/științific politic/economic care urmează să aibă loc.
 - Se impune prin formă, culoare, așezare în pagină, conținut informațional.
 - Se lipește pe panourile special amenajate [4, p.209].

Afișul cuprinde:

- numele instituției organizate;
- evenimentul;
- data și locul desfășurării.

Afișul este o înștiințare imprimată (scrisă) expusă public, prin care se invită la un spectacol, la un eveniment, la o sărbătoare, la o activitate etc. Comunicările din afiș trebuie să fie scurte, convingătoare, atractive. Pe afișe se folosesc desene și fotografii. Afișul conține: sloganul, imaginea, informații despre produs sau eveniment (locul, data, ora). Mesajul scris captează atenția prin: cuvinte colorate, care se repetă, care rimează, litere cu forme interesante, exclamații, întrebări, semne de punctuație cu forme interesante [2, p.41].

- **Cartea poștală** este o ilustrație cu însemnări scrise sau tipărite folosită pentru corespondență prin care transmiți celor dragi gânduri, salutări dintr-o stațiune, excursie. Textul cărții poștale este scurt, are formule de adresare, de încheiere și semnătură [2, p.41].

<p style="text-align: center;">Bădie Mihai,</p> <p>Ai plecat și mata din Iași, lăsând în sufletul meu multă scârbă și amărăciune.</p> <p>Această epistolă ți-o scriu în cerdacul unde de atâtea ori am stat împreună, unde mata, uitându-te pe cerul plin de minunății, îmi povesteai atâtea</p>	<div style="border: 1px solid black; width: 60px; height: 40px; margin: 0 auto 20px auto;"></div> <p>Destinatar _____</p>
--	---

<p>lucruri frumoase...frumoase...</p> <p>Dar coșcogemete om ca mine, gândindu-se la acele vremuri, am început să plâng.</p> <p>- Bădie Mihai, nu pot să uit acele nopți albe...</p> <p>- Ți-aș scrie mai mulțisor, însă a venit Enăchescu și trebuie să plec cu dânsul la tipografie.</p> <p><i>Cu toată dragostea,</i></p> <p style="text-align: center;"><i>IONICĂ</i></p>	<hr/> <hr/> <hr/>
--	-------------------

- **Mesajul text** transmis prin intermediul telefonului trebuie să fie formulat corect, clar, scurt și adecvat destinatarului, pentru a fi ușor de citit și înțeles. Este indicat să se evite folosirea cuvintelor inventate pentru prescurtarea unor expresii și cuvinte (de exemplu: cf pentru ce faci)
- **E-mail-ul** este un mesaj scris, transmis prin poșta electronică. Reprezintă o modalitate rapidă de transmitere a informațiilor, care eficientizează comunicarea. În redactarea unui mesaj ce va fi transmis prin e-mail trebuie să fie folosite formule de adresare potrivite, în funcție de persoana căreia i se scrie. Se încheie mesajul cu o formulă politicoasă, apoi se scrie numele și prenumele [2, p.41].

Salut, dragul meu prieten!

Voiam să-ți aduc aminte să-mi expediezi poza de la ziua ta de naștere. Încă o dată îți mulțumesc pentru sărbătoarea organizată. Și încă ceva... Torta a fost extraordinară.

Abia aștept să ne revedem.

Al tău prieten, Liviu.

Metodologia predării-învățării textelor literare la etapa dirijarea învățării o putem realiza prin prezentarea elevilor o varietate de texte nonliterare: invitații, anunțuri, afișe. Apoi vom propune elevilor:

- să observe textele expuse, distribuite fiecăruia;
- să numească fiecare tip de text în parte.

Invitația va fi recunoscută ușor de elevi după titlul corespunzător scos în evidență prin felul și mărimea literelor.

Cu toate că pe afiș, nu este scris cuvântul afiș, unii dintre elevi îl vor recunoaște repede și-l vor denumi corect, valorificându-și informațiile de tip informal.

În cazul când elevii nu recunosc textul nonliterar, învățătorul intervine cu întrebări auxiliare.

ACTIVITĂȚI PENTRU SEMINARII

1. Activitate frontală

1. Definiți conceptul de text nonliterar.
2. Enumerați textele nonliterare studiate la nivelul primar de învățământ.
3. Descrieți caracteristicile textului nonliterar.

2. Activitate în perechi

- Exemplificați diverse texte nonliterare.

- Argumentați printr-o reflecție în pereche necesitatea predării-învățării textelor nonliterare la nivelul primar de învățământ.

ACTIVITATE PENTRU LUCRU INDIVIDUAL: Proiectarea unui scenariu didactic la predarea-învățarea textelor nonliterare cu elevii din (clasa a III-a).

PRODUSUL LUCRULUI INDIVIDUAL: Scenariu didactic la predarea-învățarea textelor nonliterare (invitația) cu elevii din (clasa a III-a).

BIBLIOGRAFIE

1. Bărbulescu G., Beșliu D. Metodica predării limbii și literaturii române în învățământul primar. București: Editura Corint, 2009, 240p.
2. Ghid de implementare a curriculumului modernizat pentru treapta primară de învățământ. Chișinău, 2011, 247p.
3. Lazăr A. Limba și literatura română pentru învățământul primar - studii de metodică. - Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2018, 303p.
4. Niculescu E. Didactica limbii și literaturii române pentru învățământul primar. Bacău: Editura "Egai", 2003, p.315p.

5. METODOLOGIA DEZVOLTĂRII VOCABULARULUI PRIN TEXTUL LITERAR LA ELEVII NIVELULUI PRIMAR DE ÎNVĂȚĂMÂNT

5.1. Definiri conceptuale de vocabular.

5.2. Aspecte ale dezvoltării vocabularului la elevii din clasele primare.

5.3. Metode și tehnici eficiente privind dezvoltarea vocabularului prin textul literar.

Obiective: La finele acestei unități de curs, masterandul va demonstra că este capabil:

- să definească conceptul de vocabular;
- să descrie metodologia dezvoltării vocabularului la elevii nivelului primar de învățământ;
- să aplice metode eficiente ce contribuie la dezvoltarea vocabularului la elevii din clasele primare.

5.1. Definiri conceptuale de vocabular

Totalitatea cuvintelor unei limbi constituie *vocabularul*. *Învățătorul claselor primare trebuie să organizeze și să desfășoare în sistem munca de îmbogățire a vocabularului elevilor la fiecare lecție.*

Vocabularul elevilor poate fi îmbogățit și spontan în procesul contactului cu lumea înconjurătoare, dar dirijarea acestui proces de către pedagog asigură rezultate mai bune.

Pentru a îmbogăți *lexicul activ* al elevilor, e necesar să știm de la bun început bagajul de cuvinte al fiecărui copil care a pășit pragul școlii.

Mai mulți cercetători s-au preocupat de problema *vocabularului*. Referindu-se la conceptul de vocabular, Theodor Hristea îl definește astfel: ”vocabularul este totalitatea cuvintelor care există și care au existat cândva, într-o limbă oarecare”[2, p.7].

Preocupându-se de problemele *vocabularului*, lingviștii Iorgu Iordan și Vladimir Robu susțin că „totalitatea cuvintelor constituie lexicul limbii. Această mulțime nu este însă o grupare întâmplătoare, ci se organizează în grupări determinate de submulțimi.”

Maria Lavric consideră că ”Vocabularul constituie totalitatea cuvintelor dintr-o limbă, din opera unui scriitor, din vorbirea unei persoane”[5, p.69].

Unii lingviști susțin că ”vocabularul este constituit din totalitatea cuvintelor unei limbi, formând un ansamblu, un sistem în care cuvintele se află în anumite relații și în care sunt ordonate în funcție de mai mulți factori”.

Iorgu Iordan și Vladimir Robu consideră că ”un cuvânt are un sens fundamental, principal sau de bază. Sensul fundamental poate fi egal cu semnificația independentă de context, dar și cu sensul în vorbirea curentă. Sensul fundamental este stabil. Sensurile secundare sunt varietăți sau variante ale sensului fundamental” [3, p.218].

Fiind preocupat de vocabularul fundamental, Iulian Ghiță susține că ”vocabularul fundamental este alcătuit din cuvinte necesare pentru a realiza comunicarea între oameni” [1, p.15].

- Cercetătorii au împărțit conținutul vocabularului în două părți:
 - a) *vocabularul fundamental (fond principal de cuvinte, fond principal lexical)*;
 - b) *masa vocabularului*.

Vocabularul fundamental cuprinde cuvinte de largă întrebuințare, cuvinte fără de care comunicarea între vorbitorii limbii respective n-ar fi posibilă. Aceste cuvinte au o circulație mare, sunt de obicei cuvinte mai vechi și sunt mai productive, de la ele s-au putut forma alte cuvinte.

Din *vocabularul fundamental* fac parte cuvintele care denumesc obiectele de strictă necesitate omului, părți ale corpului omenesc, diferite alimente, păsările și animalele din preajma omului, arborii și fructele lor, numele unor culori, zilele săptămânii, numele de rudenie, numele corpurilor cerești.

Masa vocabularului cuprinde un număr foarte mare de cuvinte care nu intră în fondul principal, dar care constituie aproape 90% din cuvintele limbii române și numărul cuvintelor în vorbire este destul de redus. Din *masa vocabularului* fac parte neologismele, arhaismele, regionalismele, cuvinte din terminologia populară, termenii tehnici din diferite domenii.

5.2. Aspecte ale dezvoltării vocabularului la elevii din clasele primare

Dezvoltarea vocabularului constituie o parte componentă importantă a muncii instructiv-educative în școală, realizându-se printr-un complex de metode și procedee din cele mai efective. Scopul principal al cadrului didactic este de a forma la elevi *competențe de comunicare orală* în conformitate cu normele limbii literare actuale.

Dezvoltarea vocabularului, care începe la grădiniță, are în vedere asigurarea continuității între ceea ce au învățat în instituțiile preșcolare și ce vor învăța la școală.

Ioan Șerdean susține că la această vârstă cadrul didactic va avea în vedere „exersarea organului fonator, în scopul asigurării unei pronunții clare, pentru prevenirea unor greșeli sau corectarea unor defecte de pronunțare a sunetelor sau a cuvintelor” [8, p.181].

Anume la această vârstă învățătorul claselor primare va acorda o atenție mare dezvoltării vocabularului, însușirii corecte a nuanțelor semantice ale cuvintelor nou învățate, precum și prin introducerea acestora în structuri corecte de limbă.

”Vocabularul elevilor poate fi îmbogățit și spontan, în procesul contactului cu lumea înconjurătoare, dar dirijarea acestui proces de către pedagog asigură rezultate mai bune. Pentru a îmbogăți lexicul activ al elevilor, e necesar să știm de la bun început bagajul de cuvinte al fiecărui copil care a pășit pragul școlii” [7, p.142].

Cadrele didactice din domeniul învățământului primar trebuie să fie înarmați cu acele cunoștințe, privind deprinderile concrete de vorbire, ce urmează să fie formate la o etapă sau alta a vârstei școlare, precum și cu unele modalități și procedee prin care se realizează această muncă.

La nivelul învățământului primar *dezvoltarea vocabularului* se efectuează zi de zi atât în cadrul lecțiilor de limbă și literatură română, cât și prin jocuri și citirea literaturii artistice. *Dezvoltarea vocabularului* elevilor constă în formarea unui astfel de vocabular-pasiv și activ, care să-i permită elevului să înțeleagă vorbirea celor din jur, conținutul operelor literare, al filmelor, să-i îngăduie să folosească cuvântul adecvat în exprimarea impresiilor, necesităților și doleanțelor.

Maria Lavric menționează că, pentru realizarea sarcinii de aprofundare a vocabularului, E. Strupina recomandă următoarele procedee: [5, p.69].

- a) Găsirea comparațiilor potrivite: lanul de grâu-ca o mare în valuri; soarele-ca o minge de foc ;
- b) Găsirea sinonimelor: *mare-enorm; a zburat-și-a luat zborul;*
- c) Folosirea antonimelor: *mare-mic; frumos-urât; merge –stă.*

Toate sarcinile lucrului cu vocabularul se rezolvă în mod complex cu toată clasa de elevi și individual. O formă principală de lucru este activitatea de dezvoltare a vorbirii, când cuvântul este evidențiat ca numire a obiectului sau ca mijloc al expresivității vorbirii.

Silvia Nuța consideră că:

- ”Demersul metodic de dezvoltare a comunicării prin activizarea, îmbogățirea și nuanțarea vocabularului impune trei activități distincte, dar aflate în permanentă corelație.
- Aceste activități reprezintă conținutul unor obiective specifice:
 - a) Actualizarea vocabularului elevilor prin comunicarea orală și scrisă;
 - b) Îmbogățirea vocabularului cu noi cuvinte și folosirea acestora în comunicarea orală și scrisă;
 - c) Nuanțarea vocabularului, adecvarea stilistică și folosirea în comunicarea orală și scrisă [6, p.124].

Îmbogățirea vocabularului copiilor de vârstă școlară mică cu uneltele, instrumentele și acțiunile de muncă dezvoltă gândirea copiilor, mărește durata jocurilor de roluri, întemeiate de reflectarea muncii adulților.

Pentru a îmbogăți *lexicul activ* al elevilor e necesar să știm de la bun început bagajul de cuvinte al fiecărui copil care a pășit pragul școlii. În scopul acesta, vor fi analizate testele lexicale, modul de exprimare al elevilor în funcție de rezultatele obținute și în concordanță cu obiectivele curriculare. Pentru integrarea sistemică a cuvintelor noi, ar fi rezonabil ca în proiectele didactice de lungă durată și de scurtă durată să fie instituită o rubrică specială intitulată vocabular.

Cadrele didactice trebuie să știe că demersul metodologic de activizare, îmbogățire și nuanțare a vocabularului trebuie să se realizeze sistematic, în mod specific, pentru a se obține rezultate optime. Expresivitatea vorbirii are și ea o importanță deosebită în dezvoltarea vocabularului și nu poate fi limitată la mijloacele fonetice. Foarte importante sunt și mijloacele lexicale. Comunicarea orală și scrisă este expresivă prin repertoriul cuvintelor utilizate, dar mai ales prin alegerea lor adecvată. Elevii din clasele primare cunosc că fiecare cuvânt are un sens de bază și o serie de sensuri secundare, care nu pot fi precizate decât prin context.

”O importanță deosebită o are metodologia explicării, precizării, activizării și nuanțării cuvintelor. Pentru ca un cuvânt să intre în vocabularul copiilor, este nevoie să fie exploatat multilateral prin identificarea seriilor sinonimice, antonimice, prin alcătuirea familiei lexicale, a câmpului lexical” [7, p.142].

Totalitatea cuvintelor unei limbi constituie vocabularul sau lexicul acelei limbi. Alteori se face distincție între vocabular și lexic în sensul că lexicul reprezintă totalitatea cuvintelor dintr-o limbă, iar vocabularul este reprezentat prin diverse cuvinte, delimitate prin diferite puncte de vedere din ansamblul lexical al unei limbi.

Vocabularul se poate îmbogăți și prin utilizarea sinonimelor și antonimelor etc.

5.3. Metode și tehnici eficiente privind dezvoltarea vocabularului prin textul literar.

O importanță deosebită o are *metodologia explicării, precizării, activizării și nuanțării cuvintelor*. Pentru ca un cuvânt să intre în *vocabularul* elevilor, e nevoie ca să fie exploatat multilateral prin identificarea seriilor sinonimice, antonimice, prin alcătuirea familiei lexicale, a *câmpului lexical*, prin utilizarea în propoziții, fraze, compuneri, expuneri.

Explicarea cuvintelor noi din textele literare și nonliterare trebuie protejată de monotonie și organizată cât mai interesant.

Mulți învățători se limitează la citirea explicațiilor din manual sau de la tablă, la introducerea cuvintelor în enunțuri, ceea ce plictisește de multe ori copiii. Metodicele existente recomandă un șir de exerciții, procedee interesante și eficiente de precizare a sensului cuvintelor noi: *lucrul cu dicționarul, prezentarea obiectului, demonstrarea acțiunii, explicarea prin sinonime*.

E recomandabil ca într-o zi de școală să se lucreze cu 7-8 cuvinte noi, dintre care 3-4 la lecțiile de limbă și literatură română. Vor fi efectuate sistematic cele mai interesante și eficiente exerciții de *îmbogățire a vocabularului*, spre exemplu:

- ✓ formulăm cuvinte noi,
- ✓ alcătuim cuvinte noi, înlocuind prima silabă;
- ✓ precizăm însușirile cuvintelor;
- ✓ formăm familia lexicală;

- ✓ alcătuim câmpul lexical al cuvintelor;
- ✓ selectăm verbe-acțiuni pentru substantivul propus (elevul scrie).

Metodele care se folosesc la activizarea vocabularului sunt:

- **Explicația** ”se folosește pentru a explica copiilor sensurile cuvintelor necunoscute. Aceste cuvinte pot fi regionalisme, arhaisme; elevii nu cunosc sensul acestora, deoarece fiind dispărute din limbă și folosite doar în operele literare presupun o explicare corectă pentru ca elevii să perceapă mesajul în mod adecvat” [4, p.171].

Pe lângă această explicație elevul va trebui să primească și alte informații suplimentare care să-l ajute la înțelegerea mai bună a sensului.

”Totodată se explică sensurile figurate ale cuvintelor, subliniind înțelesurile noi și sentimentele autorului implicate în acest mod de exprimare” [4, p.172].

În explicarea cuvintelor și în evidențierea sensurilor figurate este folosită uneori și conversația euristică.

- **Conversația euristică** constă în a-l conduce pe elev prin întrebări la descoperirea adevărului pe care învățătorul îl urmărește. Cadrul didactic adresează întrebări și astfel ajunge la finalitatea pe care și-a propus-o.

- **Demonstrația** poate fi aplicată la explicarea cuvintelor necunoscute, deoarece explicarea cuvintelor noi este însoțită de demonstrarea obiectului concret, mai ales în clasa I-II-a.

Demonstrația didactică facilitează asimilarea cunoștințelor printr-un șir de raționamente logice precum și prin demonstrația cu ajutorul desenului la tablă, cu ajutorul imaginilor audio-vizuale, demonstrația prin exemplu.

- **Exercițiul** este o altă metodă care contribuie la activizarea vocabularului.

”În cazul predării-învățării limbii române, exercițiul înseamnă o acțiune intelectuală, făcută sistematic și repetat, în scopul dobândirii sau perfecționării deprinderilor de a aplica corect normele limbii literare la propria exprimare a elevilor” [4, p.176].

Exerciții de recunoaștere:

1. Subliniați cuvintele necunoscute și căutați sensul lor în dicționare.
2. Găsiți pentru cuvântul **țară** un alt cuvânt cu același înțeles.

Exerciții cu caracter creator:

1. Înlocuiți cuvintele subliniate cu altele care să aibă înțeles opus acestora:

Mihai este un copil **vesel/trist**. Mama coace pâine **caldă/rece**.

2. Alcătuiți un text în care să utilizați cuvintele cu sens opus celor propuse: *adevărat, a sosit, a închis*.

Activitatea de explicare a cuvintelor trebuie susținută de exerciții de consolidare, de activizare a acestora, de introducere în vocabularul activ. Experiența demonstrează că noile cuvinte trebuie să

fie precizate și explicate numai în context. Nu trebuie neglijate nici subiectele gramaticale care oferă posibilități largi de îmbogățire a lexicului. Astfel în cadrul studierii temei ”verbul” în clasa a III-a vor fi găsite șirul de sinonime ale verbelor mai des utilizate în *comunicare: a vorbi, a merge, a înțelege*.

La studierea adjectivului, elevii vor alcătui câmpuri lexicale la temele: ”Culorile pădurii”, ”Calitățile morale ale omului”.

Pentru a construi câmpuri semantice complete, elevii vor fi orientați să lucreze cu dicționarul explicativ sau de sinonimie. La studierea textelor literare o atenție deosebită acordăm exercițiilor privind *nuanțarea vocabularului*.

La fiecare lecție vom realiza exerciții speciale cu scopul de a determina sensul lexical, proprietatea cuvintelor de a se combina cu altele, de a evidenția funcția expresivă.

- O atenție deosebită vom acorda muncii de activizare și nuanțare a *vocabularului* asimilat.
- Învățătorul claselor primare va aplica procedee noi care asigură implicarea activă.

Spiritul de activitate în această muncă de completare a *vocabularului* poate fi asigurat prin evidențierea și explicarea independentă a cuvintelor noi, prin efectuarea diverselor *exerciții*:

- ✓ Găsiți cele mai frumoase însușiri pentru cuvântul *pădure (fermecată, obosită)*.
- ✓ Alcătuiți comparații pentru cuvântul ”*codru*,,.
- ✓ Selectați din text cuvintele cu sens figurat.
- Sporește atractivitatea muncii de îmbogățire a vocabularului prin intermediul ”Jocului de cuvinte”.

Exercițiile lexicale vor fi efectuate în orice activitate didactică privind lectura, scrierea, vorbirea, atitudinea. Cea mai mare atenție va fi acordată îmbogățirii *vocabularului fundamental*. În clasele primare învățătorul nu trebuie să treacă sub tăcere nici un cuvânt necunoscut.

ACTIVITĂȚI PENTRU SEMINARII

1. Activitate frontală

1. Definiți conceptul de vocabular.
2. Descrieți cum au divizat cercetătorii conținutul vocabularului?
3. Argumentați metoda cea mai eficientă ce contribuie la dezvoltarea vocabularului.

2. Activitate în perechi

- Exemplificați prin conținuturi de limbă și literatură română cum putem actualiza vocabularul elevilor din clasa a III-a.

- Argumentați printr-o reflecție în pereche necesitatea actualizării vocabularului în clasele primare.

ACTIVITATE PENTRU LUCRU INDIVIDUAL: Elaborați câteva subiecte privind comunicarea dialogată pentru elevii din (clasa a IV-a).

PRODUSUL LUCRULUI INDIVIDUAL: Prezentarea și discutarea subiectelor privind comunicarea dialogată cu elevii din (clasa a IV-a), (formă electronică).

BIBLIOGRAFIA

1. Ghiță I. Sinteze și exerciții lexicale, lingvistice și stilistice. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1995, 298.p
2. Hristea T. Sinteze de limba română. București: Editura Albatros, 1984, 283 p.
3. Iordan I., Robu VL. Limba română contemporană. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1972, 684 p.
4. Lazăr, A. Limba și literatura română pentru învățământul primar-stidii de metodică. Târgoviște, 2018, 303p.
5. Lavić M. Metodica dezvoltării vorbirii la preșcolari. Chișinău: Editura Lumina, 1992, 66 p.
6. Nuță S. Metodica predării limbii române în clasele primare. București: Editura Aramis, Vol.II, 2000, 399 p.
7. Șeptelici AL. Ghid metodologic. Chișinău, 2009, 235 p.
8. Șerdean I. Didactica limbii și literaturii române în învățământul primar. București: Editura Corint, 2003, 316 p.

6. FORMAREA COMPETENȚEI DE RECEPTARE A TEXTELOR LITERARE PRIN VALORIFICAREA MIJLOACELOR ARTISTICE DE MODIFICARE A SENSULUI

6.1. Conceptul de mijloace artistice/figuri de stil.

6.2. Abordări curriculare ale mijloacelor artistice în clasele primare.

6.3. Repere teoretico-metodologice privind formarea competenței de receptare a textelor literare prin valorificarea mijloacelor artistice de modificare a sensului la elevii claselor primare.

6.4. Metode eficiente ce contribuie la însușirea mijloacelor artistice.

6.5. Rolul mijloacelor artistice în formarea competenței de comunicare la elevii din clasele primare.

Obiective: La finele acestei unități de curs, masterandul va demonstra că este capabil:

- Să definească conceptul de mijloace artistice;
- să identifice conținuturile curriculare privind predarea-învățarea-evaluarea mijloacelor artistice în clasele primare;
- să identifice mijloacele artistice din manualele școlare, aplicând cunoștințele asimilate;
- să elaboreze unele secvențe de lecție în baza textelor literare ce includ mijloace artistice;
- să verifice performanțele elevilor privind predarea-învățarea-evaluarea mijloacelor artistice în clasele primare.

6.1. Conceptul de mijloace artistice

Prin mijloace artistice înțelegem *figurile de stil* folosite de către autor pentru a crea *imagini artistice* vizuale, auditive, cu scopul de a exprima într-o manieră cât mai expresivă emoții și trăiri.

Aceste *procedee* modifică sensul propriu, denotativ al cuvântului sau al cuvintelor; prin aceste mijloace se urmărește obținerea de sensuri noi, figurate sau conotative ale cuvintelor și expresiilor.

Cuvintele limbii române pot capăta *semnificații multiple*, pot forma exprimări de o expresivitate și sensibilitate deosebită, reușita acestor combinații lingvistice depinzând de creativitatea autorului.

Aceste *mijloace artistice* sunt cele care dau substanță și încărcătură emoțională *textului literar*.

Referindu-se la mijloacele artistice, Tatiana Cartaleanu menționează că ”repertoriul figurilor de stil pe care sunt capabili să le detecteze și să le analizeze elevii se îmbogățește pe parcursul anilor”[1, p.65].

Elevii din clasele primare sunt familiarizați cu două concepte din repertoriul *mijloacelor artistice*. Curriculumul școlar prevede două mijloace artistice pentru elevii din clasele primare: *personificarea* și *comparația*.

Comparația este figura de stil care constă în alăturarea și compararea a două fenomene, obiecte cu scopul de a evidenția trăsăturile asemănătoare [5, p, 88].

Silvia Nuța propune o definiție asemănătoare comparației ”figura de stil care constă în alăturarea a doi termeni, cu scopul de a li se evidenția trăsăturile asemănătoare” [3, p, 145].

Comparația este frecvent utilizată în limbajul elevilor. *Comparația* de regulă are doi termeni, dintre care al doilea este mai expresiv (roșu ca focul).

Personificarea este figura de stil prin care se atribuie însușiri omenești unor obiecte, fenomene sau ființe necuvântătoare [5, p, 90].

Este foarte important ca elevii din clasele primare să însușească figurile de bază, să fie capabili să le detecteze și analizeze.

Cea mai ușoară modalitate de înțelegere a mijloacelor artistice de către elevii din clasele primare este exemplificarea fiecărui concept în parte cu texte literare, proză sau poezie. Abilitatea elevilor de a identifica aceste figuri de stil este evaluată în cadrul lecțiilor de limbă și literatură română. Înțelegerea acestor procedee artistice reprezintă cheia analizei literare a textelor, dezvoltă abilitatea elevilor de a se exprima. Pentru fixarea temeinică a noțiunilor se recomandă, în timpul lecțiilor de limbă și literatură română, să se lucreze cu aceste *expresii plastice*.

6.2. Abordări curriculare ale mijloacelor artistice în clasele primare

Conținuturile curriculare la disciplina *Limba și literatura română* includ studiul acestor *mijloace artistice*, începând cu nivelul primar de învățământ, aceste concepte fiind ulterior aprofundate până la liceu; informațiile primite de elevi devin din ce în ce mai complexe pe măsură ce gradul de înțelegere a acestora crește și astfel își îmbogățesc vocabularul. Analizând conținuturile curriculare în ceea ce privește *mijloacele artistice*, putem menționa că acestea încep să fie studiate din clasele primare.

Curriculumul școlar pentru clasele I-IV prevede studierea următoarelor mijloacelor artistice: *comparația și personificarea*.

Aceste *mijloace artistice* sunt stipulate în curriculumul pentru învățământul primar (clasa a II-a).

Unitățile de competență și unitățile de conținut privind mijloacele artistice în clasele primare

Pentru fixarea temeinică a *mijloacelor artistice* se recomandă, în timpul lecțiilor de limbă și literatură română, studierea unor texte literare aparținând diferitelor genuri literare, pentru ca elevii să aibă posibilitatea să se familiarizeze cu figurile de stil stipulate în curriculumul pentru învățământul primar (*comparația și personificarea*), cu modalitatea de identificare a acestora și cu analiza lor din punct de vedere *semantic, structural și gramatical*.

Conținuturile curriculare pentru clasele primare includ formarea conceptelor de *comparație și personificare*.

În continuare vom prezenta unitățile de competență și unitățile de conținut pe clase [2, p. 30-47]:

Tabel 6.1. Unitățile de competență și unitățile de conținut [2, p. 30- 47]

Clasa a II-a	
	Unități de conținut
	Cuvinte cu sens figurat

Clasa a III-a	
Unități de competențe	Unități de conținut
5.2. Identificarea mijloacelor artistice în textul citit.	Sensul figurat al cuvintelor. Mijloace artistice.

Clasa a IV-a	
Unități de competențe	Unități de conținut
2.8. Identificarea mijloacelor artistice în textul citit.	Mijloace artistice de modificare a sensului: comparația și personificarea.

În continuare vom prezenta unele modalități de lucru în scopul familiarizării elevilor nivelului primar de învățământ cu aceste *mijloace artistice* în baza textelor literare accesibile vârstei respective.

În procesul familiarizării elevilor nivelului primar de învățământ cu *mijloacele artistice*, comparației trebuie să i se acorde o atenție deosebită, întrucât înțelegerea ei asigură fondul afectiv care permite însușirea celorlalte figuri de stil.

6.3. Repere teoretico-metodologice privind formarea competenței de receptare a textelor literare prin valorificarea mijloacelor artistice de modificare a sensului la elevii claselor primare

Prin identificarea *mijloacelor artistice* prezente în textele literare, elevii reușesc să interpreteze într-un mod corect textul, înțeleg într-o manieră logică mesajul autorului și își îmbogățesc vocabularul cu sensuri noi ale cuvintelor, învață să identifice relații între termeni, să facă asocieri inedite de cuvinte și analogii.

Poezia este, prin excelență, modalitatea de exprimare artistică care valorifică sentimentele și trăirile autorului într-o manieră deosebită, de aceea ponderea *mijloacelor artistice* este mai mare decât în cazul prozei. *Ideea și tema poetică* se materializează prin *mijloace artistice* care transformă cuvintele, la nivel mental, în imagini artistice – vizuale, cromatice, auditive.

Poeziile incluse în manualele pentru clasele primare conțin multe *comparații și personificări*. Folosirea mijloacelor artistice mărește forța de sugestie a operelor literare și îmbogățește sensul lor.

Elevii din clasele primare pot recepționa și înțelege valorile artistice ale *personificărilor* și *comparațiilor*, care cum se știe – scot în evidență sentimentele, ideile pe care vrea autorul să le pună în lumină. Exprimarea corectă constituie unul din *instrumentele de bază ale comunicării*.

În clasa a III-a elevii sunt mult mai captivați de un text în care se întâlnesc mai multe *mijloace artistice* pe care le folosește autorul, pentru a-l înfrumuseța nu numai cu figurile de stil cunoscute, dar și cu imaginile artistice: vizuale, auditive, olfactive, tactile etc.

După cum menționează în lucrarea sa Ioan Șerdea "elevii din ciclul primar, mai ales cei din clasele III-IV-a, pot recepționa și înțelege valorile artistice ale *expresiilor plastice*" [4, p. 32].

În același sens, menționează "După cum se știe, *limbajul artistic*, care dă expresie unor stări de mare tensiune sufletească, face apel la sensurile figurate ale cuvintelor, la diferite figuri de stil, pe care elevii ciclului primar nu le ocolesc, dar le caută, chiar le creează și le folosesc apoi în exprimarea lor curentă. Astfel, învățătorul are posibilitatea să evidențieze valorile cognitive și mai ales afective ale unor *figuri de stil*, precum și sensul figurat al unor expresii, al unor cuvinte, altfel cunoscute de către elevi în contexte obișnuite"[4, p.144].

Elevii din ciclul primar, în special cei din clasele a III a și a IV-a, pot înțelege valorile artistice ale *comparațiilor* și *personificărilor*. Ei pot fi conduși să înțeleagă și să folosească în exprimarea lor curentă, dar și în cea scrisă *comparația*, care constă în alăturarea, pe baza unor însușiri comune, a unui termen mai concret și mai cunoscut cu altul mai abstract și mai puțin cunoscut.

În clasa I și a II-a sarcina fundamentală este de a însuși mesajul unor texte, ce are ca scop primordial formarea capacităților și deprinderilor elementare despre valorificarea expresiilor plastice în comunicare.

În clasa a III-IV-a *mijloacele artistice* vor fi studiate sub patru aspecte:

- Identificarea *mijloacelor artistice* ori detaliile plastice, expresive ale textului: *comparația* și *personificarea*;
- Numirea lor (memorarea conceptelor);
- Explicarea oricât de succintă/sumară a rolului lor expresiv;
- Utilizarea în propriile compoziții a expresiilor plastice;

Pentru a-i face pe elevi să înțeleagă, să îndrăgească și, mai ales, să folosească mijloacele de exprimare artistică în propria lor exprimare și, chiar să creeze *mijloace artistice* cu adânci semnificații, învățătorul va recurge la resursele pe care le poate oferi o operă literară. După *lectura poeziei sau textului*, vom adresa elevilor câteva *întrebări introductive*, iar apoi vom trece la *analiza imaginilor, a procedeelelor*, pentru a stabili treptat modalitățile de realizare, lăsând să se comenteze fiecare *mijloc artistic*.

- *Întrebările* care ajută elevii să însușescă aceste mijloace artistice pot fi:

Pentru comparație

- Numiți obiectele întâlnite în text.
- Care dintre ele se compară?
- Care este elementul de legătură (ca, asemenea, precum, la fel ca, așa ca)?
- Citiți întreaga expresie ce conține comparația.
- Ce trăiri sufletești transmite comparația?

Pentru personificare

- Despre ce însușiri omenești se vorbește în text (acțiuni, stări și sentimente)?
- Se atribuie aceste însușiri unor obiecte sau fenomene?
- Selectați expresia ce conține personificarea.
- Ce vă imaginați atunci când citiți această personificare?
- Ce a vrut să transmită autorul prin această figură de stil?

Elevii clasei a III-a utilizează *comparația* și în comunicarea scrisă: „Suflet curat ca ghiocelul, primăvara ca sufletul mamei...”

Familiarizarea elevilor din clasele primare cu noțiunea de *personificare* este ușurată de tendința elevilor de a însufleți obiectele din jur. La familiarizarea elevilor cu personificarea trebuie aplicată o metodologie corespunzătoare din partea învățătorului. Elevii manifestă predilecție pentru *personificare* ca procedeu des întâlnit în creațiile marilor scriitori.

În pastelul ”Iarna” de Vasile Alecsandri ei vor observa că acțiunile care în mod obișnuit sunt săvârșite de om sunt atribuite unor elemente ale naturii (precum este iarna) din versurile ”Din văzduh cumplita iarnă *cerne* norii de zăpadă...”

a) Le propunem elevilor sarcina de a descoperi:

- Cine *cerne* norii de zăpadă în pastelul „Iarna” de Vasile Alecsandri?
- Cine săvârșește, în mod obișnuit, această acțiune?

b) Observați că poetul atribuie unele acțiuni omenești unor elemente ale naturii.

c) Imaginați-vă și voi o întâmplare în care eroii să vorbească și să se comporte ca oamenii.

Poezia eminesciană *Revedere* oferă un exemplu remarcabil în acest sens. *Personificarea* codrului contribuie la creșterea intensității sentimentelor poetului la reîntâlnirea cu acest „prieten”, simbol al veșniciei.

Revederea cu codrul prilejuiește poetului clipe de meditație.

Folosirea *personificării* și a dialogului între poet și codru contribuie la crearea unei atmosfere de bucurie, produsă de întâlnirea cu un mediu natural atât de drag, cu profunde rezonanțe în amintirea poetului: „Codrule, codruțele / Ce mai faci, drăguțele, / Că de când nu ne-am văzut / Multă vreme a trecut / Și de când m-am depărtat, / Multă lume am îmblat.” Elevii vor constata că Mihai Eminescu se adresează ca unui prieten-persoană și codrul personalizat răspunde. Valorificarea versurilor ajută

elevii să gândească și să simtă, să aplice practic unele nuanțe în comunicarea scrisă prin *expresivitatea plastică* a limbajului marelui poet.

În clasele primare comparației trebuie să i se acorde o atenție deosebită, întrucât înțelegerea ei asigură fondul afectiv care permite însușirea celorlalte figuri de stil.

La însușirea comparațiilor vom parcurge aceleași etape pentru exprimarea celorlalte însușiri ale unui personaj, asemănătoare cu alte obiecte, sarcina principală în obținerea construcțiilor care conțin *comparații* revenind elevilor:

a) *ochi albaștri ca - cerul* b) *obrajii roșii ca - bujorii*

- marea	- trandafirii
- zarea	- macul

Se pot realiza cu elevii și *jocuri didactice* "Găsește cuvântul comparat" care prezintă elevilor termenul cu care se face *comparația*, solicitându-i în a găsi termenul comparat: „Cine este alb ca neaua?”, „Cine este albastru ca floarea de Nu-mă-uita?” etc. Răspunsurile pot fi date pe baza unor ilustrații adecvate, a textelor literare cu care au venit în contact prin lecția de citire.

Pornind de la exemplele date, elevii pot construi și alte *comparații* introduse prin elemente diferite (*ca, asemenea, cât*) sau comparații în care legătura între termeni se face prin verbele copulative (a fi, a părea).

Mijloacele artistice ajută elevii să înțeleagă mai bine mesajul unor lecții, în special sensul figurat al unor cuvinte sau expresii, care încorporează în conținutul lor un mare potențial cognitiv, și, mai ales, educativ-afectiv. Odată cu însușirea unor cuvinte și expresii noi, elevii trebuie ajutați să pătrundă sensul ideilor, al gândurilor, al sentimentelor exprimate prin cuvinte.

6.4. Metode eficiente ce contribuie la însușirea mijloacelor artistice

Una dintre metodele eficiente ce contribuie la formarea competenței de receptare a mesajului oral prin mijloace artistice sunt *exercițiile*.

Exercițiile conduc la consolidarea „algoritmului” construirii *comparației* și pot fi mult diversificate:

1. *Găsiți verbele potrivite pentru următoarele comparații:*

ca melcul	ca gășca prin apă
ca briciul	ca două picături de apă
ca moara	ca prin urechile acului
ca din pod	ca ciupercile după ploaie

2. *Găsiți verbele potrivite pentru următoarele comparații:*

ca melcul	ca găca prin apă
ca briciul	ca două picături de apă

..... ca moaraca prin urechile acului

..... ca din pod ca ciupercile după ploaie

În clasa a IV-a le putem propune *exerciții* de tipul:

3. *Construiți comparații după formulele date:*

- substantiv + adjectiv + comparație + verb

- substantiv + comparație + verb

2. *Alcătuieți portretul colegului (colegei) de bancă în care să folosiți substantive cu rol de comparație.*

3. *Exemplificați personificarea, atribuind însușiri sau acțiuni omenești unor:*

- ființe necuvântătoare (Ex: Copacii vorbesc / vorbăreți);
- lucruri (Ex: Caietul plânge/ plângăreț);
- fenomene ale naturii (Ex: Zăpada dorește/ dornică să intre în casă)

(Ex: Fulgii răspândesc fiori de gheață);

Jocul didactic poate fi folosit cu succes la însușirea mijloacelor artistice. Se poate realiza *jocul didactic "Găsește cuvântul comparat"* care prezintă elevilor termenul cu care se face *comparația*, solicitându-i în a găsi termenul comparat: „*Cine este alb ca neaua?*”, „*Cine este albastru ca floarea de Nu-mă-uita?*” etc. Răspunsurile pot fi date pe baza unor ilustrații adecvate, a textelor literare cu care au venit în contact prin lecția de citire.

Pornind de la exemplele date, elevii pot construi și alte *comparații* introduse prin elemente diferite (*ca, asemenea, cât*) sau comparații în care legătura între termeni se face prin verbele copulative (a fi, a părea).

6.5. Rolul mijloacelor artistice în formarea competenței de comunicare

Valorificarea mijloacelor artistice, comparația și personificarea, în comunicarea elevilor din clasele primare are ca scop primordial nuanțarea vocabularului datorită analizelor unor opere literare studiate în această clasă. Elevii vor învăța să situeze la un anumit nivel textul în dependență de structura stilistică a acestuia, de exemplu: în poezia *Ce te legeni...*, de Mihai Eminescu care se adresează codrului ca unui vechi prieten, îi atribuie însușiri omenești, personificându-l (codrul vorbește, suferă, simte că îmbătrânește, gândește la fel ca un om).

Dezvoltarea competenței de comunicare se realizează sub îndrumarea învățătorului pornind de la cele mai simple deprinderi de utilizare a *mijloacelor artistice*. Pe măsură ce creștem, începând cu simple mijloace artistice, ajungând la exemple mai complicate, introducerea lor în enunțuri și la sfârșitul clasei a II-a și în clasele a III-a și a IV-a elevii au capacități de a introduce mijloacele artistice în texte proprii corecte ca structură (introducere, cuprins și încheiere), dar și bogate în idei captivante și pline de sens.

Limba artistică, care dă expresie unor stări de mare tensiune sufletească, face apel la *sensurile figurate ale cuvintelor*, la diferitele mijloace artistice, la procedee artistice variate, pe care elevii nivelului primar de învățământ nu numai că nu le ocolesc pentru o presupusă inaccesibilitate a lor, dar le caută și deseori chiar le creează și le folosesc apoi în exprimarea lor curentă.

ACTIVITĂȚI PENTRU SEMINARII

1. Activitate frontală

1. Definiți conceptul de mijloace artistice.
2. Enumerați mijloacele artistice care se regăsesc în curriculumul școlar.
4. Propuneți câteva metode didactice eficiente la predarea-învățarea mijloacelor artistice.

2. Activitate în perechi

- Exemplificați prin conținuturi de limbă și literatură română cum se pot forma/dezvolta competența de receptare a textelor literare prin mijloace artistice.
- Argumentați printr-o reflecție în pereche necesitatea utilizării mijloacelor artistice în comunicarea elevilor din clasele primare.

ACTIVITATE PENTRU LUCRU INDIVIDUAL: Proiectarea unei activități didactice privind predarea-învățarea mijloacelor artistice cu elevii din (clasa a IV-a).

PRODUSUL LUCRULUI INDIVIDUAL: Proiectul didactic privind predarea-învățarea mijloacelor artistice (în formă electronică, clasa a IV-a).

BIBLIOGRAFIA

1. Cartaleanu T. Didactica studiului integrat al limbii și literaturii române în gimnaziu. Chișinău, 2014, 191p.
2. Curriculumul pentru învățământul primar. Chișinău: MECC, 2018, 212p.
3. Nuța S. Metodica predării limbii române în clasele primare. București: Editura Aramis, 2000, 256p.
4. Șerdean I. Metodica predării limbii române în clasele I-IV. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1992, 316p.
5. Șeptelici Al. Limba și literatura română în clasele I-IV-a. Chișinău, 2009, 235p.

7. FORMAREA COMPETENȚEI SPECIFICE DE PRODUCERE A MESAJELOR SIMPLE ÎN SITUAȚII DE COMUNICARE. SCRIEREA FUNCȚIONALĂ

7.1. Tipologia dictărilor în clasele primare.

7.2. Repere teoretico-metodologice privind formarea competenței specifice de producere a mesajelor simple prin scrierea funcțională la elevii nivelului primar de învățământ.

7.3. Modalități de evaluare a dictărilor la nivelul primar de învățământ.

Obiective: La finele acestei unități de curs, masterandul va demonstra că este capabil:

- să descrie tipologia dictărilor în clasele primare;
- să implementeze metodologia formării scrierii funcționale în clasele primare;
- să aplice metode didactice specifice formării scrierii funcționale la elevii din clasele primare;
- să evalueze dictările elevilor din clasele primare în corespundere cu metodologia evaluării criteriale prin descriptorii.

7.1. Tipologia dictărilor în clasele primare

Una dintre competențele specifice de bază ale studierii limbii și literaturii române în clasele primare este competența 4: *Producerea de mesaje scrise în situații de comunicare, demonstrând tendințe de autocontrol și atitudine creativă* [2, p.18].

Această competență se formează la elevii nivelului primar de învățământ prin efectuarea exercițiilor gramaticale, ortografice și de punctuație care pot fi de recunoaștere, de caracterizare și creatoare.

Dezvoltarea competenței de producere a mesajelor scrise în clasele primare este o competență specifică foarte importantă, care se înscrie în primatul disciplinei Limba și literatura română și urmează a fi dezvoltată gradual, cu multă grijă și perseverență. Studiul limbii și literaturii române la clasa I se desfășoară în trei etape: etapa prealfabetară/preabecedară, etapa alfabetară/abecedară și etapa postalfabetară/ postabecedară [3, p.42].

Referindu-se la *dictări*, Tatiana Cartaleanu menționează că ”Modernizarea învățământului, facilitatea aplicării testelor sau doar moda au expediat la periferie dictarea. Odată cu tendința de standardizare a probelor de evaluare, și datorită interesului tot mai sporit față de teste, *dictarea* a fost marginalizată în sistemul de evaluare și a devenit, mai frecvent, o probă cu statut formativ” [1, p.9].

În acest sens putem menționa că ”rezultatele diferitor evaluări pe eșantion reprezentativ, desfășurate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării demonstrează nivelul tot mai scăzut al elevilor din clasele primare în ceea ce privește *competențele ortografice și de punctuație*” [1, p.9].

Deprinderile de scriere corectă se pot forma doar în cazul când elevii din clasele primare vor avea oportunitatea de *a scrie, a analiza și a verifica* textele scrise. În acest sens considerăm că dintre multiplele metode și procedee utilizate în scopul formării scrisului ca *tehnică psihomotrică/de producerea de mesaje scrise* și consolidării *competențelor ortografice la elevii din clasele primare* o valoare aparte o au *dictările*, care constituie unul dintre cele mai eficiente tipuri de exerciții aplicate la lecțiile de *limbă și literatură română*.

În sistemul acestor exerciții un rol important îi revine dictării.

Dictarea este un exercițiu care se folosește pentru formarea și verificarea *competențelor ortografice și de punctuație*. Ea constituie unul dintre tipurile eficiente de exerciții la lecțiile de limbă și literatură română, deoarece în timpul dictării acționează atât elevul, cât și învățătorul.

”*Dictarea* constituie scrierea după auz și la baza ei, spre deosebire de copiere și transcriere, stă perceperea auditivă a enunțului, de aceea unii psihologi considerau că nu poate servi la învățarea normelor ortografice”[6, p.208].

Dictările nu pot fi considerate ca exerciții izolate în procesul predării independente și arbitrare, ele reprezintă o continuare a exercițiilor gramaticale, ce vin să consolideze noțiunile gramaticale. Mulți învățători sunt nedumeriți de faptul că dictarea tot mai rar e folosită ca mijloc de *evaluare sumativă*, fiind înlocuită cu diferite teste, compuneri. Aceasta se poate explica prin faptul că obiectivul fundamental la lecțiile de limbă și literatură română este *dezvoltarea competențelor de comunicare*, iar dictarea nu contribuie în măsură deplină la evaluarea acestui obiectiv.

Dictările, cu gama lor variată de tipuri, vor fi reabilitate de învățători, exploatându-se valențele lor formative afirmate de practica pedagogică: de la cele de litere și cuvinte/sintagme, la cele creative, acestea contribuind masiv la automatizarea deprinderilor de scriere, inclusiv prin formarea competenței ortografice, recomandată de Cadrul european comun de referință pentru limbi [3, p.17].

În literatura metodică există diferite păreri asupra principiilor de clasificare a dictărilor. În dependență de obiectivele urmărite, *dictările* pot fi *instructive și de control*.

M. Baranov distinge mai multe *criterii de clasificare* a dictărilor și anume după:

1. Forma de înscriere a textului dictat;
2. Caracterul nemodificat și modificat al textului;
3. Tipul de prevenire și corectare a greșelilor.

Reieșind din criteriul *invariabilității și variabilității* textului dictat, *dictările* pot fi: *cu text nemodificat* (sau *dictare completă, obișnuită*) sau *cu text modificat* (*dictare selectivă, creatoare sau liberă*).

În dependență de obiectivele urmărite, dictările pot fi *instructive și de control*.

- *Dictarea instructivă* este un exercițiu ce se efectuează în cadrul lecției de limbă și literatură română paralel cu alte exerciții de formare a unor oportunități de vorbire și scriere corectă.

- *Dictările instructive* contribuie la formarea deprinderilor de scriere corectă și dezvoltă la elevi atenția, memoria, gândirea. Pentru asemenea dictări se aleg texte coerente mici, propoziții izolate, cuvinte, îmbinări de cuvinte ce pot fi scrise și analizate în 5-7 minute. *Dictările instructive* sunt însoțite de analize gramaticale și de exerciții. Elevii pot consulta manuale, dicționare și alte izvoare, menite să fixeze și să consolideze cunoștințele lor.

Învățătorii, metodiștii au depus un efort mare pentru a transforma *dictarea* într-un exercițiu productiv la lecțiile de limbă și literatură română.

- **Tipuri de dictări instructive:**

- ***Dictări de cuvinte***

Dictarea de cuvinte/sintagme este dictarea prin care se verifică anumite competențe ortografice, în raport cu soluționarea unei probleme, aplicarea unei reguli, evitarea unor greșeli.

Dictarea de cuvinte face parte din dictările instructive, al căror obiectiv este de a exersa scrierea corectă, urmând s-au anticipând evaluarea sumativă.

Este primul tip de dictare prin care elevul se obișnuiește să învețe instituționalizat limba.

Curriculumul pentru învățământul primar 2018 stipulează că în primul an de studiu se vor scrie doar "Litere, silabe, cuvinte, propoziții".

Prin urmare pentru a-l obișnui pe elevul din clasa I să scrie propoziții trebuie să-l învățăm pe elev să perceapă secvențele vorbirii. În școala primară, dictarea de cuvinte/de sintagme va viza acele secvențe ale vorbirii care generează mai frecvent greșeli: *grupuri de litere (ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi), diftongii*, cuvinte ce conțin litere ușor confundabile.

"Imediat ce se va trece în clasa a II-a, la asimilarea *ortogramelor* care se scriu/nu se scriu prin cratimă (*sa/s-a, sau/s-au*) va apărea necesitatea de a trece la sintagme"[1, p.17].

Un aspect aparte al asimilării ortografiei la această vârstă îl constituie *utilizarea majusculei* în scrierea numelor proprii: nume, prenume; denumirea satului/orașului în care locuim, denumirea țării.

- ***Dictarea explicativă***

Dictarea explicativă valorifică și evaluează capacitatea elevului de a verbaliza modul în care gândește atunci când scrie, dar mai întâi îl obișnuiește să o facă.

Dictarea explicativă va urma dictările de cuvinte și sintagmele, precum și dictările vizuale, însă practica educațională arată că dictările explicative își găsesc un loc paralel cu cele numite mai sus. Primele dictări explicative trebuie să conțină situații de scriere pe care elevii știu să le explice sau să le comenteze corect.

Dictarea explicativă urmărește scopul de a preveni greșelile elevilor, de aceea textul inițial este analizat din diferite puncte de vedere. La *dictarea explicativă* se repetă regula, care se consolidează.

Textul ales se citește odată de învățător, se explică cuvintele necunoscute, apoi se citește. *Analiza și corectarea greșelilor* se efectuează pe propoziții, cu participarea activă a elevilor.

- **Dictarea selectivă**

Dictarea selectivă presupune înscrierea din text a cuvintelor, îmbinărilor de cuvinte, propozițiilor care includ ortograme diferite.

Dictarea selectivă implică nu atât capacitatea de înțelegere la auz, cât capacitățile de analiză, aplicare și sinteză. *Dictarea selectivă* are drept obiective formative înțelegerea la auz, cunoașterea sistemului limbii care sunt prioritate, iar competențele ortografice trec pe planul al doilea.

Dictarea selectivă se utilizează preponderent pentru a evalua nivelul la care se află elevul în raport cu următoarele competențe specifice stipulate de *curriculum*:5. *Aplicarea elementelor de construcție a comunicării în mesajele emise, manifestând tendințe de conduită autonomă.*

Dictarea selectivă economisește timpul și orientează atenția elevilor asupra unor cazuri concrete de ortografie, fapt ce asigură memorarea rapidă a cuvintelor dificile.

- **Dictare de autocontrol**

Dictare de autocontrol are ceva comun cu dictarea explicativă, numai că întrebările nu le adresează învățătorul, ci elevii care solicită explicații privind ortografierea unor cuvinte pentru a face corectările necesare.

Autodictarea constituie o variantă a dictării de autocontrol, dar în cazul dat elevii citesc textul din manual sau de pe tablă. La *autodictare* pentru a verifica cele scrise, apelează din nou la textul inițial.

- **Dictarea creativă**

Dictarea creativă îi reclamă elevului capacitatea de a elabora un text nou, după ce l-a scris după dictare pe cel oferit de învățătoare.

Dictarea creativă rezumă în faptul că învățătorul înscrie pe tablă cuvinte, îmbinări de cuvinte cu ortograme dificile, pe care elevii trebuie să le includă în propoziții sau chiar în mici texte coerente. *Dictarea creativă* presupune și modificarea textului substituind formele timpului prezent cu ale trecutului.

Dictarea creativă se utilizează preponderent pentru a evalua nivelul la care se află elevul în raport cu următoarele competențe specifice:

4: *Producerea de mesaje scrise în situații de comunicare, demonstrând tendințe de autocontrol și atitudine creativă;*

5: *Aplicarea elementelor de construcție a comunicării în mesajele emise, manifestând tendințe de conduită autonomă.*

La evaluarea *dictărilor creative*, alături de competența ortografică și punctuațională, vom aprecia creativitatea-exprimată în capacitatea elevului de a înțelege, iar apoi de a dezvolta textul.

- **Dictarea liberă**

”*Dictarea liberă* este proba de evaluare prin care elevul redă cât mai liber conținutul textului audiat, într-un mod propriu, fără să respecte riguros forma originalului”[1, p.95].

Dictarea liberă constituie o variantă a dictării creatoare și pentru aceasta trebuie să alegem un text artistic accesibil, care este citit mai întâi integral, apoi pe propoziții. Elevii trebuie să reproducă liber cele dictate, păstrând sensul de bază și cuvintele cu ortograme.

Dictarea liberă stimulează imaginația, contribuie la dezvoltarea competențelor comunicative. Dincolo de gradul de cunoaștere și respectare a normei limbii literare, învățătorul va evalua capacitatea elevilor de a reproduce imediat conținutul și sensul unui enunț audiat, adică va oscila între cunoașterea vocabularului-înțelegerea textului la auz și aplicare.

- **Dictările de control**

Dictările de control se scriu în caiete speciale pentru probe de evaluare sumativă. Textul ales trebuie să fie accesibil și să includă o cantitate suficientă de ortograme.

Înainte de a fi dictat textul, elevii ascultă *conținutul integral* al textului, răspund la întrebări, explică cuvintele necunoscute, iau cunoștință de ortogramele înscrise pe tablă. Învățătorul dictează (pe sintagme), stând în fața clasei, fără să se plimbe. Cuvintele *dictării de control* trebuie rostite nu mai mult de cinci ori.

7.2. Repere teoretico-metodologice privind formarea competenței specifice de producere a mesajelor simple prin scrierea funcțională la elevii nivelului primar de învățământ

Dictarea în clasele primare nu mai figurează ca formă de evaluare sumativă.

În acest sens Tatiana Cartaleanu menționează ”datorită interesului tot mai sporit față de teste, dictarea a fost marginalizată în sistemul de evaluare și a devenit, mai frecvent, o probă cu statut formativ” [1, p.9].

Astăzi dictările în clasele primare sunt probe de evaluare formativă.

Prin intermediul dictărilor învățătorul claselor primare verifică competențele ortografice și înțelegerea la auz sau verificarea unor ortograme ori a gradiului de cunoaștere a unei anumite reguli.

Realizarea diverselor *tipuri de dictări* cu elevii din clasele primare necesită respectarea anumitor pași și etape.

Textul ales pentru dictare trebuie să fie accesibil, cu subiect interesant și să includă un număr suficient de ortograme (60 % din numărul de cuvinte).

Înainte de a fi dictat textul, elevii trebuie să asculte conținutul integral al textului, să răspundă la întrebări, să explice unele cuvinte necunoscute, să ia cunoștință de ortogramele înscrise pe tablă.

Cuvintele unei *dictări de control* trebuie rostite numai de cinci ori.

Pașii ce trebuie urmați la realizarea dictării sunt:

1. Citirea integrală a conținutului textului și ascultarea de către elevi.
2. Explicarea unor cuvinte și expresii;
3. Citirea primei propoziții, elevii ascultă fără să scrie;
4. Dictarea propoziției pe cuvinte (în cl. I) ori pe sintagme (cl. a II-IV-a), fiecare cuvânt, sintagmă se citește de 2 ori;
5. Citirea propoziției pentru a fi verificată;
6. Citirea următoarei propoziții și *dictarea pe cuvinte sau sintagme*;
7. Lectura integrală a textului, pentru a oferi posibilitatea elevilor să verifice și să corecteze greșelile.

7.3. Modalități de evaluare a dictărilor la nivelul primar de învățământ

MECD prevede organizarea procesului de evaluare criterială prin descriptori. La disciplina Limba și literatura română unul dintre produsele școlare recomandate este *dictarea*.

Conform Metodologiei Evaluării Criteriale prin Descriptori dictarea se poate realiza ca evaluare formativă punctuală și în etape.

Realizând dictările la nivelul primar de învățământ, le putem crea elevilor condiții de autoevaluare. Elevii singuri își pot autoevalua performanțele atinse, folosind descriptorii: independent, ghidat de învățător, cu mai mult sprijin.

La elaborarea instrumentelor de evaluare, dictările se pot proiecta ca evaluare formativă în etape, se evaluează prin descriptori, fără calificative.

Dictările vor fi verificate imediat după scrierea lor.

Cadrele didactice au obligația de a înregistra rezultatele elevilor obținute la evaluarea în etape prin descriptori: i, g, s în catalogul clasei.

În fiecare casetă în dreptul fiecărui elev se va înregistra performanța elevului.

Modalitatea de înregistrare se face prin abrevieri.

Dictările cu gama lor variată de tipuri, vor fi reabilitate de învățători, exploatându-se valențele lor formative afirmate de practica pedagogică: de la cele de litere și cuvinte/sintagme, la cele creative, acestea contribuind masiv la automatizarea deprinderilor de scriere, inclusiv prin formarea *competenței ortografice* [3, p.45].

Verificarea dictărilor.

Dictările, fiind un tip de evaluare formativă punctuală sau în etape, prevede apreciere prin descriptori, fără calificative.

Conform Metodologiei Evaluării Criteriale prin Descriptori, în cazul când dictarea se realizează la EFE rezultatele școlare se vor înregistra în corespundere cu Instrucțiunea privind completarea

catalogului școlar clasele I-IV prin descriptori: i-independent; g - ghidat de învățător, s - cu mai mult sprijin [4, p.19].

Verificarea dictărilor poate fi realizată în mai multe feluri:

- **Verificarea de către învățător**- constă în corectarea integrală a dictărilor, ținând seama de cerințele ECD. În acest caz, greșelile comise de elevi se subliniază sau se încercuesc, iar elevul va avea posibilitatea să se corecteze pe câmp sau să reia mai jos cuvintele /sarcinile greșite. La EFE învățătorul apreciază rezultatele elevilor prin descriptori care se înregistrează în catalog.
- **Verificarea prin dialog cu elevii** - se poate realiza fie imediat după scrierea dictării, fie după ce a verificat învățătorul, pentru a se putea evidenția anumite greșeli tipice de ortografie sau de punctuație, acest tip de corectare implică participarea activă a elevilor. Prin această modalitate se vor forma deprinderi de scriere corectă și conștientă.

MECD accentuează rolul autoevaluării în contextul tuturor strategiilor de ECD, ca metodă alternativă de evaluare [4, p.18].

Conform MECD, pentru proiectarea și realizarea activităților de autoevaluare se recomandă următoarele etape:

- **Autoverificarea.** După finalizarea lucrării, învățătorul ghidează elevii să se verifice, după caz:
 - în baza răspunsurilor corecte oferite de învățător (elevii confruntă textul scris cu cel corect);
 - sau în baza criteriilor de succes pentru produsul evaluat (dictarea).
- **Autocorectarea.** Ca rezultat al autoevaluării, învățătorul ghidează elevii în vederea reflecției și identificării cauzelor ce au condus la erori..
- **Autoaprecierea.** Ca rezultat al autoaprecierii, învățătorul ghidează elevii în aprecierea comportamentului performanțial.

• ACTIVITĂȚI PENTRU SEMINARI

1. Activitate frontală

1. Definiți conceptul de dictare.
2. Descrieți tipologia dictărilor în clasele primare.
3. Propuneți câteva metode didactice eficiente la predarea-învățarea expresiilor plastice.
4. Relatați despre modalitățile de verificare a dictărilor în clasele primare.

2. Activitate în perechi

- Enumerați etapele realizării unei dictări.
- Argumentați printr-o reflecție în pereche importanța dictărilor în formarea competenței ortografice.

ACTIVITATE PENTRU LUCRU INDIVIDUAL: Scrieți o reflecție în baza tehnicii SWOFT, privind rolul dictărilor în formarea competenței ortografice la elevii din clasele primare.

PRODUSUL LUCRULUI INDIVIDUAL: Prezentarea în baza tehnicii SWOFT, privind rolul dictărilor în formarea competenței ortografice la elevii din clasele primare.

BIBLIOGRAFIA

1. Cartaleanu T. Dictarea în școală. Chișinău: Editura Arc, 2009, 168p.
2. Curriculumul pentru învățământul primar. Chișinău: MECC, 2018, 212p.
3. Ghid de implementare a curriculumului pentru învățământul primar. Chișinău: MECC, 2018, 272p.
4. Evaluarea Criterială prin Descriptori. Chișinău: MECC, 2019.
5. Nuța S. Metodica predării limbii și literaturii române în clasele primare. București: Editura Aramis, 2000, 256p.
6. Șerdean I. Metodica predării limbii și literaturii române în clasele I-IV. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1992, 316p.
7. Șeptelici Al. Limba și literatura română în clasele I-IV-a. Chișinău, 2009, 235p.

8. METODOLOGIA FORMĂRII COMPETENȚEI ORTOGRAFICE LA ELEVII NIVELULUI PRIMAR DE ÎNVĂȚĂMÂNT

- 8.1. Repere teoretico privind formarea competenței ortografice la elevii claselor primare.
- 8.2. Etapele formării competenței ortografice la elevii din clasele primare.
- 8.3. Metodologia formării competenței ortografice la elevii nivelului primar de învățământ.

Obiective: La finele acestei unități de curs, masterandul va demonstra că este capabil:

- să descrie particularitățile metodologice ale predării-învățării ortografiei în clasele primare;
- să numească etapele dezvoltării competenței ortografice la elevii din clasele primare;
- să aplice metode didactice specifice dezvoltării competenței ortografice la elevii din clasele primare;
- să elaboreze proiecte didactice de scurtă durată, aplicând metodele didactice ce contribuie la dezvoltarea competențelor ortografice.

8.1. Repere teoretico privind formarea competenței ortografice la elevii claselor primare

Ortografia este un sistem sau ansamblu de reguli, care asigură, într-o anumită perioadă de dezvoltare a limbii, corectitudinea și unitatea limbajului literar scris.

”*Ortografia* este rezultatul unei operații de normare a scrierii și cuprinde ansamblul regulilor de scriere corectă. Ortografia limbii române este fonetică sau fonologică, adică cele mai multe reguli ortografice transpun normele ortoepice ale limbii române”[2, p.79].

Învățătorul trebuie să formeze *competențe ortografice* prin mijloace cât mai eficiente și mai economice. Deprinderile de scriere corectă au o importanță deosebită pentru însușirea temeinică a limbii române.

Procesul formării *competențelor ortografice* este foarte complicat, necesită mult timp și are la bază principii didactice generale. În practica predării-învățării-evaluării *ortografiei* ne străduim să utilizăm metode și procedee indicate de metodici, folosind un bogat și variat material didactic intuitiv: *caiete, planșe, fișe, scheme, tehnologiile informaționale*.

Învățarea *operațional-intuitivă* a ortografiei se poate aplica tuturor principiilor scrierii corecte. În clasa I, învățarea citit-scrisului înseamnă învățarea primului principiu ortografic (*criteriul fonetic*).

Succesul școlar în asimilarea acestor informații se datorește *metodei și ”simțului limbii”*.

”Procesul de familiarizare a elevilor cu normele de ortografie și punctuație este un proces complex, de lungă durată. *Particularitatea* învățării ortografiei la nivelul învățământului primar este determinată de faptul că acest proces are loc în condițiile în care nu se poate apela la teoria

lingvistică, la gramatică. *Normele de ortografie* nu pot fi evitate nici în clasa întâi, încă de la primele activități de scriere, cu toate că la această vârstă elevii nu învață gramatica pe care se sprijină normele respective de scriere. În această etapă interesul elevilor pentru cunoașterea ortografiei și a punctuației este scăzut. Capacitatea lor de gândire nu permite fundamentarea *regulilor de ortografie și pe baze lingvistice*” [5, p.282].

”În această etapă, interesul elevilor pentru cunoașterea ortografiei și a punctuației este scăzut, iar capacitatea lor de gândire nu permite fundamentarea regulilor de ortografie și punctuație pe baze lingvistice” [5, p.282].

”Există situații în care ortografia se poate însuși fără cunoașterea regulilor, mecanic, o dată cu folosirea practică a regulilor respective. În felul acesta elevii află despre corespondența generală dintre litere și sunete, potrivit sistemului ortografic al limbii române, despre corespondența dintre pronunție și scriere, cu excepțiile cunoscute, care, pe cale intuitivă, prin repetarea lor, intră în practica obișnuită a elevilor” [5, p.282].

Metoda îi pune pe elevi în situația de a conștientiza ortografic ceea ce vorbesc.

De exemplu în cazul învățării principiului silabic (scrierea sunetelor: **ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi**) succesul școlar trebuie atribuit metodei.

Posibilitatea învățării ortografiei pe baza conlucrării *metodei* cu *simțul limbii* se confirmă și-n cazuri considerate dificile.

Ex: *Nu-i* (nu este) la mine.

Însușirea ortogramelor presupune:

- stimularea gândirii;
- stimularea memoriei;
- formarea unui raționament corect;
- formarea unui stil de muncă individual prin activitate independentă.

8.2. Etapele formării competențelor ortografice la elevii din clasele primare

Competența ortografică vine în conexiune directă cu cea fonologică și ortoepică, vizând scrierea corectă, în corespundere cu norma în vigoare, a tuturor segmentelor.

Tatiana Cartaleanu menționează că ”această competență se formează principial în școala primară și se dezvoltă în clasele gimnaziale, în deplină corespundere cu unitățile de conținut din curriculum. Majoritatea regulilor de ortografie sunt adiacente studierii părților de vorbire” [1, p.42].

În clasele a III-IV-a, elevii acumulează cunoștințe teoretice de ordin lingvistic.

”Pentru a organiza corect procesul de formare și consolidare a deprinderilor ortografice, învățătorul trebuie să cunoască mecanismele de asimilare a *noțiunilor gramaticale*” [6, p.204].

Întrucât predarea limbii și literaturii române se realizează potrivit principiului concentric, în învățarea ortografiei elevul parcurge mai multe etape:

1. *Etapa pregramaticală* (cl. I-II) - în care ”ortografia se învață nu numai rațional, ci și mecanic și intuitiv” [2, p.83].

Unele reguli ortografice și deprinderi se însușesc concomitent cu învățarea scris-cititului, neavând nevoie de un suport lingvistic.

În mod treptat elevii din clasele primare se familiarizează, pe cale empirică, pornind de la observarea deliberată a faptelor de limbă.

2. *Etapa gramaticală* (cl.III-IV-a) corespunde predării-învățării primelor noțiuni și concepte gramaticale. În această etapă se lărgeste baza cunoștințelor teoretice, prin precizarea și definirea lor, pornind de la observarea deliberată a faptelor de limbă [2, p.83].

Referindu-se la această etapă Silvia Nuța susține că ”Specific acestei perioade este faptul că aspectele ortografice se explică, se motivează și se exersează în lecțiile de gramatică în mod esențial. Regulile, normele ortografice se explică prin motivație morfologică” [4, p.107].

Al. Șeptelici ne propune niște exemple cum pot fi parcurse etapele procesului de studiere a pronumelui personal în clasa a III-a:

- Observarea exemplelor și studierea noțiunii de pronume;
- Prezentarea modelelor de realizare a acțiunii de substituție (Elevii scriu compunerea);
- Exerciții de antrenament, de substituție a substantivelor prin pronume [6, p.205].

Chiar dacă la lecții se lucrează mult în vederea formării deprinderilor de scriere corectă, elevii continuă să comită greșeli în lucrările lor. Acest lucru se întâmplă din motivul că elevii din clasele primare posedă un volum redus de cunoștințe de fonetică, de lexic și de gramatică.

Elevii nu întotdeauna conștientizează importanța aplicării regulilor gramaticale în procesul scrierii corecte.

”Pentru a eficientiza procesul de însușire a ortografiei, începând cu clasa a III-a, îi vom familiariza pe elevi cu noțiunea de ortogramă” [6, p.205].

3. *Etapa cunoașterii raționale a normelor de ortografie* - această etapă corespunde claselor gimnaziale, unde sfera cunoștințelor teoretice se lărgeste și se acordă o importanță deosebită procesului de abstractizare, asigurându-se înțelegerea conștientă a ortogramelor [1, p.83].

Cunoașterea rațională a normelor ortografice este ultima fază a învățării ortografiei.

După înțelegerea pe cale intuitivă sau pe baza termenilor lingvistici a normelor de ortografie, calea cea mai sigură pentru formarea deprinderilor de aplicare în practică a acestor norme o constituie exersarea lor sistematică. Ca orice deprindere, scrierea corectă se formează pe bază de exerciții. Pentru ca exercițiul să fie eficient, trebuie organizat în formă atractivă pentru a menține interesul și atenția elevilor la activitate.

În concluzie, la formarea *competenței ortografice* se evidențiază două etape:

1. *Etapa de orientare*, de observare a unor reprezentări;
2. *Etapa de executare, de antrenare* include:
 - ✓ Etapele procesului de studiere a pronumelui personal în cl. a IV-a:
 - ✓ Observarea exemplurilor cu pronume;
 - ✓ Prezentarea modelelor de realizare a acțiunii de substituție: Elevii scriu. *Ei scriu.*
 - ✓ Exerciții de antrenament, de substituție a *substantivului* prin *pronume*.

8.3. Metodologia formării competenței ortografice la elevii din clasele primare

”În procesul de acumulare a cunoștințelor, învățătorul trebuie nu doar să expună și să explice regulile de ortografie și punctuație, ci și să construiască, împreună cu elevii sistemul acestor reguli, să-i ghideze în urmărirea aplicării principiilor ortografice în vigoare și să comenteze situațiile de problemă” [1, p.43].

Experiența cadrelor didactice a demonstrat că anume competențele ortografice se formează numai în rezultatul exercițiilor de antrenament care contribuie la activizarea proceselor psihice: *percepția, memoria, gândirea*.

Formarea abilităților de scriere corectă impune:

- a) Exersarea pe marginea regulilor recent asimilate. Este necesară o serie coerentă de exerciții, diferite ca efort intelectual și material lingvistic, pentru prima exersare.
- b) Verificarea tuturor lucrărilor scrise de elevi;
- c) Vizualizarea formelor corecte, în afișări publice ale cuvintelor scrise; uneori este eficientă implicarea memoriei vizuale și atunci trebuie accentuată grafic și cromatic varianta corectă; tot aici vor intra și excepțiile.
- d) Formularea clară a problemelor de ortografie și soluționarea lor prin referire la regulă [1, p.43].

Dezvoltarea competenței ortografice se va face cu mai multă aplicare și analiză, iar sinteza se va vedea în orice text scris.

În acest scop exercițiile ortografice cu sarcini concrete de aplicare a unei reguli ortografice vor contribui la dezvoltarea competenței ortografice la elevi.

”*Exercițiile ortografice* pot fi împărțite în două categorii: exerciții reproductivă (copierile, transcrierile, autodictările, dictările) și creatoare: compunerile, expunerile, dictările libere, creatoare” [6, p.206].

Înșușirea *ortogramelor* depinde de *metodele* și *procedeele* pe care le aplică cadrul didactic. În procesul instructiv de alegerea justă a metodei depinde *eficacitatea* și *rezultatul* obiectivelor propuse;

Utilizarea unei sau altei metode depinde de *situația concretă* din fiecare clasă, de *nivelul de pregătire* a tuturor elevilor:

- De *pregătirea individuală* a acestora;
- De greșelile tipice pe care le comit elevii;
- De faptul dacă ortograma respectivă este studiată pentru prima dată, ori elevii deja au fost familiarizați cu ea.

Metodele cele mai eficiente ce contribuie la formarea competențelor ortografice sunt: *Exercițiul; Explicația; Problematizarea; Jocul didactic; Analiza ortografică; Substituția; Algoritmizarea.*

- **Exercițiul.**

Exercițiul este o "activitate ce constă în repetarea conștientă a unei operații sau acțiuni, cu intenția de a o apropia de un model" [3, p.110].

Tipurile de exerciții

În scopul de a forma *competențe ortografice* la elevii din clasele primare pot fi utilizate următoarele *tipuri de exerciții*:

1. *Exerciții de recunoaștere* (elevii trebuie să recunoască dintr-un text tipurile de ortograme);
2. *Exerciții de completare* (completează în locul punctelor ortogramele care lipsesc);
3. *Exerciții de selectare* (selectează ortogramele care se scriu prin cratimă);
4. *Exerciții de exemplificare* (dau exemple cu diverse ortograme);

Pentru ca elevii să înțeleagă mai bine scrierea grupurilor verb-pronume le propunem exerciții de tipul: "*Cine știe scrie!*" Elevii se joacă trecând răspunsul corect în căsuță.

Pe cine a lăudat mama acasă?

Pe mine .

Ți-ai dori o pisică?

Eu [m]-aș dori o pisică.

Cui a dat Ionel un măr.

Mie [mi]-a dat un măr.

4. *Exerciții de transformare.* Aceste exerciții se folosesc în scopul asimilării mecanismelor de analiză morfologică pe care elevii trebuie să le facă înainte de scriere. Le putem propune elevilor să treacă la timpul trecut următoarele forme verbale:

Timpul prezent	Timpul trecut
Se înnoptează	s-a înnoptat
Mă duc	m-am dus

6. *Exerciții de creație* (alcătuiesc compuneri în care utilizează ortogramele învățate).

Metoda exercițiului trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- Să prezinte interes pentru elevi;
- Să aibă *caracter aplicativ și funcțional*;
- Să ceară efort propriu din partea elevului;
- Să nu depășească puterea acestuia de percepere;
- Să fie *clar formulate*, având și dimensiuni rezonabile;
- Să fie *gradate* din punctul de vedere al diferențierii.

Dictarea ca exercițiu ortografic solicită în mare măsură efortul de gândire al elevilor. Nici o altă activitate aplicativă nu se întoarce împotriva ortografiei ca dictarea când nu se respectă cerințele. Elevii trebuie să vadă în dictări o autoevaluare a activității lor.

Dictarea trebuie să folosească reguli și cuvinte studiate și să includă regulile pe care elevii le scriu greșit.

În clasele primare un rol deosebit în formarea *competențelor ortografice* îl au diversele tipuri de dictări:

- *Dictările de cuvinte*;
- *Dictările creatoare*;
- *Dictările explicative*;
- *Dictările selective*;
- *Autodictările*;
- *Dictările de control*.

Dictarea selectivă se folosește cu succes mai ales în momentul fixării cunoștințelor sau în repetarea curentă. După prezentarea unui text, elevii trebuie să scrie numai acele cuvinte stabilite de învățător (să scrie doar *substantivele proprii*).

Este bine înaintea efectuării dictării să fie analizate faptele de limbă, aspectele ortografice.

Autodictarea este un exercițiu prin care este scris din memorie un text învățat pe de rost. Textul scris din memorie se analizează gramatical și ortografic, pentru ca elevii să înțeleagă de ce scriu într-un anumit fel cuvintele.

Autodictarea este un exercițiu de autocontrol.

Analiza ortografică

De exemplu: Clasa a III-a: Subliniați cuvintele scrise greșit și motivați forma corectă.

Doina sa întâlnit cu mama sa.

s-a (înaintea unui verb se scrie prin cratimă) *s-a* dus;

sa (a ei) mama sa.

Maria ia cartea sa de pe masă.

ia	sa
(a lua)	(a ei)

Jocul didactic

O metodă eficientă ce contribuie la dezvoltarea acestei competențe este ***jocul didactic***.

Învățătorul trebuie să respecte anumite condiții, utilizând jocul didactic:

- să corespundă vârstei copiilor;
- să nu conțină momente plictisitoare;
- jocurile complicate să alterneze cu cele simple;

În scopul formării *competențelor ortografice* la elevii din clasele primare putem organiza următoarele jocuri didactice:

- Jocul “Eu încep, voi terminați”;
- Jocul “Formați perechea potrivită”;
- Jocul “Taie cu o linie cuvântul scris greșit”;
- Jocul “Scrie cuvântul corect în căsuță”.

Jocul didactic: ***”Găsește cuvântul asemănător”***

- **Jocul didactic: Jocul culorilor**

Scopul jocului: să aleagă ortograma scrisă corect.

Sarcina didactică:

- respectarea normelor de scriere corectă a ortogramelor.

Regulile jocului: Este important să aleagă dintre ortogramele propuse pe cea corectă.

Participanți: 3 grupe a câte 6-7 elevi;

Elemente de joc: *instrumente* de scris, jetoane scrise.

Mijloace de învățământ: planșe cu ortograme.

Desfășurarea jocului: Învățătorul distribuie elevilor câte un jeton (exemplu: „*s-a așezat*”, “*l-a ridicat*”, “*i-a vorbit*”) pentru fiecare grupă. Elevii trebuie să găsească sinonimul cuvântului scris pe jeton și să formuleze în scris o propoziție. Se apreciază răspunsul corect cu puncte și câștigă grupa care obține mai multe puncte.

Ortografia nu se învață în ore special consacrate acestui scop, ci în toate împrejurările în care elevii sunt puși în situația de a se exprima în scris.

Un aspect important al învățării, exprimării scrise este *ortografia*. Deficiențele ce influențează scrierea corectă, ortografică au baze psihologice comune.

Acestea sunt coordonarea motrică, absența memoriei vizuale. La fiecare lecție apar cuvinte noi, dar cu ajutorul *explicațiilor* și a metodelor de învățare, elevii pot înțelege ortogramele.

În scopul formării *competențelor ortografice* un rol foarte important îl are corectarea exercițiilor, dictărilor realizate de elevi, ca fiind cea mai însemnată operație pentru că ea are rolul de întărire sau sancționare a rezultatelor învățării.

Elevii simt necesitatea să vadă greșelile corectate. Corectarea greșelilor permite cadrelor didactice să constate la timp dificultățile elevilor privind competența ortografică.

În scopul de a veni în ajutor elevului din clasele primare pentru a însuși normele de ortografie putem folosi manualele școlare, materialele auziliare, unele scheme, planșe.

Schemele le folosim pentru a evidenția opoziția dintre cuvintele care se rostesc la fel, dar se scriu diferit: ***i-a; ia;***

Ansamblul de metode și procedee utilizate duc la creșterea ritmului de lucru al elevilor, obișnuirea acestora cu munca independentă care oferă cadru favorabil pentru însușirea ortogramelor.

Numai prin *exersare permanentă*, prin folosirea unei varietăți de exerciții alese să respecte anumite cerințe se pot forma deprinderi de scriere corectă la elevi.

Ortografia și punctuația se învață nu doar în ore special consacrate acestui scop, ci în toate împrejurările în care elevii sunt puși în situația de a se exprima în scris.

ACTIVITĂȚI PENTRU SEMINARII

1. Activitate frontală

1. Descrieți particularitățile metodologice ale predării-învățării ortografiei la nivelul primar de învățământ.
2. Relatați specificul fiecărei etape privind dezvoltarea competenței ortografice la elevii din clasele primare.
3. Propuneți câteva metode didactice eficiente ce pot fi aplicate la dezvoltarea competenței ortografice.

2. Activitate în perechi

- Propuneți 3 sarcini diferite, orientate spre dezvoltarea competenței ortografice.
- Argumentați printr-o reflecție în pereche importanța dictărilor în dezvoltarea competenței ortografice.
- Estimați în 4 repere, importanța competenței ortografice la elevii nivelului primar de învățământ.

ACTIVITATE PENTRU LUCRU INDIVIDUAL: Elaborarea unei secvențe de lecție în cadrul căreia dezvoltați competența ortografică, aplicând metoda exercițiului.

PRODUSUL LUCRULUI INDIVIDUAL: Proiectul didactic de scurtă durată privind dezvoltarea competenței ortografice, aplicând metoda exercițiului.

BIBLIOGRAFIA

1. Cartaleanu T. Didactica studiului integrat al limbii și literaturii române în gimnaziu. Chișinău, 2014, 192p.
2. Deju A. Particularitățile metodologice ale predării-învățării ortografiei și punctuației la clasele primare. Bacău: Rovimed Publishers, 2010, 91p.
3. Ilie E. Didactica limbii și literaturii române. Iași: Editura Polirom, 2014, 331p.
4. Nuță S. Metodica predării limbii în învățământul primar. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1992, 399p.
5. Șerdean I. Didactica limbii și literaturii române în clasele primare. București: Editura Corint, 2003, 316p.
6. Șeptelici Al. Limba și literatura română în clasele primare. Chișinău, 2009, 235p.

9. ASPECTE TEORETICE ȘI PRAXIOLOGICE ALE PREDĂRII-ÎNVĂȚĂRII-EVALUĂRII LIMBII ȘI LITERATURII ROMÂNE ÎNTR-O VIZIUNE INTER-, MULTI- ȘI TRANSDISCIPLINARĂ

9.1. Repere teoretice și praxiologice de abordare a interdisciplinarității la lecțiile de limbă și literatură română.

9.2. Esența și particularitățile abordării multidisciplinare la predarea-învățarea disciplinei Limba și literatura română.

9.3. Aspecte teoretice și praxiologice ale predării-învățării disciplinei limba și literatura română în viziune transdisciplinară.

9.4. Dezvoltarea competenței comunicative în viziune inter-, multi- și transdisciplinară în cadrul disciplinei Limba și literatura română.

Obiective: La finele acestei unități de curs, masterandul va demonstra că este capabil:

- să definească conceptele de interdisciplinaritate, multidisciplinaritate și transdisciplinaritate;
- să explice distincția dintre conceptele de interdisciplinaritate, multidisciplinaritate și transdisciplinaritate;
- să determine importanța predării-învățării-evaluării disciplinei Limba și literatura română în viziune inter-, multi- și transdisciplinară;
- să realizeze proiectarea didactică a lecțiilor de Limbă și literatură română, realizând conexiunile inter-, multi- și transdisciplinare.

9.1. Repere teoretice și praxiologice de abordare a interdisciplinarității la lecțiile de limbă și literatură română

Învățământul primar cunoaște o continuă transformare și renovare, în mod deosebit sub aspectul conținutului, metodologiei și a strategiei de lucru. Spiritul *interdisciplinar*, *multidisciplinar* și *transdisciplinar* în școala primară poate fi considerat un indice al procesului de modernizare. El înseamnă viziune globală și spirit de echipă.

O tendință actuală ce se manifestă în procesul educațional în clasele primare este *interdisciplinaritatea*, *multidisciplinaritatea* și *transdisciplinaritatea* ce reprezintă o modalitate de organizare a conținuturilor învățării, cu implicații asupra întregii strategii de proiectare a conținuturilor din curriculumul școlar.

Demersul practic al educației lingvistice și literare în clasele primare este realizat integrat și în viziune *interdisciplinară*, *multidisciplinară* și *transdisciplinară*.

În DEX *conceptul de interdisciplinaritate* este explicat astfel: care aparține mai multor discipline, care stabilește relații între ele, care este fundamentat pe transferul de concepte și metodologii între două sau mai multe discipline.

Integrarea interdisciplinară (prefixul *-inter* înseamnă „între”) reprezintă o formă de cooperare între discipline diferite, privind un anumit proces, fenomen al cărui complexitate poate fi explicată, demonstrată, rezolvată numai prin acțiunea convergentă a mai multor puncte de vedere.

Conceptul de interdisciplinaritate poate fi explicat și precizat ca posibilitate de intersecție a informațiilor din două sau mai multe domenii. *Interdisciplinaritatea*, după A. Becleanu Iancu, ar presupune “un proces de coordonare, unificare și codificare unitară a disciplinelor științifice contemporane, caracteristice actualei etape de dezvoltare a cunoașterii în care disciplina păstrează autonomia, specialitatea și interdependența relativă și, în același timp, se integrează în sistemul global de cunoștințe”.

Preocupându-se de problema *interdisciplinarității* la disciplina *Limba și literatura română*, E. Doboș susține că învățătorul „este acela care hotărăște realizarea practică a relațiilor interdisciplinare în cadrul lecției” [3, p.13].

Corelarea disciplinei *Limba și literatura română* cu alte discipline formează un complex didactic unitar și multifuncțional în care se împletesc organic conținuturile lingvistice de *fonetică, lexicologie și gramatică*.

Corelarea interdisciplinară

Corelarea interdisciplinară între disciplinele ce fac parte din aceeași arie curriculară: *Limbă și comunicare, interdisciplinaritatea* se poate realiza din perspectiva *unităților de conținut lingvistic* (de fonetică, de lexicologie și de gramatică) și ale conținuturilor *literar-artistice*.

Textele literare din manualele școlare pentru clasele primare servesc drept suport pentru corelarea *conținuturilor lingvistice de fonetică (sunet, vocale, consoane, diftongi, silabă, grupuri de sunete), de lexicologie (sensul cuvintelor, sinonime, antonime, cuvinte cu sens propriu și figurat, mijloace artistice, comparația și personificarea) și gramatică (verbul, substantivul, adjectivul, acordul adjectivului cu substantivul)*.

Limba constituie un sistem de niveluri: *fonetică, lexicologie, morfologie, sintaxă și texte literare* și ea trebuie studiată, ținând cont de interacțiunea tuturor acestor aspecte.

Interdisciplinaritatea vizează relațiile, în special de metodologie care se stabilesc între discipline diferite, sau mai bine zis transferul metodelor de la o disciplină la alta.

Corelarea *interdisciplinară* la nivelul primar de învățământ poate fi și între disciplinele ce țin de diverse arii curriculare: între disciplinele *Limba și literatura română și Matematică*. În cadrul lecțiilor de Matematică interdisciplinaritatea se poate realiza prin:

- *Probleme versificate;*
- *Memorarea unor poezii ce conțin numere;*

- *Alcătuirea unor probleme ce conțin numere;*
- *Scrierea corectă a numerelor și unităților de măsură;*
- *Realizarea dictărilor matematice.*

La fel, *interdisciplinaritatea* se poate realiza între disciplinele *Limba și literatura română* și *Educația Plastică* prin:

- *Imaginile artistice picturale care ajută elevii din clasele primare să-și imagineze imaginile vizuale întâlnite în lucrările literare studiate;*
- *Realizarea unor lucrări artistice care să illustreze conținutul textelor;*
- *Elaborarea unor compoziții în baza tablourilor artiștilor plastici.*

Corelarea *interdisciplinară* în clasele primare poate fi realizată între disciplinele *Limba și literatura română* și *Educația fizică*:

- *Exercițiile fizice se realizează prin numărare, utilizând formele corecte ale numeralelor;*
- *Jocurile mobile care predomină în clasele primare debutează cu numărători, fiind niște jocuri de cuvinte care sunt create chiar de elevi;*
- *Jocurile folclorice, moștenite din generație în generație, sunt însoțite de cuvinte, versuri, muzică, îmbinând limba și literatura română cu educația fizică și educația muzicală.*

Una, două,	Unu, doi, trei, patru
Patru, nouă.	Vine pintenatu,
Sare cloșca de pe ouă	Cinci, șase, șapte, opt
A sărit și a fugit,	Plouă peste tot.
<i>Tu ești cel mai bun mijit!</i>	

Preocupându-se de *problema interdisciplinarității*, Constantin Șchiopu susține că ”interdisciplinaritatea se referă și la transferul de metode și procedee de la o disciplină la alta” [5, p.76].

Constantin Șchiopu consideră că „stabilirea unor punți de legătură, a unor canale de comunicare între diferite discipline, pe lângă faptul că reprezintă un obiectiv important, generează noi dimensiuni de interpretare a textului artistic”[5, p.76].

Referindu-ne la *transferul de metode* de la o disciplină la alta, vom aduce ca exemplu metoda *algoritmizării*, care poate fi aplicată și la predarea-învățarea-evaluarea mai multor discipline. Metoda *Algoritmizării* este aplicată foarte frecvent la disciplina *Matematica*.

Metoda Algoritmizarea, dincolo de limitele caracterului său standardizat, poate fi aplicată și în cadrul disciplinei *Limba și literatura română* și contribuie la însușirea de către elevi a unor scheme de analiză a operei literare, care îi vor ajuta pe elevii din clasele primare să-și formeze capacități de a elabora treptat propriile scheme aplicabile la diverse texte literare.

Metoda Algoritmizarea poate fi aplicată la analiza gramaticală în baza unui algoritm și la elaborarea compozițiilor care se realizează prin alegerea unui algoritm în dependență de tipul compunerii.

Metoda Problematizării, de asemenea, poate fi aplicată în cadrul mai multor discipline:

Această metodă poate fi aplicată la disciplina Științe, dar și la Limba și literatura română.

O situație de problemă pe care am putea-o propune elevilor din clasele primare la disciplina Științe ar fi: *Ce s-ar întâmpla, dacă nu am ocroti natura?*

La disciplina Limba și literatura română o situație de problemă ar fi: *Ce ar face poezii, dacă nu ar exista natura?*

9.2. Esența și particularitățile abordării multidisciplinare la predarea-învățarea disciplinei Limba și literatura română

Conceptul multidisciplinar este fundamentat pe transfer de concepție și metodologie (adaptată) din mai multe discipline. *Multidisciplinaritatea* este o formă superioară a interdisciplinarității și constă în suprapunerea unor elemente ale diverselor discipline, care colaborează.

Multidisciplinaritatea se referă la situația în care o temă, aparținând unui anumit domeniu, este supusă analizei din perspectiva mai multor discipline, acestea din urmă menținându-și nealterată structura și rămânând independente unele în raport cu celelalte.

Obiectele de studiu contribuie, fiecare în funcție de propriul specific, la clarificarea temei investigate. La acest nivel vorbim de o *corelare* a demersurilor mai multor discipline în vederea clarificării unei probleme din mai multe unghiuri de vedere.

La nivel *multidisciplinar* o temă este supusă analizei din perspectiva mai multor discipline. În acest caz are loc o integrare la nivelul conținutului învățării, cu focalizare pe realizarea conexiunilor între cunoștințe, utilizând unele strategii didactice de predare - învățare tematică. Astfel, tema *Plaiul natal* poate fi abordată la lecțiile de *educația plastică, științe și la limba și literatura română*.

Multidisciplinaritatea reprezintă punctul de plecare în structurarea conținuturilor, adică abordarea unei probleme, unei teme de mai multe discipline, cu metodologii specifice. Integrarea la nivel multidisciplinar poate fi realizată în clasele primare la nivelul conținuturilor învățării. Tema *Protecția mediului ambiant* poate fi abordată în clasele primare în cadrul disciplinei *Limba și literatura română* prin textul *"Salcâmi în floare"* după Ion Agârbiceanu (cl. a III-a). Acest subiect poate fi abordat și la alte discipline ca: *Științe, Educația plastică, Educația muzicală, Matematică*.

Tema: *Natura* (cl. a IV-a)

- Limba și literatura română. *Textul "Pădurile Moldovei" de Dimitrie Cantemir.*
- Științe. *Trăim aceeași viață cu natura.*
- Educația Plastică. *Genurile artelor plastice (peisaj).*

Multidisciplinaritatea- (prefixul pluri - înseamnă „mai mulți”, „mai multe”) tratarea unui conținut din perspectiva mai multor discipline.

9. 3. Aspecte teoretice și praxiologice ale predării Limbii și literaturii române în viziune transdisciplinară

Transdisciplinaritatea presupune studierea, explorarea proceselor și fenomenelor complexe, astfel încât prin coordonarea cercetărilor și colaborarea rezultatelor acestora să se ajungă la constituirea unor discipline noi. Finalitatea ei este înțelegerea lumii prezente, unul din imperativele sale fiind unitatea cunoașterii.

Integrarea transdisciplinară (prefixul *trans* înseamnă „dincolo”, „peste”) presupune o împătrundere a mai multor discipline, care poate genera apariția unor noi domenii de cunoaștere. Vizează ceea ce se află în același timp înăuntrul diverselor discipline, între discipline, și dincolo de orice disciplină.

Transdisciplinaritatea conduce la intensificarea relațiilor dintre discipline și la descoperirea unor noi orizonturi ale cunoașterii. Dacă transdisciplinaritatea este atât de frecvent confundată cu interdisciplinaritatea și multidisciplinaritatea (cum de altfel și interdisciplinaritatea este deseori confundată cu multidisciplinaritatea), aceasta se explică în cea mai mare parte prin faptul că toate trei depășesc limitele disciplinelor.

Transdisciplinaritatea – reprezintă gradul cel mai elevat de integrare a curriculumului, mergând adesea până la fuziune. *Fuziunea* este, așadar, faza cea mai complexă și mai radicală a integrării. *Fuziunea cunoștințelor* specifice diferitelor discipline duce la dezvoltarea unor proiecte integrate sau chiar la conceperea unor programe de cercetare conform noii paradigme.

După afirmația lui Corneliu Crăciun, ”abordarea transdisciplinară corespunde timpului actual, definit printr-o tendință tot mai evidentă – de trecere a granițelor între domenii” [2, p.180].

În cazul disciplinei Limba și literatura română perspectiva transdisciplinară presupune trecerea spațiului literaturii și situarea în domeniul celorlalte arte.

Ca exemplu poate servi comentarea în paralel a unui tablou artistic ”*Dimineața pe Nistru*” de Mihai Petric și poezia ”*Toamna în Moldova*” de Petru Cărare (cl. a III-a). Putem să-i întrebăm pe elevi: *Ce idei le apar privind acest tablou? Ce legătură este între tablou și poezie? Care sunt modalitățile de comunicare artistică proprii celor două arte?*

Transdisciplinaritatea presupune trecerea spațiului literar-artistic și situarea în arta filmului. Comparând ecranizarea unei secvențe din filmul ”*Amintiri din copilărie*” cu textul ”*La scăldat*” de Ion Creangă (cl. A IV-a), vom realiza o integrare transdisciplinară.

Le putem adresa elevilor următoarele întrebări: *Ce fragmente din ”Amintiri din copilărie” conține filmul? Ce momente deosebite nu apar în film? Care este eroul principal din film și ce v-a plăcut la el?*

Transdisciplinaritatea presupune și trecerea spațiului literar-artistic și situarea în *arta teatrului*. Vizionarea spectacolului "Soacra cu trei nurori" după/înainte sau în timpul studierii operei sunt câteva dintre posibilitățile de manifestare a *transdisciplinaității*.

Punerea în scenă de către elevii din clasele primare a unui fragment dintr-o operă literară, a fragmentului "Pupăza" din "Amintiri din Copilărie" de Ion Creangă (mai rar a unei opere în întregime) este, de asemenea, o posibilitate de manifestare a *tarnsdisciplinarității*.

Transdisciplinaritatea presupune trecerea spațiului literaturii și situarea în *arta muzicii*. Audierea melodiei pe versurile poeziei "Ce te legeni..." de Mihai Eminescu (în clasa a III-a), compusă de compozitorul Mihai Dolgan și analiza literară a acestei poezii în clasele primare este, de asemenea, o manifestare a *transdisciplinarității*.

Audierea imnului Republicii Moldova "Limba noastră" de Alexei Mateevici și analiza literară a acestei poezii în clasa a IV-a este, de asemenea, o posibilitate de manifestare a *transdisciplinarității*. Transdisciplinaritatea (prefixul trans - înseamnă „dincolo”, „peste”) vizează ceea ce se află în același timp înăuntrul diverselor discipline, între discipline și dincolo de orice disciplină. Prin gradul său de complexitate, abordarea transdisciplinară le înglobează pe cele anterioare, propunând un demers bazat pe dinamica și interacțiunea a patru niveluri de intervenție educativă: *disciplinar*, *interdisciplinar*, *multidisciplinar* și *transdisciplinar*.

Pentru a folosi o metaforă a autorului cunoscut în domeniu Basarab Nicolescu, putem spune că „*disciplinaritatea, interdisciplinaritatea, pluridisciplinaritatea și transdisciplinaritatea* sunt cele patru săgeți ale unuia și aceluiași arc: al cunoașterii” [4, p.227].

În concluzie, menționăm că izolarea cunoașterii disciplinelor fragmentează perspectiva și afectează unitatea cunoașterii.

9.4. Formarea competenței comunicative în viziune inter-, pluri- și transdisciplinară în cadrul disciplinei Limba și literatura română

Stabilirea unor punți de legătură dintre diferite discipline reprezintă un obiectiv important în *studierea disciplinei Limba și literatura română* în școala primară, generează noi dimensiuni de interpretare a textului artistic, contribuie la *dezvoltarea competenței comunicative* la elevii din clasele primare.

Abordând problema formării competenței comunicative la nivelul *inter-/multidisciplinar și transdisciplinar*, se realizează o viziune de ansamblu a elevului asupra unor aspecte ale realității, se reactualizează cunoștințele anterioare, asigurând în felul acesta funcționalitatea informației și a comunicării. Rezultatele obținute la probele de evaluare demonstrează că această abordare a învățării cultivă mobilitatea gândirii, păstrează cunoștințele timp mai îndelungat, dezvoltă *competența comunicativă* la elevii din clasele primare.

Formarea *competenței de comunicare* poate reuși prin îmbinarea eficientă a studierii disciplinelor din aceeași arie *curriculară: Limbă și comunicare*. Integrarea conținuturilor educației lingvistice cu cele de educație literar-artistică va contribui la dezvoltarea vocabularului elevilor din clasele primare și a competenței de comunicare.

În ceea ce privește formarea competenței de comunicare sub aspectul interdisciplinarității la disciplinele din diferite arii curriculare, putem realiza integrarea la *Limba și literatura română și Istorie*.

Cerințe:

- *Tema lecției* se formulează ca problemă. De exemplu: *Muma lui Ștefan cel Mare: curajoasă sau egoistă?*

Ștefan cel Mare: iubitor de neam sau laș?

Problematizarea asigură mobilizarea elevilor, aspect important în formarea competenței comunicative.

Elevii vor lucra în grupuri, dezvoltând astfel și competența de cooperare. Pentru a realiza sarcina, elevii vor fi puși în situația de a comunica, discuta mult, astfel vom dezvolta *competența de comunicare*.

Formarea competenței de comunicare scrisă în viziunea interdisciplinară dintre *Limba și literatura română și Educația plastică* poate fi și la *elaborarea compoziției* în baza unui tablou artistic.

În clasele primare elevii elaborează compuneri în baza tablourilor de artă plastică. Realizând legătura cu disciplina *Educația plastică*, la care elevii învață să perceapă și analizeze creațiile artiștilor plastici la lecțiile de *Limba și literatura română*, la care se elaborează compoziții în baza operelor de artă plastică, elevii își exprimă impresiile, atitudinea personală față de operele artiștilor plastici.

Înainte de a scrie compunerea, elevii analizează și comentează mesajul picturii, descriu cât mai poetic tabloul. În acest caz învățătorul va orienta elevii să deosebească nuanțele culorilor, în dependență de lumină și umbră, utilizând aceste cuvinte în compuneri, astfel dezvoltându-le competența de comunicare.

Exemplu: (Roșu - purpurii, rubiniu, ruginiu.

Galben - auriu, arămiu, galben ca lămâia).

Realizând conexiunile *interdisciplinare la disciplina Limba și literatura română*, vom contribui foarte mult la dezvoltarea competenței comunicative la elevii din clasele primare.

Abordarea multidisciplinară a conținuturilor curriculare la predarea disciplinei *Limba și literatura română*, de asemenea, va contribui la formarea competenței de comunicare la elevii din clasele primare.

Abordând o temă din perspectiva mai multor discipline, vom utiliza un vocabular din diverse domenii și vom contribui considerabil la formarea competenței de comunicare la elevii din clasele primare.

Multidisciplinaritatea este nu doar un nou mod de abordare a conținuturilor, dar și un nou mod de formare a *competenței de comunicare*. Prin *multidisciplinaritate* elevilor li se oferă oportunitatea de a-și dezvolta o privire de ansamblu asupra vieții și universului, a asimila mai temeinic totalitatea cuvintelor utilizate la însușirea diverselor discipline. A preda în acest fel înseamnă a activa vocabularul elevilor, pe de o parte, și, pe de altă parte, a-i învăța să utilizeze aceste cuvinte în comunicare.

Transdisciplinaritatea este un nou mod de abordare a conținuturilor, dar și un prilej de a forma *competența de comunicare*. În cazul disciplinei *Limba și literatura română* transdisciplinaritatea presupune trecerea spațiului literaturii și situarea în domeniul celorlalte arte și contribuie foarte mult la dezvoltarea competenței de comunicare, întrucât elevii vor utiliza vocabularul ce ține de diverse domenii ale artei: *pictură, muzică, teatru și film*.

ACTIVITĂȚI PENTRU SEMINARII

1. Activitate frontală

2. Descrieți *conceputele de interdisciplinaritate, multidisciplinaritate și transdisciplinaritate*.
3. Realizați legătura interdisciplinară și multidisciplinară la predarea disciplinei *Limba și literatura română*.
4. Relatați ce oportunități oferă abordarea inter-, multi- și transdisciplinară pentru formarea competenței de comunicare la elevii din clasele primare.

2. Activitate în grup

- Exemplificați (în baza manualelor școlare) oportunități de integrare *interdisciplinară* dintre disciplina *Limba și literatura română* și alte discipline în clasele primare (5 -7 min.) [1, p.75].

SARCINĂ DE LUCRU ÎN GRUP

1. Meditați și completați tabelul dat în baza indicațiilor din rubrici:

Cauză	Efect
Din ce cauză se promovează ideea transdisciplinarității?	Care sunt efectele pozitive ale transdisciplinarității.

ACTIVITATE PENTRU LUCRU INDIVIDUAL: Elaborarea unui scenariu didactic al unei lecții la *Limba și literatura română*, realizând conexiunile *inter-, multi- și transdisciplinarității* (cl. a IV-a).

PRODUSUL LUCRULUI INDIVIDUAL: Scenariu didactic în formă electronică, realizând conexiunile *inter-, multi- și transdisciplinarității* (cl. a IV-a).

BIBLIOGRAFIE

1. Callo T., Ghicov A. Elemente transdisciplinare în predare. Ghid metodologic pentru formarea cadrelor didactice în învățământul preuniversitar. Chișinău: Editura Știința, 2007.
2. Crăciun Corneliu. Metodica predării limbi și literaturii române în gimnaziu și liceu. Deva: Editura Emia, 2004, 252p.
3. Doboș E. Relațiile interdisciplinare la lecțiile de limbă și literatură română. Chișinău: Lumina, 1987, 31p.
4. Ilie E. Didactica limbii și literaturii române. București: Editura Polirom, 2014, 327p.
5. Șchiopu C. Interdisciplinaritate, pluridisciplinaritate și transdisciplinaritate la studiul literaturii. Revista "Limba română", Nr.9-10, 2011, p.163.

10. METODEDE ȘI TEHNICI DE EFICIENTIZARE A PREDĂRII LECȚIILOR DE LIMBĂ ȘI LITERATURĂ ROMÂNĂ

10.1. Delimitări conceptuale ale metodelor didactice.

10.2. Clasificarea metodelor didactice.

10.3. Metode didactice clasice aplicate la eficientizarea predării disciplinei Limba și literatura română.

10.4. Metode didactice moderne aplicate la eficientizarea predării disciplinei Limba și literatura română.

Obiective: La finele acestei unități de curs, masterandul va demonstra că este capabil:

- să definească conceptul de metodă didactică;
- să explice distincția dintre metodele didactice tradiționale și cele moderne;
- să determine importanța eficientizării predării disciplinei Limba și literatura română, selectând cele mai eficiente metode didactice;
- să realizeze proiectarea didactică de scurtă durată la disciplina Limba și literatura română, aplicând diverse metode didactice.

10.1. Prezentări conceptuale ale metodelor didactice

Cuvântul metodă provine din grecescul *methodos* și înseamnă ”cale care duce spre” ”în vederea descoperirii adevărului; un mod de urmărire, de cercetare a unui lucru, de căutare, de explorare a unui fenomen obiectiv în vederea aflării adevărului; drum de parcurs în vederea atingerii unui scop [1, p.17].

Metoda reprezintă o cale de organizare și conducere a activității de cunoaștere a elevului. ”Într-o versiune mai modernă, metoda este interpretată drept o modalitate pe care profesorul o urmează pentru a-i face pe elevi să găsească singuri calea proprie de urmat în găsirea soluțiilor necesare” [1, p.18].

Adriana Lazăr susține că ”în procesul didactic metodele îndeplinesc, alături de funcția normativă, și alte funcții cu caracter general și comun cum ar fi: funcția *instrumentală* și funcția *formativ-educativă*.

Funcția instrumentală vizează utilizarea metodelor ca instrumente de instruire, de intermediere dintre elevi și materia de studiat, între obiectivele de îndeplinit și rezultate.

Funcția formativ-educativă se referă la exersarea și dezvoltarea proceselor psihice, concomitent cu însușirea cunoștințelor, stimularea motivației învățării prin trezirea interesului, a curiozității și a dorinței de a învăța” [4, p.166].

” Alături de funcțiile instrumentală, normativă și formativ-educativă, fiecare metodă deține o anumită identitate, precum și unele funcții adaptate sarcinilor concrete”[5, p.166].

Ioan Cerghit susține că ”între funcțiile posibile a fi deținute figurează:

- *funcția cognitivă*;
- *funcția formativ-educativă*;
- *funcția motivațională*;
- *funcția instrumentală*;
- *funcția normativă*.

a) *Funcția cognitivă*- cum procesul de învățământ este orientat cu prioritate spre obiectivele de cunoaștere și acțiune.

b) *Funcția formativ-educativă*- metodele au caracter formativ și educativ.

c) *Funcția motivațională* constă în măsura în care reușește să facă mai atractivă activitatea de învățare, să amplifice satisfacțiile și să susțină pasiunile.

d) *Funcția instrumentală*. Metoda se situează ca intermediar între obiective și rezultate.

e) *Funcția normativă* – este o cale indispensabilă de realizare a unei acțiuni instructive [1, p.24-25].

Metodele didactice se definesc prin obiectivele ce urmează să fie atinse la lecție. În raport cu obiectivele lecției variază și metodele didactice .

Metodele didactice sunt considerate ”instrumentul de realizare cât mai deplină a obiectivelor sau sarcinilor de predare prestabilite” [1, p.32].

W.R. Shadish susține că, în materie de metodologie, ”nu toate metodele sunt la fel de bune pentru toate scopurile, așa încât scopul este cel care selectează punctele tari și slabe ale metodei pentru diferitele ei utilizări.

Studierea metodelor didactice nu se poate separa de studierea conținutului și invers. Conținutul și metoda se contopesc în modul de a gândi și a acționa a profesorului și a elevilor.

10.2. Clasificarea metodelor didactice

Referindu-ne la clasificarea metodelor didactice, menționăm că în literatura de specialitate există diverse opinii privind clasificările întâlnite.

” O primă clasificare are în vedere un *criteriu istoric*, de raportare a metodelor la cerințele de ieri și de astăzi ale învățământului, departajându-le în două grupe:

- **Metode vechi**, denumite și ”*tradiționale*” sau ” clasice”, ”dogmatice”, în esență cele care fac apel la comunicarea directă, în curs de transformare și ele.
- **Metode noi** sau ”*moderne*”, expresie a celor mai recente inovații pedagogice, în esență centrate pe elev, pe activitatea și dezvoltarea personalității acestuia”[1, p.103].

Luând drept criteriu de bază al construcției sistemului de metode la care noi ne gândim-
principalul izvor al învățării-atunci vom fi îndreptați (demonstrând sistemele prefigurate de J Piaget, W.Okon ș.a) să distingem patru mari categorii de metode:

I - Metode de comunicare și dobândire a valorilor socioculturale;

II - Metode de explorare sistematică a realității obiective;

III - Metode fundamentate de acțiune;

IV-Metode de raționalizare a conținuturilor și operațiilor de predare-învățare [1, p.110].

I. Metodele de comunicare au funcții comunicative și receptorii în sensul cel mai larg, adică de transmitere și asimilare a tezaurului cultural și sunt bazate pe limbajul oral, pe cuvântul rostit: conversația, dezbateră, discuția, asaltul de idei metoda focus-grup, metoda acvariumului, metoda mozaicului, analiza textului.

II. Metode de explorare sistematică a realității obiective care se pot împărți în două:

1. Metode de explorare directă a realității sunt metode de învățare prin descoperire: observarea sistematică, observarea în condiții de experimentare, cercetarea documentelor.

2. Metode de explorare indirectă a realității bazate pe explorarea obiectelor și fenomenelor.

III. Metode fundamentate de acțiune sunt de o gamă foarte largă și includ: exercițiul, grup-trening-ului; lucrări practice, lucrări de atelier, studiu de caz.

IV. Metode de raționalizare a conținuturilor și operațiilor de predare-învățare sunt centrate pe performanță, pe eficiență maximă, așa cum sunt: metodele algoritmice, instruirea programată, instruirea bazată pe calculator, instruirea asistată de calculator, învățarea electronică.

Sistemul de clasificare a metodelor didactice constituie un echilibru între "clasic" și "modern", alcătuiesc un sistem metodologic complex al sistemului de învățământ. În procesul predării-învățării disciplinei Limba și literatura română, de transmitere și receptare a informației, metodele enumerate mai sus sunt determinate de trei factori fundamentali:

- Factorul lingvistic - specificul limbii române ca obiect didactic;
- Factorul psihologic- particularitățile de vârstă și individuale ale elevilor;
- Factorul pedagogic-scopul și sarcinile didactice ale lecției.

Metodele didactice vor fi selectate în funcție de acești factori.

Astăzi învățământul modern atribuie o mare însemnătate utilizării unor metode activ-participative. La realizarea sarcinilor didactice aceste metode plasează elevul în situația de subiect activ.

"Metoda este activă atunci când elevii participă la elaborarea conceptelor sau a noțiunilor fie prin activitatea intelectuală, fie prin îmbinarea activității intelectuale cu cea fizică" [5, p. 110].

Îmbinarea metodelor tradiționale cu cele moderne în activizarea elevilor pentru a învăța gramatica, prin limbă și nu limba prin gramatică, necesită din partea învățătorilor o mare mobilitate,

în alegerea potrivită a căilor și mijloacelor celor mai adecvate pentru ai face pe elevi colaboratori activi.

10.3. Metode didactice clasice aplicate la eficientizarea predării disciplinei Limba și literatura română

Metodele ”tradiționale” care contribuie la eficientizarea predării disciplinei Limba și literatura română sunt: *explicația, conversația, demonstrația, exercițiul* etc.

- **Explicația** este o metodă eficientă ce poate fi aplicată la învățarea deductivă a unor cunoștințe de gramatică care nu presupun un proces de abstracție mai amplu. Dar și în acest caz se cere elevilor să dea exemple similare și lecția capătă o structură activă.

Explicația se mai folosește la demonstrarea și interpretarea valorii unor scheme sau tabele sinoptice gramaticale în însușirea și fixarea cunoștințelor, în explicarea cerințelor temelor pentru acasă.

”*Explicarea gramaticală* are ca trăsături esențiale caracterul sistematic și logic la prezentarea faptelor, gradarea elementelor constitutive ale noțiunii ce se explică, dictate de importanța trăsăturilor specifice care urmează să fie relatate copiilor. Explicația trebuie să fie permanent însoțită mereu de întrebări adresate clasei, prin conversația euristică, pentru ca elevii să urmărească logica și gradația faptelor de limbă expuse, să răspundă folosind cunoștințele căpătate, iar uneori, extrăgând singuri regula sau concluziile care se impun” [4, p.170].

Explicația poate fi eficientă și la explicarea regionalismelor sau cuvintelor arhaisme din textele analizate. O explicație riguroasă se cere și pentru cuvintele neologisme, termeni tehnici care se utilizează mai rar în vorbire. În scopul de a verifica dacă elevii au înțeles sensul acestor cuvinte, vom cere elevilor să le integreze în contexte diferite.

Explicația poate fi aplicată la analiza textelor literare pentru a explica sensul cuvintelor noi ce o putem face prin sinonimie.

- **Conversația** este o metodă didactică ”tradițională” și constă în valorificarea didactică a întrebărilor și răspunsurilor. Această metodă oferă elevilor posibilitatea de a descoperi ei înșiși adevărul, le dezvoltă capacitatea de exprimare, formează elevilor priceperi de a mânui dialogul pentru realizarea unei comunicări clare și complete.

Conversația euristică constă în a-l conduce pe elev prin întrebări atent, la descoperirea adevărului pe care învățătorul îl urmărește. Această se realizează printr-o serie de întrebări la finele cărora să rezulte, ca o concluzie, noutatea. Experiența de cunoaștere anterioară îi permite elevului să dea răspunsuri corecte, să facă corelații care-l vor ajuta să formuleze definiția.

Metoda conversației este mereu aplicată la dobândirea cunoștințelor de gramatică, unde are o largă arie de folosire.

- **Demonstrația** este o metodă de predare-învățare eficientă. Demonstrația presupune ca mesajul ce urmează a fi transmis elevului să se concretizeze într-un obiect concret, o acțiune concretă sau substituturile lor. La baza demonstrației stă întotdeauna o sursă sau un model intuitiv (material figurativ, grafic, modelul unei acțiuni).

Demonstrația didactică facilitează asimilarea cunoștințelor printr-un șir de raționamente logice, precum și prelucrarea lor pornind de la o sursă intuitivă- demonstrația intuitivă, demonstrația cu ajutorul desenului la tablă, demonstrația cu ajutorul imaginilor audio-vizuale, demonstrația prin exemplu.

Tabelele și desenele pot fi folosite în clasele I-IV-a, dar schemele și graficile sunt mai eficiente în clasele a III-IV-a.

Graficile și schemele contribuie la eficientizarea procesului didactic la însușirea noțiunilor gramaticale. Graficul îl putem prezenta gata elevilor sau putem să-l elaborăm prin conversație cu elevii.

- **Exercițiul** este o altă metodă didactică eficientă la predarea-învățarea disciplinei Limba și literatura română. Exercițiul este o acțiune intelectuală pe care o realizăm sistematic, în scopul dobândirii sau perfecționării deprinderilor de a aplica corect normele limbii literare. Prin repetare conștientă și activă se poate ajunge la un anumit grad de automatizare ale diferitelor componente ale activităților didactice. Repetarea exercițiului ajută la eliminarea greșelilor, formează deprinderi necesare însușirii faptelor de limbă. Exercițiul nu poate fi confundat cu repetarea, el presupune o îmbunătățire continuă a performanțelor, de la un moment la altul.

Exercițiile gramaticale sunt niște mijloace eficiente de însușire a gramaticii și trebuie să respecte următoarele cerințe:

- să se realizeze pe baza textelor cunoscute de elevi;
- să se bazeze pe principiul concentric și principiul accesibilității;
- să țină seama de particularitățile de vârstă ale elevilor;
- să cuprindă esențialul fenomenelor de limbă analizate etc;

Definițiile învățate la disciplina limba și literatura română trebuie să fie valorificate prin exerciții.

În scopul formării competenței de aplicare a elementelor de construcție a comunicării este foarte important să realizăm cu elevii **exerciții de recunoaștere** care sunt deosebit de antrenante. Realizarea exercițiilor de recunoaștere pot conține sarcini diferite, accesibile posibilităților clasei și cu dificultăți diferite ca:

1. Identificați verbele din acest text, formulând întrebările: ce făcea? ce face? ce va face?

O casă obișnuită?

Era, de fapt, o casă obișnuită, o casă ca toate celelalte. Avea o grădiniță cu flori și o curte cu găini moțate și cocoși războinici.

Și totuși, în casa aceea se petreceau lucruri ciudate.

Exercițiile cu caracter creator au drept obiectiv de a verifica temeinic noțiunile teoretice ale elevilor și întrebuițarea lor practică pe texte atent selecționate.

Acest tip de exerciții trebuie să concentreze atenția elevilor la folosirea corectă a unor forme gramaticale. Compunerile gramaticale reprezintă forma cea mai complexă de exercițiu creator, foarte utilă pentru cultivarea exprimării corecte.

Exemplu: Alcătuiți o scurtă compunere în care să utilizați sinonimele cuvintelor: *prieten*, *credincios*, *a susține*.

10.4. Metode didactice moderne aplicate la eficientizarea predării disciplinei Limba și literatura română

În scopul eficientizării predării-învățării disciplinei Limba și literatura română se pot aplica și metode activ-participative sau ”moderne”. Astfel la predarea-învățarea-evaluarea pronumelor personale și de politețe în clasele a III-a și a IV-a, la lecțiile de formare a capacităților de aplicare a cunoștințelor, propunem învățătorilor să aplice tehnica *Diagrama Venn*. Această tehnică de organizare grafică a informației este eficientă, rezultând în discutarea a două concepte, în cazul nostru a pronumelor personale și de politețe, prin stabilirea la ele a unor asemănări și deosebiri.

Informația poate fi prezentată prin două cercuri care se suprapun parțial, raportată la măsura coincidenței sau diferenței. Această tehnică activează mai multe inteligențe la elevii din clasele primare și dezvoltă gândirea analitică.

Elevii din clasele a III-a și a IV-a cu ușurință vor stabili care sunt asemănările și deosebirile dintre pronumele personale și cele de politețe, prezentând în cele două cercuri care sunt deosebirile, iar în suprafața comună a lor vor scrie asemănările. Deosebirile și asemănările pot fi făcute în formă de tabel, după cum le-am prezentat în tabelul 1.

Tabelul 10.1. *Asemănările și deosebirile dintre pronumele personale și de politețe*

Deosebirile dintre pronumele personale și de politețe.	Asemănările dintre pronumele personale și pronumele de politețe.	Deosebirile dintre pronumele de politețe și personale.
-Pronumele personal înlocuiește numele unor persoane. -Pronumele personale au trei persoane: persoana I, persoana a II-a și persoana a III-a.	-Atât pronumele personale, cât și cele de politețe sunt părți de vorbire. -Pronumele personale și pronumele de politețe țin locul unui substantiv. -Pronumele personale și pronumele de politețe au	- Pronumele de politețe arată respectul față de o persoană. -Pronumele de politețe, spre deosebire de pronumele personale, are forme doar la persoana a II-a și a III-a.

	persoane. -Pronumele personale și de politețe au forme la numărul singular și plural.	
--	--	--

Considerăm că o metodă eficientă ce poate fi aplicată la predarea-învățarea-evaluarea părților de vorbire este *Modelarea* care reprezintă o tehnologie didactică în care predomină acțiunea de investigație indirectă a realității.

”Pentru a studia obiecte, fenomene, procese, folosim o gamă largă de materiale: modele de obiecte, imagini, desene (scheme, schițe, diagrame). Toate acestea sunt elemente ale modelării-metodă activă de învățare” [2, p. 56].

”În procesul de învățământ sunt implicate diferite feluri de modelare care operează la diferite niveluri de abstractizare și cărora le corespund tipuri diferite de modele”[1, p. 225].

Modelarea ca metodă didactică are trei etape: *conceperea modelului, analiza modelului și verificarea modelului prin exerciții și aplicații experimentale.*

La lecțiile de formare a capacităților de aplicare a cunoștințelor, etapa de consolidare a materiei și formare a capacităților, propunem aplicarea metodei *modelarea*. La analiza părților de vorbire din propoziții, utilizând schemele grafice sau simbolurile pentru fiecare parte de vorbire și parte de propoziție, vom aprofunda cunoștințele elevilor despre corelarea dintre părțile de vorbire și părțile principale și secundare de propoziție. Vom propune elevilor din clasele a III-a și a IV-a următoarele scheme grafice și liniare pe care le vom prezenta, utilizând computerul, programul PowerPoint, care vor servi drept model pentru elevi.

De exemplu: Fulgii albi acoperă pământul.

a) ce? ce fac?

Fulgii	acoperă
care?	ce?
albi	pământul.

b).S+P.s.+P.+P.s.

În baza acestor modele propunem următoarele sarcini:

a) Faceți schema propoziției de mai jos după modelul prezentat mai sus:

Copiii veseli au ieșit la săniuș.

b) Creați enunțuri după următoarea schemă:

c) S+P.s.+P.+P.s.

s. a. v. s.

Realizând aceste scheme grafice și liniare, vom consolida cunoștințele elevilor despre părțile de vorbire și relațiile lor cu părțile de propoziție prin care sunt exprimate acestea.

La lecțiile de formare a capacităților de înțelegere a cunoștințelor este binevenită și eficientă metoda *Algoritmizarea care* reprezintă o metodă didactică ce angajează un lanț de exerciții dirijate, integrate la nivelul unei scheme de acțiune didactică standardizată.

Considerăm că algoritmizarea este o metodă care este binevenită la însușirea părților de vorbire la nivelul învățământului primar, deoarece, îndeplinind o prescripție algoritmică, elevii vor ști cu exactitate ce trebuie să facă pentru a realiza sarcinile propuse.

Această metodă este eficientă la predarea-învățarea-evaluarea părților de vorbire, deoarece explicându-le elevilor înlănțuirea pașilor într-o ordine bine determinată, le vom asigura succesul.

La disciplina Limba și literatura română propunem cadrelor didactice aplicarea metodei Algoritmizarea la analiza morfologică a părților de vorbire.

La însușirea categoriilor gramaticale de *persoană* și *număr* la pronumele personale, le putem propune elevilor din clasa a IV-a următorul algoritm de analiză morfologică: a) *pronume*; b) *persoana*; c) *numărul*.

Exemplu: a) Analizați pronumele din următoarele propoziții, identificând: *ce fel de pronume este; persoana; numărul*.

Ea învață poezii.

Noi dansăm o horă.

Tu vei deveni aviator.

Ei citesc cărți interesante.

Valorificarea algoritmilor la predarea-învățarea-evaluarea părților de vorbire duce la raționalizarea procesului didactic ce indică căi mai eficiente spre rezultatul așteptat.

La lecțiile de formare a capacităților de analiză-sinteză propunem să fie utilizată și tehnica *Diamantul*. La aplicarea acestei tehnici elevii își vor exprima opinia-generalizatoare despre părțile de vorbire. Pentru elevii din învățământul primar este esențial ca să respecte structura textului din 5 versuri și să-și cultive creativitatea.

Este important ca învățătorul să explice elevilor tehnica „*Diamantul*”, care constă în scrierea unei poezii din 5 versuri după cum urmează:

- 1 substantiv cu statut de titlu;
- 2 adjective determinative pentru acel substantiv;
- 3 verbe, eventuale predicate ale aceluia substantiv-subiect;
- 4 cuvinte, oricare ar fi, dar care încheagă imaginea generală;
- 1 substantiv, echivalent cu primul, la nivel lexical sau un cuvânt ce formează o concluzie.

La aplicarea acestei tehnici elevii trebuie atenționați că ”pot utiliza diferite jonctive și prepoziții între cuvintele semnificative, diverse forme gramaticale la care pot fi puse cuvintele semnificative, pentru ca să se obțină un text cât mai expresiv” [3, p. 50].

Această tehnică va contribui la stimularea modului de comprehensiune a părților de vorbire și va dezvolta creativitatea elevilor.

O metodă activ-participativă eficientă pe care o propunem la lecțiile *de formare a capacităților de analiză-sinteză a cunoștințelor* la părțile de vorbire, la etapa de analiză-sinteză a materiei teoretice studiate, este Clustering-ul.

La nivelul învățământului primar cadrele didactice pot propune elevilor să realizeze *schemele recapitulative* la părțile de vorbire incluse în unitățile de conținut din curriculumul pentru învățământul primar ca: *substantiv, adjectiv, pronume și verb*.

În clasa a IV-a la *Verb* propunem aplicarea tehnicii Clustering-ul care va fi prezentată grafic printr-un dreptunghi în mijlocul căruia elevii vor scrie cuvântul *verb*, de la care vor porni alte trei dreptunghiuri, în care se vor scrie cele trei categorii gramaticale ale verbului ca: *timpul, persoană și numărul*.

De la unul dintre cele trei dreptunghiuri, ce conține categoria *timpului*, vor fi trasate alte trei dreptunghiuri în care vom scrie cele trei timpuri ale verbului: *prezent, trecut și viitor*.

Elevii vor găsi conexiuni și de la celelalte categorii gramaticale de *persoană și număr*.

Aplicând această metodă și realizând schemele recapitulative la diferite părți de vorbire, elevii văd mai clar ce categorii gramaticale au părțile de vorbire și care sunt relațiile dintre ele, astfel reușind să-și sistematizeze și generalizeze cunoștințele despre părțile de vorbire.

Calitatea predării-învățării-evaluării părților de vorbire va fi mai înaltă, dacă vom utiliza la lecții mijloacele mass-media: *computerul, televizorul, proiectoare*.

Utilizarea mijloacelor audiovizuale la predarea-învățarea-evaluarea părților de vorbire este extrem de utilă atât pentru cadrele didactice, eliberându-i de pregătirea materialelor didactice și oferindu-le posibilitatea de a prezenta diverse *scheme grafice, tabele, texte*, cât și pentru elevi, deoarece duce la creșterea performanțelor acestora.

Integrarea rațională a mijloacelor audiovizuale cu metodologia predării-învățării-evaluării părților de vorbire la nivelul învățământului primar va asigura cerințele unui învățământ intensiv, o creștere simțitoare a randamentului pregătirii lingvistice a elevilor.

Învățătorul trebuie să selecteze metodele didactice în funcție de: finalitățile educaționale, obiectivele urmărite, particularitățile de vârstă și individuale ale elevilor și unitățile de conținut ce urmează să fie predate.

Cadrele didactice din domeniul învățământului primar trebuie să selecteze cu măiestrie metodele didactice în scopul de a desfășura eficient procesul de predare-învățare-evaluare a părților de vorbire. Proiectarea și aplicarea celor mai originale metode didactice la predarea-învățarea-evaluarea părților de vorbire la nivelul învățământului primar îl vor ajuta pe elev la nivel maximal să însușească paradigmele părților de vorbire, regulile de modificare a cuvintelor în diverse contexte și regulile de acord, utilizând corect diverse forme gramaticale atât în comunicarea orală, cât și în cea scrisă.

BIBLIOGRAFIE

1. Cerghit I. Metode de învățământ. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2003, 315p.
2. Galben-Panciu Z., Neculce T. Limba română. Ghid pentru învățători și părinți. Chișinău: Editura Prut Internațional, 1999, 135p.
3. Ionescu M., Chiș V. Strategii de predare și învățare. București: Editura Științifică, 1992.
4. Palmade G. Metode pedagogice. București: Editura Didactică și pedagogică, 1976, p. 110-112.
5. Lazăr A. Limba și literatura română pentru învățământul primar-studii de metodică. Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2018, 303p.